

Літаратура і мастацтва

ПЯТНІЦА,
2 студзеня 1981 г.

№ 1 (3047)
Выходзіць з 1932 г.
Цана 8 кап.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

НАВАГОДНЯЕ ВІНШАВАННЕ САВЕЦКАМУ НАРОДУ

ВЫСТУПЛЕННЕ А. І. БРЭЖНЕВА ПА ЦЭНТРАЛЬНЫМ ТЭЛЕБАЧАННІ І ЁСЕСАЮЗНЫМ РАДЫЁ

Дарагія таварышы, сябры!

Крамлёўскія куранты адлічваюць апошнія хвіліны 1980 года. Адыходзячы год увабраў у сябе многае: былі ў ім цяжкасці і засмучэнні, былі і поспехі і радасці. Але праводзім мы яго з добрым пачуццём.

У год слаўнага ленынскага юбілею савецкія людзі папрацавалі самааддана і натхнёна. У гэтай пяцігодцы зроблены новы буйны крок у развіцці эканомікі. Павысіўся

дабрабыт народа. Больш 50 мільёнаў чалавек справілі наваселле. Атрымала далейшае развіццё сацыялістычная дэмакратыя. Адзінай дружнай сям'ёй жывуць народы Савецкага Саюза. На належным узроўні падтрымліваецца наша абараназдольнасць.

Сардэчнае дзякуй усім, хто працуе на заводах і фабрыках, нафтавых прамыслах, на транспарце, на палях і фермах, узводзіць дамы, пракладвае магістралі, будзе электрастанцыі, хто стварае духоўныя каштоўнасці, вучыць і выхоўвае дзяцей, ахоўвае здароўе людзей, упрыгожвае іх быт — усім, хто працуе свядома і плённа на карысць сацыялістычнай Радзімы.

У абстаноўцы высокага палітычнага і працоўнага ўздыму краіна рыхтуецца да XXVI з'езда КПСС. Гэта паказвае ход абмеркавання праекта Асноўных напрамкаў эканамічнага і сацыяльнага развіцця СССР на будучую пяцігодку і на перыяд да 1990 года. Асаблівае значэнне надаецца паскарэнню навукова-тэхнічнага прагрэсу, павышэнню эфектыўнасці вытворчасці, вырашэнню харчовай праблемы, павелічэнню выпуску тавараў народнага спажывання, жыллёваму будаўніцтву.

З поўнай падставай мы заяўляем — народ і партыя адзіныя. У гэтым непа-

рушным адзінстве — залог новых поспехаў у нашай барацьбе за камунізм.

Савецкі народ аднадушна адабрае і горача падтрымлівае ленынскую ўнутраную і знешнюю палітыку Камуністычнай партыі і Савецкай дзяржавы. Знешняя палітыка Савецкага Саюза мае на ўвазе ясныя і высакародныя мэты. Мы хочам міру для ўсіх народаў. Наша адданасць ідэалам свабоды, справядлівасці і прагрэсу непакідае. Савецкі Саюз рашуча выступае за разрадку, за ўмацаванне супрацоўніцтва і гаворыць цвёрдае «Не!» гонцы ўзбраенняў, ускладненням і канфліктам, якія выклікаюцца імперыялістычнай палітыкай.

У Савецкага Саюза многа добрых сяброў у свеце. Напярэдадні Новага года мы выказваем самыя лепшыя пажаданні працоўным краін сацыялізму, камуністычным, рабочым, нацыянальна-дэмакратычным партыям, усім барацьбітам супраць імперыялізму, рэакцыі і вайны.

Ад імя Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Савецкага Саюза, Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР і Савета Міністраў СССР сардэчна віншую з Новым годам гераічны савецкі рабочы клас, слаўнае калгаснае сялянства, народную інтэлігенцыю!

Моцнага вам здароўя, добрага настрою, поспехаў у працы, вучобе, творчасці!

Навагодняе прывітанне ветэранам рэвалюцыі, вайны і працы, глыбока вам падзяка і ўдзячнасць Радзімы!

Ад усёй душы жадаю шчасця і радасці савецкім жанчынам!

Гарачыя віншаванні цудоўнай савецкай моладзі, доблесным воінам арміі і флоту!

Найлепшыя пажаданні ўсім, хто ў навагоднюю ноч нясе працоўную вахту адзінаццатай пяцігодкі, пільна ахоўвае свяшчэнныя рубяжы Краіны Саветаў, працуе ўдалечыні ад роднай зямлі.

Няхай у кожным доме, у кожнай сям'і заўсёды будзе дабрабыт і згода!

З Новым годам, дарагія таварышы!
З новым шчасцем!

СУСТРАКАЮЧЫ ФОРУМ КАМУНІСТАЎ

У перыяд падрыхтоўкі да вялікіх форуму камуністаў нашай краіны і рэспублікі Дом работнікаў мастацтваў праводзіць шэраг мерапрыемстваў па ідэяна-палітычным і маральна-эстэтычным выхаванні, павышэнні прафесійнага майстэрства творчых работнікаў тэатраў і канцэртных арганізацый.

Гэта, перш за ўсё, цыкл творчых вечароў-справаздач тэатраў рэспублікі пад дэвізам «Ад з'езда да з'езда». На гэтых сустрэчах вядучыя актывісты тэатраў знаёмяць гледачоў са сваімі апошнімі работамі, творчымі удачамі. Адбудзецца таксама тэматычны паказ кінафільмаў пад дэвізам «Партыя — наш рулявы».

Вялікую цікавасць павінны

выклікаць грамадска-палітычныя вечары — «Беларусь мая, сінявоная», «Ленінскаму камсамолу Беларусі — 60 гадоў», «Кастрычнік крочыць па планеце», «Тэатры ў барачыце за мір і дэмакратыю», «Ленін і мастацтва», «Жанчыны Краіны Саветаў — актыўныя будаўнікі камунізму». Плануецца правядзенне вечароў-справаздач творчых работнікаў — дэлегатаў партыйных з'ездаў, на якіх гледачы змогуць пазнаёміцца з іх грамадска-палітычнай дзейнасцю.

Будзе арганізавана выстаўка «Садружнасць мастацтва і працы», якая расказае пра шэфскую дзейнасць тэатраў і канцэртных арганізацый рэспублікі, а таксама шэраг фотавыставаў, прысвечаных знамя-

нальным датам. Вялікую цікавасць павінны выклікаць вечары-сустрэчы творчай моладзі з камсамольска-маладзёжнымі брыгадамі камуністычнай працы прадпрыемстваў, калгасаў, саўгасаў, новабудуўляў. Пад рубрыкай «Садружнасць мастацтва і працы» пройдзе творчыя сустрэчы работнікаў мастацтва з пераможцамі Усеаюзнага сацыялістычнага спаборніцтва, рабочым і служкамі заводаў і фабрык, з працаўнікамі сельскай гаспадаркі, з воінамі ЧВВА.

Ва ўніверсітэце тэатральнага мастацтва, у клубе старшакласнікаў «Кругагляд», на лекторыі для творчых работнікаў будзе арганізаваны лекцыі на тэму: «Партыя — розум, гонар і сумленне нашай эпохі», на праблему сучаснага тэатральнага мастацтва, пытаннях марксісцка-ленінскай эстэтыкі, па п'яцінах партыі і ўрада ў галіне культуры і мастацтва. Акрамя таго, дадаткова будзе арганізаваны лекцыі і даклады па матэрыялах і рашэннях XXVI з'езда КПСС і XXIX з'езда КПБ.

Бібліятэка рэспубліканскага Дома работнікаў мастацтваў арганізуе кніжную выстаўку, прысвечаную XXVI з'езду КПСС, картатэку «З'езду партыі прысвячаецца».

Л. БРАТАШ.

АБ ВЕЛІЧЫ ЗАДЗЯЙСНЕННЯЎ

Кіналекторыя «Вядзе нас партыя на подзвіг працоўны», прысвечаны XXVI з'езду КПСС, пачаў дзейнічаць у Пружаных. Яго мэта — шырэй раскрыць і наглядна паказаць дасягненні партыі і народа за гады пяцігоддзя, авангардную ролю нашай краіны ў барацьбе за мір на планеце.

У праграме кіналекторыя — дэманстрацыя фільмаў: «Святло Кастрычніка», «Нашчадкі», «Ленінскі прызыў», «Аповесць пра камуніста». Перад пачаткам паказу з лекцыямі перад гледачамі выступаюць лектары райкома партыі, раённай арга-

нізацыі таварыства «Веды», вэтэраны вайны і працы.

У гэтыя дні на Брэстчыне арганізаваны кіналекторыя «На подзвіг веку векапомны», «Народ і партыя — адзіны» і іншыя пераканаўча расказваюць наведвальнікам аб велічы дасягненняў краіны за гады Саветскай улады.

М. КАЗЛОВІЧ.

У ЗАЛАХ БІБЛІЯТЭКІ

У прафсаюзнай бібліятэцы Мінскага аэрапорта адкрылася кніжна-ілюстраваная выстаўка «Новы этап будаўніцтва камунізму». На ёй шырока прадстаўлены матэрыялы, прысвечаныя XXVI з'езду КПСС. У дэпартаменту лектарам, агітатарам і прапагандыстам цэлы спіс літаратуры, старонкі газет і часопісаў. Многія матэрыялы выстаўкі расказваюць аб пераехах Беларускай рэспублікі.

У гэтыя перадз'ездаўскія дні бібліятэка арганізавала шэраг сустрэч беларускіх пісьменнікаў са сваімі чытачамі.

Л. ФРЫД.

ДЛЯ ВЫХАВАННЯ МОЛАДЗІ

Нядаўна Бюро міжнароднага маладзёжнага турызму «Спутнік» сумесна з Цэнтральным саветам па турызме і экскурсіях уключылі мемарыяльны комплекс «Хатынь» у пералік аб'ектаў, абавязковых для наведвання ўдзельнікамі турысцкай экспедыцыі саветскай мола-

дзі «Мая Радзіма — СССР». Гэта экспедыцыя, у якой прымаючы ўдзел мільёны юнакоў і дзяўчат, — састаўная частка Усеаюзнага паходу камсамольцаў і моладзі па месцах імяў і працоўнай славы саветскага народа.

НОВЫЯ ЭКСПАНАТЫ

Новымі цікавымі экспанатамі папоўніўся нядаўна музей саветска-германскай дружбы Віцебскага домабудаўнічага камбіната. Калегі віцебчан з народнага прадпрыемства грамадзянскага і жыллёвага будаўніцтва Франкфурта-на-Одэры перадалі музею каларыяны фотаздымкі з відамі свайго горада, выявы пабудаваных ім будынкаў, выразкі з мясцовай газеты, дзе расказваецца аб наведванні саветскімі будаўнікамі ГДР.

У новай экспазіцыі прадстаўлены дакументы, якія расказваюць пра шматгадовую дружбу паміж будаўнікамі абедзвюх краін, цікавыя сувеніры — малюнічыя альбомы, праспекты, буклеты, памятныя медалі, мастацкія талеркі, прысвечаныя 725-годдзю Франкфурта-на-Одэры.

А. АРСЕНЬЕУ.

НАДЗЕННАЯ РАЗМОВА

Днямі ў Доме літаратара адбыліся адкрыты партыйны сход сумесна з прафсаюзнай канферэнцыяй. Камуністы і беспартыйныя абмеркавалі праект ЦК КПСС да XXVI з'езда Камуністычнай партыі Саветскага Саюза «Асноўныя напрамкі эканамічнага і сацыяльнага развіцця СССР на 1981—1985 гады і на перыяд да 1990 года».

З дакладам выступіў сакратар партыйнай арганізацыі СП БССР В. Адамчык. У сваім выступленні ён падкрэсліў гандзённасць задач, пастаўленых партыяй перад народам, закрануў асноўныя аспекты жыцця і дзейнасці СП БССР, спыніўся на праблемах, якія чакаюць свайго вырашэння ў творчых пісьменнікаў.

На сходзе выступілі В. Ждановіч, А. Вярцінскі, У. Карызна, У. Анісковіч, Г. Шыловіч, А. Кувейч, А. Русецкі, Л. Гаўрыліннін, Н. Гілевіч, А. Кудравец.

«У СВЕЦЕ ЦУДОЎНАГА»

Так называецца выпушчаны выдавецтвам палітычнай літаратуры (Масква) новы календар на 1981 год. Асноўны матэрыял календара складаюць рэпрадукцыі твораў лепшых саветскіх і замежных мастакоў, карціны нарысы пра творчасць, урыўкі з твораў майстроў культуры.

На адной са старонак календара — рэпрадукцыя вядомай карціны Міхаіла Савіцкага «Хлеб» і нарыс пра яго творчасць, напісаны навуковым супрацоўнікам Траццякоўскай галерэі Л. Караваевай.

Л. АЛЕНКІН.

ЭСТАФЕТА КУЛЬТУРЫ

У Маладзечне праходзіць перадз'ездаўская эстафета культуры. Днямі калектыву Дома культуры будаўнікоў перадаў гарадскую эстафету культуры сваім калегам чыгуначнікам. У перададзеным альбоме расказваецца пра формы работы, якія выкарыстоўваюць у сваёй працы будаўнікі: лекцыі і

тэматычныя вечары, кіналекторыі і народныя ўніверсітэты, агенчыкі і літаратурна-музычныя вечары... У Доме культуры працуюць сем клубавых і інтэрсах (3 — для дарослых і 4 — дзіцячых), дыскатэка, дзейнічаюць 10 калектываў мастацкай самадзейнасці, у якіх займаюцца 145 чалавек.

ЭКСПАЗІЦЫЯ НАРОДНАЙ ТВОРЧАСЦІ

Адразу некалькі розных па сваёй накіраванасці і месце мастацкіх выставак арганізавалі напярэдадні Новага года Ветнаўскі дзяржаўны музей народнай творчасці і раённы аддзел культуры.

Добрае ўражанне пакідае персанальная экспазіцыя графічных работ мясцовага самадзейнага мастака, удзельніка і лаўрэата шэрагу абласных, рэспубліканскіх і ўсеаюзных выставаў самадзейнай мастацкай творчасці працоўных, дырэктара музея Ф. Шклярава.

Ручнікі і іншыя рэчы народна-мастацкай промыслаў, народна-дэкаратывнае і талентаў майстэрства з вёскі Неглюбка, атрымалі прызнанне на ўсеаюзных выстаўках і ў музеях этнаграфіі, экспанаваліся ў Манрэалі, Нью-Йорку, Токіо і Осане, Будапешце... І вось з сапраўднымі шэдэўрамі ручнога ткацтва сваіх знакамітых землякоў знаёмляцца зараз ветнаўчане, жыхары і госці раёна.

Не меншы поспех выпай на долю персанальнай выстаўкі работ таленавітай народнай ткачыхі з вёскі Рэпішча Неглюбскага сельсавета, удзельніцы многіх прадстаўнічых выставак этнаграфіі і народнай творчасці, лаўрэата сярэбранага медалю ВДНГ СССР М. Наўтуновай.

САЦЫЯЛЬНА-КУЛЬТУРНЫЯ КОМПЛЕКСЫ

Каб палепшыць каардынацыю работы па камуністычным выхаванні працоўных і падрастаючага пакалення, больш поўна выкарыстоўваць рэзервы і магчымасці ідэалагічнай работы, бюро Бярозаўскага райкома КПБ і выканком райнага Савета народніх дэпутатаў прынялі рашэнне аб стварэнні сацыяльна-культурных комплексаў у саўгасе імя 60-годдзя КПБ, калгасах «Запаветы Леніна» і «Усход». Кіраўнікамі новых ідэалагічных фарміраван-

ПРЭМ'ЕРЫ

Калектыву Магілёўскага абласнога драматычнага тэатра ажыццявіў пастанову спектакля «Тры сястры» па п'есе А. Чэхава. Рэжысёр — Е. Вялікаў, мастак — М. Волахаў, музычнае афармленне — Ю. Катковіч.

У спектаклі заняты: народныя артысты БССР С. Бульчык, заслужаныя артысты БССР Ю. Гальперына, Ю. Труханавіч, А. Рудакі, В. Гусеў, С. Яворскі, заслужаны артыст Башкірскай АССР С. Кліменна і іншыя.

Фота А. КУКШЫНСКАГА.

няў сталі сакратары парткомаў гаспадарак. У іх склад увайшлі ўстановы культуры, народнай адукацыі і быту, прызначаныя вырашаць сацыяльныя і культурна-выхаваўчыя задачы.

Цяпер на Брэстчыне дзейнічаюць больш за 70 цэнтралізаваных клубных сістэм, сацыяльна-культурных і культурных комплексаў. Да 1985 года ў вобласці будзе поўнаасцю завершана цэнтралізацыя клубнай сеткі.

ВЫСТАЎКА МАЛАДЫХ

Пасля рэканструкцыі зноў гасцінна расчыніла дзверы выставачная зала Магілёўскага аддзялення Саюза мастакоў БССР. На гэты раз яе гаспадарамі сталі маладыя мастакі вобласці. Каля 80 работ трыццаці аўтараў прадстаўлена ў экспазіцыі, якая прысвечана юбілею Ленінскага камсамола Беларусі.

Наведвальнікі выстаўкі пазнаёмяцца са шматлікімі станковымі палотнамі, акварэльнымі і графічнымі лістамі, габеленамі, чаканкай, малюнкамі юных мастакоў спецыялізаванай школы № 2 г. Магілёва.

Найбольш прадстаўнічым атрымаўся раздзел станковага жывапісу. Побач з работамі вядомых магілёўскіх мастакоў М. Федарэні, У. Шпарты, Б. Пярэвуцінскіх, М. Ліхоменкі, Ф. Кісялёва з'явіліся цікавыя і своеасаблівыя палотны і лісты А. Панцюка, В. Малахава, М. Глагольева, Г. Фядзькова, І. Ліханенкі, Т. Араслававай.

Пейзаж, у якім мастакі ўвасабляюць тэму роднага краю, займае ў экспазіцыі, бадай, вядучае месца. Гэта і эцюдныя замалёўкі («Восенняя раніца» Ф. Кісялёва, «Возера Дрысвяты» В. Малахава, «Асенні эцюд» Г. Фядзькова), і малюны гарадскіх і вясковых новабудуўляў («Нерамзтавы завод», «Вясковы пейзаж», «Раніца вялікай будоўлі» тых жа аўтараў), і радасна-лірычны ўспамін аб сустрэчы са старажытнасцю (трыпціх «Пералясу-Залескі» Я. Лапідуса).

Раздзел дэкаратывна-прыкладнага мастацтва нешматлікі. Прыцягаюць увагу творы майстра чаканкі А. Угнацова, а таксама Я. Сіваковай і І. Ігнацэвай, якія ствараюць габелены.

Г. СЦЯПАНАВА.

У КАПЫЛЬСКИХ КНИГАЛЮБАУ

Капыльскі райком партыі сумесна з рэспубліканскім і абласным праўленнем таварыства аматараў кнігі і Саюзам пісьменнікаў БССР правалі творчы вечар вядомага беларускага пісьменніка, першага сакратара праўлення СП БССР Ніла Гілевіча. Вечар адкрыў сакратар Капыльскага райкома партыі Н. Скавародзіна. З жыццёвым і творчым шляхам пэрта прысутных пазнаёміў намеснік старшыні Рэспубліканскага праўлення таварыства аматараў кнігі БССР В. Вільтоўскі.

Н. Гілевіч расказаў аб рабоце Саюза пісьменнікаў БССР напярэдадні знамянальнай падзеі ў жыцці саветскага народа — XXVI з'езда КПСС, прачытаў свае вершы, адказаў на пытанні слухачоў.

В. ВЕЯНЯНСКІ.

КОНКУРС ГІТАРЫСТАЎ

Па ініцыятыве гармока камсамола і гарадскога аддзела культуры ў Оршы праішоў першы гарадскі конкурс аматараў ігры на гітары. У ім прыняло ўдзел каля 20 выканаўцаў.

Пераможцамі сталі слесар ільнокамбіната М. Шахоўскі і слесар інструментальнага за-

вода Л. Ліханаў. Прыз «сімпатый гледачоў» атрымаў вучань СШ № 6 У. Плытквіч. Самы малады ўдзельнік конкурсу Г. Парфёменна ўзнагароджаны заахвочвальным прызам за выкананне песні «Наш горад», музыку да якой ён напісаў сам.

М. ПАНИМАШЧАНКА.

КАЛІ РАЗАМ МЫ...

«Крылы дружбы» — так называецца калектывны зборнік, які выйшаў у Душанбе ў выдавецтве «Таджыкістон». Змест кнігі складлі вершы і апавяданні саветскіх пісьменнікаў, прадстаўнікоў братніх літаратур, хто ў свой час прыязджаў у гэты сонечны край ці пісаў пра яго, а таксама таджыкскіх пэртаў і пражанцаў, якія пабывалі ў розных кутках нашай неабсяжнай краіны. Яны расказваюць пра харавоства краіваў гэтай прыгожай зямлі, услаўляюць саветскага чалавека, будаўніка і стваральніка, пішучы пра дружбу саветскіх народаў — найлепшае праўленне інтэрнацыянальнай палітыкі Камуністычнай партыі Саветскага Саюза.

Сярод аўтараў кнігі — Рыгор Бардулін. Яго верш «Белы прыпар» змешчаны ў аўтаравым перакладзе Н. Кіліна.

Кніга выдадзена на рускай мове.

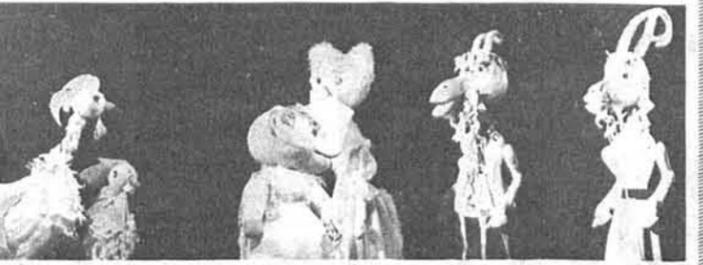
К. СВДЗЕРСКІ.

Калектыву Магілёўскага абласнога драматычнага тэатра ажыццявіў пастанову спектакля «Тры сястры» па п'есе А. Чэхава. Рэжысёр — Е. Вялікаў, мастак — М. Волахаў, музычнае афармленне — Ю. Катковіч.

Рускі тэатр БССР імя М. Горнага паказаў у дні школьных навікул новую назву, пастаўленую паводле аповесці К. Сергеевіча пра жыццё сабак. Рэжысёр-пастаноўшчык М. Пінігін, мастак Я. Волкаў.

Дзяржаўны тэатр лялек БССР паказаў прэм'еру спектакля «Кожны дом» С. Маршана. Рэжысёр спектакля В. Казлова, мастак В. Сучова, кампазітар У. Прохараў. На здымку: сцена са спектакля.

СНЕЖАНЬСКІЯ ВЕРНІСАЖЫ

Багацейшыя скарбы, створаныя талентам народных умельцаў, дэманструюцца на адкрытай у Палацы мастацтваў рэспубліканскай выстаўцы серыйных узораў дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва. Агляд дасягненняў мастацкай прамысловасці наглядна гаворыць аб велізарнай увазе, якая ўдзяляецца ў Беларусі развіццю народнай творчасці.

Знаёмства з экспазіцыяй пераконавае, што на карце народных промыслаў побач з такімі вядомымі цэнтрамі, як Слуцк, Івянец, Неглюбка, Моталь, з'явіліся шмат новых, падарыўшых нам таленавітых ганчароў і рэзчыкаў, таччы і вышывальшчыц.

На выстаўцы шырока прадстаўлена ляннае і вязанае адзенне, выкананае ў характэрнай для беларускіх майстроў манеры. Прыцягваюць увагу ажурныя карункі, габелены, мудрагеліста выразаныя з дрэва пано, рэзныя пэрыжоскі кераміка і шкляныя пасуды. Усе гэта можна купіць у магазінах. Зразумела, налі пашан-

це. Рэчы, выкананыя народнымі умельцамі, карыстаюцца вялікай папулярнасцю і на прылаўках не залежваюцца.

Народнае дэкаратыўна-прыкладнае мастацтва—гэта частка нашай культуры і тая жыватворная крыніца, з якой пачынаецца рака прафесійнага мастацтва. Сёння крыніца як ніколі паўнаводная. Каля васьмі з палавінай тысяч умельцаў працуе на 25 фабрыках мастацкай прамысловасці і дома. Гэта буйная галіна, якая выпускае прадукцыю на дзесяткі мільёнаў рублёў. У вёсках і раённых цэнтрах з'явіліся клубы, дзе народныя майстры арганізуюць выстаўкі і абмеркаванні работ, сустракаюцца з вядомымі мастацтва, слухаюць лекцыі па мастацтве. Усе гэта садзейнічае росту і майстэрства, адрывае новых магчымасці для творчасці.

Адначасова з выстаўкай вырабаў мастацкай прамысловасці ў Палацы мастацтваў разгорнуты яшчэ дзве экспазіцыі: украінскіх майстроў жывапісу і маладых мастакоў Беларусі,

якія ўступаюць у творчы саюз. «Да Леніна»—так называецца карціна Украінскага мастака В. Яфіменкі, якая прыцягвае увагу глядачоў. Іллігійная дарога чынае пасланую невядомай вёскай, якая адпраўляюцца ў далёкую Маскву. Але хадані ўзгаданы: праводы рэвалюцыі зразумее іх клопаты і патрэбы і дапаможа. Цікава выкананы палотны С. Пуставойт, Б. Вінцэны, лінаграфію В. Межаўчука, работы іншых аўтараў.

Вялікая папулярнасцю карыстаецца і экспазіцыя прэтэндэнтаў на ўступленне ў Саюз мастакоў рэспублікі. Тут выдзяляюцца работы мінчаніна А. Родзіна, знаёмых глядачу па папярэдніх выстаўках, выкананыя ў арыгінальнай тэхніцы жывапіснай палотны і афорты гомельскага мастака В. Дзенісенкі. Парадавалі новымі работамі і майстры керамікі М. Клячкоў і В. Прыешнін, дробная пластыка і дэкаратыўныя кампазіцыі якіх вызначаюцца высокім прафесійным майстэрствам і добрым густам.

НА РАДЗІМЕ ПЕСНЯРА

«Дзякуем за цудоўнае падарожжа ў свет Коласа...» У кнізе водгукаў філіяла музея Якуба Коласа такія запісы можна сустрэць часта. Іх пакідаюць прафесары і вучні, артысты і ўрачы, хлебаробы і рабочыя прадпрыемстваў... А словы ўдзячнасці ўсе яны адрасуюць загадчыку філіяла, пляменніку паэта Уладзіміру Міцкевічу, які працуе тут шмат гадоў.

Кажуць, што для таго, каб зразумець душу народа, трэба пачуць яго песні. А каб зразумець творчасць паэта, неабходна хоць на кароткі час затрымацца на яго радзіме, у тых мясцінах, дзе выспявала першая амаль усе творы Лынькова, якому суджана было ўвайсці ў залаты фонд беларускай літаратуры. Вось чаму людзей заўсёды вабяць да сябе

такія славутыя мясціны. Не зарастаюць сцяжынкі і ў вёску Мікалаеўшчына Стаўцоўскага раёна, адкуль бярэ пачатак Коласова песня. Сёлетая філіял музея паэта наведалі тысячы экскурсантаў, сярод якіх пісьменнікі, дзеячы культуры і мастацтва, рабочыя і калгаснікі, настаўнікі, студэнты, вучні, замежныя турысты. Экскурсантаў даведаліся аб падрыхтоўцы да 100-годдзя з дня нараджэння паэта, пазнаемліліся з малюнічымі мясцінамі, з філіялам музея паэта, яго рэдкімі экспанатамі, дакументамі, рунікамі твораў, песняра, слухалі расказы супрацоўнікаў філіяла пра цікавыя факты з жыцця і творчасці Якуба Коласа, пра яго сувязі і сустрэчы з землякамі.

М. ЖЫГОЦКІ.

У РОДНЫХ КРЫНКАХ

У адзін са сваіх прыездаў у родныя мясціны (а было гэта ў маі 1961 года) Міхась Ціханавіч Лынькоў правёў у школе вёскі Крынік урок беларускай літаратуры для вучняў дзесятага класа. Урок гэты ператварыўся ў задушэную гутарку майстра слова са школьнікамі аб літаратуры, аб жыцці. Пісьменнік паабяцаў вучням пабыць у іх зноў, падарыў ім кніжкі з аўтаграфамі.

Сваё слова пісьменнік стрымаў. Праз некаторы час Міхась Ціханавіч зноў наведваў родную вёску і прывёз школьнікам кніжку «За акіянам» з аўтаграфам: «Бібліятэцы Крынкаўскай школы ад аўтара. 27 лютага 1962 года».

Кнігі, падараваныя Міхасём Ціханавічам, і сталі першымі экспанатамі мемарыяльнага літаратурнага музея ў Крынкаўскай школе Лёзненскага раёна. Музей даўно ўжо стаў цэнтрам правядзення ўсёй ідэйна-выхавальнай работы сярод школьнікаў і па праву карыстаецца заслужаным аўтарытэтам. У музей прыязджаюць экскурсантаў амаль штодзінна і не толькі з раёнаў Віцебскай вобласці. Едуць пакланіцца памяці народнага пісьменніка Беларусі, пабываць у яго музеі з суседніх Смаленскай і Пскоўскай абласцей, прыязджаюць экскурсантаў з іншых раёнаў і абласцей Беларусі і краіны.

Частыя госці ў музеі Міхася Лынькова беларускія літаратары. Летам гэтага года пабывала тут вялікая група беларускіх пісьменнікаў на чале з Максімам Танкам. Тады ж, летам, наведвалі музей ветэраны адной са стралковых дывізіяў, якая ўдзельнічала ў вызваленні Лёзненскага раёна ад гітлераўскіх захопнікаў. Яны пакінулі словы

захаплення і глыбокай удзячнасці школьнікам за іх вялікую і плённую пошукавую работу.

Крынкаўскай школьнікі сталі збіраць экспанаты для музея яшчэ пры жыцці Міхася Ціханавіча. І цяпер у экспазіцыі сабраны амаль усе творы Лынькова, сярод якіх нямаюць рэдкіх выданняў. Гэту калекцыю кніг дапаўняюць творы пісьменнікаў— сяброў Лынькова. Так, Кандрат Крапіва падарыў школьнікам свой пяцітомнік. Есць у музеі кнігі Петруся Броўкі, Максіма Танка, Янкі Брыля, Івана Навуменкі, Генадзя Бураўкіна, Анатоля Вярцінскага і іншых вядомых беларускіх пісьменнікаў.

Увагу наведвальнікаў школьнага музея прыцягваюць многія экспанаты, Софія Захаруна, жонка пісьменніка, перадала на захаванне асабістыя рэчы Міхася Ціханавіча, дакументы, значок дэпутата Вярхоўнага Савета БССР. А даўні і вялікі друг пісьменніка П. Баранаў падарыў музею партрэт Лынькова. Сястра Міхася Ціханавіча Пелагея Ціханавіч дапамагла школьнікам сабраць парадкі, калі яны працавалі над макетам дома, у якім да 1917 года жыла сям'я Лыньковых.

Мемарыяльным музеі Міхася Лынькова ў Крынках пастаянна папаўняецца новымі экспанатамі і дакументамі. Дзеля гэтага шмат робіць настаўніца беларускай мовы і літаратуры Лілія Іосіфаўна Алешкіна, дырэктар школы Аляксандр Арсенцэвіч Касляноў. Агульнымі намаганнямі яны стараюцца выканаць пастаўленую задачу—стварыць музей, які стаў бы дастойным помнікам пісьменніку-земляку, чалавеку, чые жыццё і творчасць сталі часткай жыцця народа, адлюстравалі яго імкненні і спадзяванні.

А. САЛАУЕУ.

ЗЕМЛЯКІ—ПАЭТУ

Днямі ў Касцюковіцкім краязнаўчым музеі адбылося адкрыццё мемарыяльнага панорама народнага паэта Беларусі Аркадзя Куляшова. У ім знаходзяцца асабістыя рэчы паэта, кнігі, іншыя шматлікія матэрыялы, прысвечаныя яго жыццю і творчасці.

У адкрыццё мемарыяльнага панорама прынялі актыўны ўдзел пісьменнікі Васіль Быкаў, Ана-

толь Вярцінскі, Аляксей Пысін, дачка паэта Валяціна Аркадзьеўна Куляшова і сястра Надзея Аляксандраўна, партыйныя і савецкія кіраўнікі раёна. Тут жа, у музеі, ва ўрачыстай абстаноўцы былі ўручаны камсамольскія білеты новым членам ВЛКСМ. У заключэнне ў раённым Доме культуры адбыўся вялікі літаратурны вечар.

ГУЧАЛІ ПЕСНІ БЕРАНЖЭ

Вечар дружбы, прысвечаны 200-годдзю з дня нараджэння вядомага французскага паэта-песенніка П'ера-Жана Беранжэ, адбыўся ў мінскай спецыялізаванай школе з французскім ухілам № 74. Яго арганізатарам стала мясцовае аддзяленне беларускага таварыства «СССР—Францыя».

У вечары прынялі ўдзел прадстаўнікі мінскіх школ № 20 і № 79, адной з маладзечанскіх школ з французскім

ухілам, зарубешныя студэнты, якія вучацца ў беларускай ста-ліцы.

На трох мовах—рускай, беларускай і французскай—гучалі ў гэты вечар песні і вершы Беранжэ.

Перад прысутнымі выступіла паэтэса Эдзі Агніцвет, якая расказала пра творчасць французскага паэта, прачытала свае пераклады Беранжэ на беларускую мову.

П Я Е Р О Г

Больш стагоддзя не гучаў старажытны беларускі музычны інструмент—турыны рог, або сурма. Яго вярнуў да жыцця рэстаўратар і збіральнік рэдкіх народных інструментаў В. Пузыня.

У рога—моцны густы тэмбр, мяккае і багатае адценнямі гучанне. Па вонкаваму выглядзе інструмент, даўжыня якога каля паўтара метра, нагадвае малдаўскую трэмбіту і ўзбекскі кандай. Спачатку рабілі яго з рога магутных палескіх туры, якія насіялі палескія лсы. Пазней пачалі вырабляць з дрэва. Трубыны кілі сурмы апаваішчаў аб перагоне плытоў па

рацэ, служыў паліўным і па-стухам, упрыгожваў сцяжынікі святы.

Шмат гадоў выношваў майстар ідэю аб рэстаўрацыі сурмы. Ён ездзіў па далёкіх палескіх вёсках, пабываў у Малдавіі, Узбекістане, Арменіі, вывучыў там блізкай па форме і гучанню нацыянальныя інструменты.

Цяпер унікальныя плуцы рог перададзены аркестру народна-му інструментаў імя Андрэва. Яго гучанне пачулі ўдзельнікі VIII з'езда кампазітараў Беларусі.

Л. КОЗІНА.

МУЗЕЙ

АДЧЫНЯЕ ДЗВЕРЫ

У сям'і гомельскага музея—папаўненне. Гасцінна расчыніў перад наведвальнікамі свае дзверы археалагічны музей Гомельскага дзяржаўнага ўніверсітэта.

У экспазіцыі музея—каменныя прылады працы эпохі палеаліту, мезаліту, неаліту, бронзавага і ранняга жалезных вякоў, старажытны посуд, упрыгожаны і прадметы побыту часоў Кіеўскай Русі. Многа з таго, што сляла экспазіцыю музея, знойдзена студэнтамі ўніверсітэта—удзельнікамі археалагічных экспедыцый. Частка экспанатаў перададзена сюды на часовае карыстанне абласным краязнаўчым музеям. Чакаецца прыбыццё экспанатаў з фонду Інстытута гісторыі АН БССР, якія знойдзены археалагічнай экспедыцыяй пры раскопках паблізу вёскі Ліскі Рэчыцкага раёна.

І. ГАЛКІН.

ПАМЯЦІ

ПІСЬМЕННИКА-ВУЧОНАГА

У вёсцы Чорнае Рэчыцкага раёна Гомельскай вобласці 95 гадоў таму назад нарадзіўся беларускі савецкі паэт, драматург і вучоны-геолаг Міхайла Аляксандравіч Грамыка. У яго роднай вёсцы настаўніца Надзея Данілаўна Бысянкова зрабіла даклад пра жыццёвы і творчы шлях пісьменніка, у сельскім клубе адкрылася выстаўка твораў, фотаздымкаў М. Грамыкі, а таксама нарысаў, артыкулаў, рэцэнзій пра яго творчасць.

Краязнаўчы Чарнянскай сярэдняй школы пры жыцці М. Грамыкі трымалі цесную сувязь з пісьменнікам, ездзілі да яго ў Хімік Маскоўскай вобласці, а цяпер трымаюць сувязь з яго сям'ёю.

А. ЗААЗЕРНЫ.

ПРЭМІІ ЧАСОПІСАУ

Літаратурна-мастацкі і грамадска-палітычны часопіс «Полымя» прысудзіў свае літаратурныя прэміі за лепшыя творы, змешчаныя летась на яго старонках. Лаўрэатамі сталі: па прозе—першая прэмія А. МАКАЕНКУ за п'есу «Пагарэльцы» (№ 2), другая—М. КЛЕБАНОВІЧУ за апавесць «Іван Алексеевіч» (№ 5);

па паэзіі—першая прэмія М. АРОЧКУ за драматургічную пазму «Нурганне» (№ 2, 3), другая—У. ПАУЛАВУ за нізку вершаў (№ 11);

па нарысах і публіцыстыцы—Г. ШМЫГАВУ за публіцыстычны артыкул «Калі маўчыць Звон...» (№ 10);

па крытыцы і літаратуразнаўстве першая прэмія П. ДЗЮБАЯВІЧУ за артыкул «На парозе васьмідзесятых» (№ 7), другая—Н. ЗАГОРСКАІ за рэцэнзій «Пра сяброў-равеснікаў» (№ 11).

Лаўрэатамі прэміі часопіса «Малодосць» за 1980 год сталі: Міхась БАРЕЙША—за цыкл апавяданняў (№ 11), Людміла ПАУЛІКАВА—за вершы (№ 10), Анатоля СІДАРЭВІЧ—за крытычны агляд маладой беларускай прозы 1979 года (№ 1), Анатоля БАРОУСКІ—за нарыс «Поле Радкевічаў» (№ 8), Генадзя Сянькоўскі—за ілюстрацыі да мастацкай твораў (№№ 4, 6, 7).

Г. БУРАУКІН.

Н. ГІЛЕВІЧ.

В. БАРЫСЕНКА.

П. ДЗЮБАЙЛА.

В. КАВАЛЕНКА.

ПАСТАНОВА ЦК КП БЕЛАРУСІ
І САВЕТА МІНІСТРАЎ БССР

**АБ ПРЫСУДЖЭННІ ДЗЯРЖАЎНЫХ ПРЭМІЙ БССР
У ГАЛІНЕ ЛІТАРАТУРЫ, МАСТАЦТВА І АРХІТЭКТУРЫ**

Цэнтральны Камітэт КП Беларусі і Савет Міністраў Беларускай ССР, разгледзеўшы прапанову Камітэта па Дзяржаўных прэміях БССР у галіне літаратуры, мастацтва і архітэктуры, **пастанаўляюць:**

Прысудзіць Дзяржаўныя прэміі БССР за 1980 год:
У ГАЛІНЕ ЛІТАРАТУРЫ

У сувязі з тым, што ў бягучым годзе была прадстаўлена вялікая колькасць работ па літаратуры высокай ідэйна-мастацкай вартасці, якія выклікалі шырокае водгук у рэспубліцы і далёка за яе межамі, прысудзіць у парадку выключэння дзве прэміі імя Янкі Купалы і дзве прэміі імя Якуба Коласа.

ІМЯ ЯНКІ КУПАЛЫ

1. **Бураўкіну** Генадзю Мікалаевічу — за кнігу паэзіі «Варта вернасці».
2. **Гілевічу** Нілу Сямёнавічу — за кнігу паэзіі «У добрай згодзе» і перакладчыцкую дзейнасць.

ІМЯ ЯКУБА КОЛАСА

1. **Барысенку** Васілю Васільевічу, **Дзюбайлу** Паўлу Кузьмічу, **Каваленку** Віктару Антонавічу, **Калесніку** Уладзіміру Андрэвічу, **Коршунаву** Аляксандру Фамічу, **Мальдзісу** Адаму Іосіфавічу, **Мушынскаму** Міхаілу Іосіфавічу, **Перкіну** Навуму Саламонавічу (пасмяротна), **Пшыркову** Юльяну Сяргеевічу (пасмяротна), **Ярошу** Міхаілу Рыгоравічу — за двухтомнае даследаванне «Гісторыя беларускай дакастрычніцкай літаратуры» і «Гісторыя беларускай савецкай літаратуры».

2. **Хелемскаму** Якаву Аляксандравічу — за пераклад на рускую мову твораў П. Броўкі, кніг А. Куляшова «Хуткасць», П. Панчанкі «Дзе начуе жаваранак», М. Танка «Нарачанскія сосны».

**У ГАЛІНЕ ТЭАТРАЛЬНАГА МАСТАЦТВА,
КІНЕМАТАГРАФІІ, РАДЫЁ І ТЭЛЕБАЧАННЯ**

1. **Смоўскаму** Дзмітрыю Браніслававічу — за стварэнне музыкі, **Шыкуновай** Ірыне Сямёнаўне — за выкананне галоўнай ролі ў оперы «Сівая легенда».

У ГАЛІНЕ ВЫЯЎЛЕНЧАГА МАСТАЦТВА

1. **Кішчанку** Аляксандру Міхайлавічу, **Савіцкаму** Міхаілу Андрэвічу, мастакам; **Бакалінскай** Жанеце Валянцінаўне, **Глінік** Зоі Іванаўне, **Паляковай** Наталлі Іванаўне, **Сініцы** Тамары Паўлаўне, **Слабкоўскай** Леанідзе Пятроўне, **Цецеравай** Валянціне Адамаўне, **Шарковай** Ніне Рыгораўне, майстрам мастацкага ткацтва — за стварэнне габеленаў «Ленінізм» і «Этапы вялікага шляху».

У ГАЛІНЕ АРХІТЭКТУРЫ

1. **Воінаву** Анатолю Аляксандравічу, **Чантурыя** Уладзіміру Аляксандравічу — за стварэнне двухтомнай «Гісторыі архітэктуры Беларусі» (савецкага і дакастрычніцкага перыядаў).

САКРАТАР
ЦЭНТРАЛЬНАГА
КАМІТЭТА
КП БЕЛАРУСІ
Ц. КІСЯЛЁУ

СТАРШЫНЯ
САВЕТА МІНІСТРАЎ
БЕЛАРУСКАЙ ССР
А. АКСЕНАУ

У. КАЛЕСНІК.

А. КОРШУНАУ.

А. МАЛЬДЗІС.

М. МУШЫНСКІ.

Н. ПЕРКІН.

Ю. ПШЫРКОУ.

М. ЯРОШ.

Я. ХЕЛЕМСКІ.

**ЗГАДКІ
І
ВІНШАВАННІ**

Перад Новым годам, у снежні, мне давялося двойчы пабываць у дарозе. З Максімам Танкам і Нілам Гілевічам мы былі дэлегаваны ў Маскву на пяты з'езд пісьменнікаў РСФСР. Масква, як ніякі іншы горад, заўсёды выклікае хваляванні і шматлікія ўспаміны. Зноў мы ішлі па Краснай плошчы каля велічных сцен Крамля, каля Маўзалея. З'езд пачаўся ў Вялікім Крамлёўскім палацы. На адкрыцці прысутнічалі кіраўнікі партыі і ўрада. На з'ездзе важна прагучалі словы пра вялікую адказнасць пісьменнікаў перад народам за свае творы.

А пасля мы сустрэкаліся з многімі дарагімі сябрамі. Была цёплая сустрэча і з нашым старым франтавым другам Якавам Хелемскім. Мы пасябралі ў сорак першым на Бранскім фронце.

У сённяшняй праднавагодняй Маскве мы ўспаміналі пра цяжкія асеннія баі на Бранскім фронце. А развітаўся я тады з Якавам у снежні ў горадзе Яльцы, дзе знаходзіўся штаб фронту і куды я прыехаў атрымаць у палітупраўленні картку кандыдата ў члены КПСС.

Рэдакцыю франтавай газеты «За Савенкую Беларусь» Галоўнае Палітычнае ўпраўленне Чырвонай Арміі адклікала ў Маскву. Мы ехалі ў таварным вагоне. Ад злоснай сцюжы сорак першага года ратавала «буржуйка».

Новы 1942 год мы сустрэкалі пад'язджаючы да сталіцы. Нягледзячы на перанесеныя гора і пакуты, у нас быў прыўзняты настрой: толькі што разбілі немцаў пад Масквой. З хваляваннем я ўспамінаю яшчэ маладыя талдытвары Кандрата Крапівы, Міхася Лынькова, Пятруся Броўкі, Васіля Барысенкі, Алеся Кучара, Алеся Стаховіча і яшчэ больш маладога Максіма Танка. Мы стаялі цесным кругам вакол распаленай да чырвані «буржуйкі» і ўзнімалі тосты за гераічную Чырвоную Армію, за родную Беларусь, якая пакутавала пад фашысцкай нявалай.

І вось праз чатыры дзесяцігоддзі я пасылаю навагодняе прывітанне і віншаванне нашаму франтавому другу Якаву Хелемскаму, паэту і выдатнаму перакладчыку з нагоды прысуджэння яму Дзяржаўнай прэміі БССР.

Якаў Хелемскі — пастаянны і нязменны друг беларускай савецкай паэзіі. Любоў да нашай рэспублікі, да нашага народа, добрае веданне беларускай мовы, высокая паэтычная культура — трывалая аснова выдатных поспехаў ру-

**АДЗНАКА
ГРАМАДСКАГА
ПРЫЗНАННЯ**

Не пералічыць велічных спраў і здзяйсненняў савецкіх людзей за пяцігодку, дэвізам якой была барацьба за янасць, і ў тым, што зроблена, дасягнута стваральнай працай мільёнаў, — часціна душы і сэрца нашай творчай інтэлігенцыі — пісьменнікаў, мастакоў, кампазітараў, дзеячаў тэатра, кіно, тэлебачання — усіх, чый талент і прафесійнае майстэрства, як было зана ў справядзачным дакладзе ЦК КПСС XXV з'езду партыі, служаць народу, справе камунізму.

«Слова таксама ёсць справа» — трапна заўважыў стваральнік партыі, кіраўнік першай у свеце сацыялістычнай дзяржавы, непераўздызены публіцыст У. І. Ленін. Партыя, наш народ-працаўнік высока цэняць і шануюць таленты. «Таленавіты твор літаратуры або мастацтва — гэта нацыянальны здабытак, — сказаў на XXV з'ездзе КПСС Л. І. Брэжнэў. — Мы добра ведаем, што мастацкае слова, пералівы фарбаў, выразнасць каменя, гармонія гунаў натхняюць сучаснікаў і перадаюць нашчадкам памяць сэрца і душы аб нашым пакаленні, аб нашым часе, яго хваляваннях і здзяйсненнях».

Яскравае праўленне бацькоўскага клопату партыі і Савецкай дзяржавы аб людзях творчай працы, аб далейшым развіцці літаратуры і мастацтва — устанавлены ў 1965 годзе, затым дапоўнены і пашыраныя на іншыя галіны творчай дзейнасці Дзяржаўныя прэміі БССР у галінах (нароўні з навукай і тэхнікай) літаратуры, мастацтва і архітэктуры. Першымі лаўрэатамі іх сталі выдатныя творцы сучаснасці — паэты Максім Танк, Пімен Панчанка, Пятрусь Броўка, Арнадзь Куляшоў, прэзідэнт Міхася

Лынькоў і Іван Шамякін, Іван Новікаў і Вера Палтаран, мастакі Віталь Цвірка і Міхаіл Савіці, слаўты кіраўнікі Дзяржаўнай акадэмічнай харавой капэлы БССР Рыгор Раманавіч Шырма, кампазітары Яўген Цімоцін, Анатоль Багатыроў, Яўген Глебаў...

Напярэдадні Новага года нагорта адзначаных высокім званнем лаўрэатаў Дзяржаўных прэмій БССР папоўнілася прызнанымі майстрамі мастацкага слова, даследчай думкі, музыкі і пэндзля. Імі сталі паэты Генадзь Бураўкін, Ніл Гілевіч, перакладчык беларускай паэзіі Якаў Хелемскі, група супрацоўнікаў Інстытута літаратуры імя Янкі Купалы АН БССР — аўтарскі калектыў двухтомнай «Гісторыі беларускай літаратуры» на рускай мове — літаратуразнаўцы і крытыкі Васіль Барысенка, Павел Дзюбайла, Віктар Каваленка, Уладзімір Калеснік, Аляксандр Коршунаў, Адам Мальдзіс, Міхась Мушынін, Навум Перкін (пасмяротна), Юльян Пшыркоў (пасмяротна), Міхась Ярош; новымі лаўрэатамі Дзяржаўных прэмій БССР у галіне тэатральнага мастацтва (пра іх і іншых лаўрэатаў — наш расказ у наступным нумары) сталі кампазітар Дзмітрый Смоўскі — аўтар оперы «Сівая легенда» і выканаўца галоўнай ролі ў ёй артыстка Ірына Шыкунова; упершыню лаўрэатамі Дзяржаўных прэмій рэспублікі сталі майстры мастацкага ткацтва, габеленшчыцы Жанета Бакалінская, Золя Глінін, Наталля Палякова, Тамара Сініца, Леаніда Слабкоўская, Валянціна Цецерава і Ніна Шаркова; за стварэнне тых жа габеленаў «Ленінізм» у

скага перакладчыка. Ён перакладаў многіх беларускіх паэтаў, але асабліва часта ўда- ла Петруся Броўку, Аркадзя Куляшова, Максіма Танка і аўтара гэтых радкоў. Калі па- ставіць на паліцы кнігі белару- скіх паэтаў, якія пераклаў Хе- лемскі, атрымаецца значная бібліятэчка.

Шчасця і здароўя табе, да- рагі друг!

Бліжэй да Новага года быў я мінулым снежнем і ў другім падарожжы: ездзіў з мала- дзейшымі сябрамі Р. Барадулін- кам, Г. Бураўкіным, С. Закон- нікавым на Віцебшчыну, каб прыняць удзел у творчым ве- чары Васіля Быкава (дарэчы, вечар прайшоў з незвычайным поспехам).

Мне давалося пабываць на гераічнай партызанскай Ушач- чыне, на Лепельшчыне і Полач- чыне, якія далі літаратуры та- кія таленты, як Пятрусь Броў- ка і Еўдакія Лось, Васіль Бы- каў і Рыгор Барадулін, Ге- надзь Бураўкін і Сяргей За- коннікаў і яшчэ многіх.

Мы сустрэліся з вельмі ціка- вымі людзьмі. Партыйныя кі- раўнікі Віцебскай вобласці расказалі, як цяжка даўся ле- ташні ўраджай; якую муж- насць, вынаходлівасць і на- стойлівасць праявілі калгасні- кі і рабочыя саўгасаў, усе працоўныя вобласці.

З незагаснай журбой мы ўс- клалі чырвоны гваздзікі да помніка незабытага, гарача любімага Пятра Міронавіча Машэрава.

Успамінаючы полацкую зям- лю і наш старажытны непа- раўнаны Полацк, я хачу павін- шаваць лаўрэата Дзяржаўнай прэміі імя Янкі Купалы — Ге- надзя Бураўкіна. Мы заўважа- лі яго адметнае дараванне яшчэ ў першых кнігах. Расло майстэрства паэта ў кнігах «Дыханне», «Жніво». І вось перад намі кніга «Варта вер- насці», адзначаная Дзяржаў- най прэміяй. Паэзію Бураўкі- на вызначае спалучэнне ліры- кі і публіцыстыкі, замілаван- не (без сентыментальнасці) родным краем і вострай няна- вісцю да ворагаў, іроніяй і сар- казмам да сучасных мяшчан і розных прайдзісветаў. У Ге- надзя Бураўкіна яркі, энергічны і эмацыянальны верш, выра- зная партыйная і грамадзян- ская пазіцыя:

Я — камуніст,
і не люблю хавацца.
Ды я прыйшоў пад Ільчыны

Не для таго,
Каб глохнуць ад авацый —
Каб неслі рэвалюцыі працяг.

Найбольш мастацкі спелай і самабытнай у кнізе «Варта вернасці» з'яўляецца паэма «Ленін думае пра Беларусь». Гэта, наогул, адзін з лепшых паэтычных твораў у белару- ской Ленініяне. Паэт стварыў прывабны вобраз Ільіча і пе- раканаўча паказаў, што лёс Беларусі звязаны з Леніным. І мінскі хлопчык з буйнымі спелымі суніцамі, і Скарына, і Каліноўскі, і Купала — не вы- падковы ўстаўныя імёны-на- велья, а зусім апраўданы паэ- тычны пагляд на гісторыю на- шага народа, філасофскае аба- гульненне. І таму так узнісла гуцаць радкі паэмы:

І калі звон цымбалаў

Чуюць сёння Памір і Эльбрус,
А ў сівай вышыні жураўлінай
Аж да зор далейцеў беларус,—
Дык таму,

што штодня, штохвіліны
Ленін думае пра Беларусь...

Я ўдзячны сябрам па віцеб- ской паездцы, што яны, не папярэдзіўшы мяне, добры- чліва спыніліся на ўскаіне Бягомля, дзе прайшлі мае ма- ленства і ранняя малодось. Надвор'е было не з лепшых, але пацяпела на сэрцы ад сяброўскай увагі. Пачалося вяртанне ў далёкія, далёкія гады...

А далей замільгала маляўні- чая ўзгоркавая лагойская зям- ля. І адрозніваецца: «Гары- чы, гарычы мая Лагойшчы- на!»

Мне ў свой час параіў па- чытаць гэтыя вершы Аркадзь Куляшоў. Вершы спадабаліся. Мацней запомнілася імя аўта- ра — Ніл Гілевіч, хоць я яго чытаў і раней. Сягоння гэтага шырока вядомага паэта я він- шую з Дзяржаўнай прэміяй БССР імя Янкі Купалы за кнігу «У добрай згодзе». Амаль за 35-гадовы літаратурны шлях Ніл Гілевіч выдаў многа паэ- тычных кніг, навуковых прац, зборнікаў беларускай народ- най творчасці. Ён вельмі аду- каваны, разнастайна і багата адароны чалавек. Здаецца, усе жанры падуладны яму Ніла Гілевіча. Ён піша лірычныя вершы, эпічныя апавяданні ў вершах, балады, сатыры і гу- мар, п'есы, крытычныя арты- кулы і навуковыя даследаван- ні.

У кнізе «У добрай згодзе» вельмі моцна напісана паэма «А раніцы ўжо не было» — тут гучаць трагічныя галасы на могілках беларускіх вёсак. Праўда жыцця і народная творчасць заўсёды былі пад- муркам паэзіі Гілевіча. Раз- дзел «Вясёлае лютэрка», як заўважае сам паэт, напісаны паводле народных жартаў.

Калючай сатырай пранікну- ты верш з раздзела «На жаль, не абы-дзе, а ў нашай грама- дзе». А ў наш час так патрэб- ны сатырычныя лекі... Для Ні- ла Гілевіча характэрны актыў- ная грамадзянская накірава- насць і вернасць роднаму сло- ву:

Слова веры, якой мы
не здрадзім ніколі.
Слова праўды,
што ў сэрцы нам свеціць

Слова працы і радасці,
Шчасця і волі —
Рэвалюцыі, Леніна, партыі

Слова імяў і радасці,
Шчасця і волі —
Рэвалюцыі, Леніна, партыі

Ніл Гілевіч даўно вядомы, як цудоўны перакладчык балгар- скіх паэтаў (калі я быў у Бал- гарыі, мне пра гэта казалі са- мі балгарскія паэты). А ў но- вай кнізе, акрамя добрых вер- шаў пра Балгарыю, мы адкры- ваем для сябе і братнюю Сла- венію.

Генадзь Мікалаевіч і Ніл Сямёнавіч!

Вы прыйшлі ў жыццёвую і паэтычную сталасць. Паэтыч- ныя здабыткі вашы значныя, і мы ім радуемся. Але мне зда- ецца, што сапраўдны пісьмен- нік, нават у росквіце сіл і таленту, павінен думаць, што яго галоўная кніга — напера- дзе.

З Новым годам, дарагія ся- бра!

Пімен ПАНЧАНКА.

дзянні і «Этапы вялікага шляху» звання лаўрэатаў Дзяржаў- ных прэміяў БССР удастоены мастак Аляксандр Кішчанка і на- родны мастак СССР Міхаіл Савіцін, за ўнікальную працу — двух- томную «Гісторыю архітэктуры Беларусі» (на рускай мове) вы- сокае званне лаўрэатаў Дзяржаўных прэміяў БССР прысуджана Уладзіміру Чантурыя і Аляксандру Воінаву.

Чарговае прысуджэнне Дзяржаўных прэміяў БССР у галіне лі- таратуры, мастацтва і архітэктуры — не толькі сведчанне вялі- ких клопатаў партыі і дзяржавы аб развіцці сацыялістычнай культуры, аб задавальненні духоўных запатрабаванняў савецкіх людзей, але і вынік, паказчык таго, што наша народная інтэлі- генцыя, выхаваная ў духу беззапавятнага служэння справе партыі, справе народа, глыбока ўсведамляе сваю ролю ў фарміра- ванні марксісцка-ленінскага светапогляду будаўніцтва камунізму, у выхаванні актыўных, духоўна багатых, гарманічна развітых людзей, членаў савецкага грамадства.

Творчы шлях кожнага з адзначаных на гэты раз высокай узнагародай вызначэцца сніраванасцю таленту да сэрца нашага сучасніка. Іх творы сцявяджаюць Чалавека з вялікай літары, абуджаюць высанародныя пачуцці, мабілізуюць сілу духа, ра- шуча змагаюцца з недахопамі і перажыткамі мінулага ў нашым жыцці, кіруюць наперад. А ў цэлым яны ўзбагачаюць духоўную скарбніцу народа, сацыялістычную культуру.

Рэдакцыя штотыднёвіка віншуе лаўрэатаў Дзяржаўных прэміяў БССР з высокай узнагародай — адзнакай грамадскага прызнання важнасці і каштоўнасці іх працы — і жадае ім далей- шых творчых поспехаў.

ГЭТА БЫЛО яшчэ ў 1906 годзе. Беларуская выда- вецкая суполка ў Пецяр- бурзе «Загляне сонца і ў наша аконца» выпусціла, без указа- ня аўтара, «Беларускі леман- тар» — першы дапаможнік для тых, хто збіраецца вывучаць беларускую мову. Ініцыятарам гэтай важнай справы была вядо- мая паэтка і рэвалюцыянерка Цётка (Алаіза Пашкевіч). У «Беларускім лемантары» ўсе словы друкаваліся з націскам, рабілася гэта для таго, «каб жа людзям, што добра нашыя мовы не знаюць, было лягчэй чы- таць».

Кніга гэтая па сутнасці і па- клала пачатак развіццю ў Бе- ларусі друкаванага слова для дзяцей і юнацтва. Яна вытокаў беларускай нацыянальнай дзі- цячай літаратуры сталы выдо- мыл нашы пісьменнікі Я. Ко- лас, Я. Купала, М. Багдановіч, З. Бядуля і іншыя. Аднак толь- кі ў савецкі час, дзякуючы нястомным клопатам партыі і ўрада аб выхаванні падрастаю- чага пакалення, літаратуры для дзяцей і юнацтва пачала ўдзя- ляцца паўсядзённая ўвага. І вось новае праўленне яе — стварэнне ў рэспубліцы спе- цыялізаванага выдавецтва «Юнацтва» Дзяржаўнага камі- тэта БССР па справах выда- вецтваў, паліграфіі і кніжнага гандлю.

і юнацтва на творы навукова- папулярнай, мастацкай і іншых відаў літаратуры, забеспячэнне высокага ідэйнага, навуковага і мастацкага ўзроўню выдан- няў, іх афармлення і палігра- фічнага выканання, а таксама савеснае выданне кніг, папярэджанне дубліравання іх па іншых выдавецтвах. Галоўная задача — фарміраванне ў юных чытачоў марксісцка-ленінскага светапогляду, камуністычнай маралі, выхаванне нашых дзя- цей у духу савецкага патрыя- тызму і пралетарскага інтерна- цыяналізму, вернасці запаветам старэйшых пакаленняў.

— Але ж сёння кнігі для дзяцей і юнацтва выпускаюць і іншыя выдавецтвы рэспублі- кі, у прыватнасці «Мастацкая літаратура» і «Народная асве- та»?

— Выдавецтва створана, як кажуць, не на голым месцы. Значная частка творчых сіл пе- раходзіць да нас з названых выдавецтваў «Мастацкая літа- ратура» і «Народная асвета», бо, паўтараю, у нас будзе сканцэнтравана выданне ўсёй літаратуры для дзяцей і юнац- ва ў рэспубліцы, хоць, вядома, і іншыя выдавецтвы будуць выпускаць найбольш папуляр- ныя творы, асабліва нашай класікі, якія карыстаюцца па- вышаным попытам.

— Калі ласка, Валіяцін Ан-

ІНТЭРВ'Ю ў НУМАР

«Юнацтва» распраціце КРЫЛЫ

У РЭСПУБЛІЦЫ СТВОРАНА СПЕЦЫЯЛІЗАВАНАЕ
ВЫДАВЕЦТВА ЛІТАРАТУРЫ ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ
І ЮНАЦТВА

Наш карэспандэнт А. Марці- новіч гутарыць з дырэктарам выдавецтва «Юнацтва», бела- рускім пісьменнікам ВАЛЯЦІ- НАМ ЛУНШАМ.

— Валіяцін Антонавіч, чым выклікана стварэнне ў рэспублі- цы самастойнага выдавецтва, якое пачне спецыялізавацца на выпуску літаратуры для дзя- цей і юнацтва?

— Як вядома, выхаванне значэнне кнігі было значным ва ўсе часы. Менавіта друкава- нае слова вучыць чалавека, якім быць яму, як жыць, з ка- го браць прыклад. Акрамя та- го, кнігі пашыраюць наш круг- гляд, садзейнічаюць фарміра- ванню яснага ідэйнага светапо- гляду, добрага мастацкага гу- сту. Асабліва ж значная роля кнігі ў выхаванні тых, хто яшчэ знаходзіцца на пачатку самастойнай дарогі ў вялікае жыццё. Добрая кніга для дзя- цей — гэта і старэйшы таварыш, і настаўнік, і дарадца.

Не выпадкова, што ў нашай краіне сіламі добрага трады- цыі ў прапагандзе дзіцячай і юнацкай літаратуры. Кожны год у час вясновых канікул для школьнікаў праводзіцца «Кніж- ны тыдзень», які ператвараец- ца ў сапраўднае свята. Дзеці сустракаюцца са сваімі любі- мымі пісьменнікамі, прымаюць удзел у чытацкіх канферэнцы- ях, ранішніках, могуць убачыць знаёмых герояў, што аживае іх на самадзейнай сцэне. А вольным тыднем маладзёжнай кнігі. Тут таксама шэраг мера- прыемстваў, накіраваных на тое, каб кніга знайшла свайго чытача. Шмат даюць і Міжна- родныя кніжныя кірмашы, якія перыядычна праходзяць у ста- ліцы нашай Радзімы — Маскве.

Партыя і ўрад у гэты час ўдзяляюць увагу кнігавыдавеч- кій справе ў краіне. Пра гэта сведчыць і Праент ЦК КПСС да ХХVI з'езда Камуністычнай партыі Савецкага Саюза «Асо- ноўныя напрамкі эканамічнага і сацыяльнага развіцця СССР на 1981—1985 гады і на перыяд да 1990 года», які цвёрп гора- ча абмяркоўвае ўсё савецкі народ. У ім запісана: «Разві- ваць выдавецкую справу. Паў- неў задавальняць патрэбнасці насельніцтва ў народнай гаспа- дарцы ў друкаванай прадукцыі, павышаць якасць палігра- фічнага выканання выданняў».

Стварэнне беларускага выда- вецтва «Юнацтва», а падобныя выдавецтвы ёсць ужо ў многіх савецкіх рэспубліках, — значны крок у гэтым накірунку.

— Значыць, асноўная задача выдавецтва — выпуск кніг для дзяцей і юнацтва?

— Так, наша задача — зада- валенне ўсёўзрастаючых за- патрабаванняў савецкіх дзяцей і юнацтва на творы навукова- папулярнай, мастацкай і іншых відаў літаратуры, забеспячэнне высокага ідэйнага, навуковага і мастацкага ўзроўню выдан- няў, іх афармлення і палігра- фічнага выканання, а таксама савеснае выданне кніг, папярэджанне дубліравання іх па іншых выдавецтвах. Галоўная задача — фарміраванне ў юных чытачоў марксісцка-ленінскага светапогляду, камуністычнай маралі, выхаванне нашых дзя- цей у духу савецкага патрыя- тызму і пралетарскага інтерна- цыяналізму, вернасці запаветам старэйшых пакаленняў.

— Але ж сёння кнігі для дзяцей і юнацтва выпускаюць і іншыя выдавецтвы рэспублі- кі, у прыватнасці «Мастацкая літаратура» і «Народная асве- та»?

— Выдавецтва створана, як кажуць, не на голым месцы. Значная частка творчых сіл пе- раходзіць да нас з названых выдавецтваў «Мастацкая літа- ратура» і «Народная асвета», бо, паўтараю, у нас будзе сканцэнтравана выданне ўсёй літаратуры для дзяцей і юнац- ва ў рэспубліцы, хоць, вядома, і іншыя выдавецтвы будуць выпускаць найбольш папуляр- ныя творы, асабліва нашай класікі, якія карыстаюцца па- вышаным попытам.

тонавіч, пазнаёмце з рэдакцыяй «Юнацтва»...

— Адной з вядучых будзе рэдакцыя літаратуры па каму- ністычным выхаванні. Дзеці розных узростаў атрымаюць для сябе нямала кніг пра гіста- рыю Камуністычнай партыі Са- вецкага Саюза і Ленінскага камсамола, Усесаюзнай піянер- скай арганізацыі імя У. І. Лені- на, пазнаёмляцца з біяграфіямі многіх вядомых людзей, пра- чытаюць пра піянераў і камса- моляў-героў, даведаюцца пра сённяшнія справы савецкай моладзі, якая ідзе ў першых шарах будаўніцтва камуні- стычнага грамадства, паказвае прыклады працоўнай доблесці і гераізму.

Калі ў выдавецтве «Мастац- кае літаратура» было дзве рэ- дакцыі па выпуску кніг для юнага чытача, дык у нас іх — чатыры, адпаведна кожнаму узросту, — рэдакцыя літарату- ры для юнацтва, літаратуры для школьнікаў сярэдняга ўз- расту, літаратуры для малад- зых школьнікаў і літаратуры для дашкольнага ўзросту. Гэ- та ж рэдакцыя, упершыню, дарчы, у рэспубліцы, будзе выпускаць кніжкі-цацкі. Нам перадаецца таксама рэдакцыя літаратуры на замежных мо- вах і, натуральна, паколькі дзіцячую кнігу нават нельга ўявіць сабе без малюнкаў, ствараецца рэдакцыя мастацка- га афармлення.

Калі ж гаварыць пра рэдак- тараў выдавецтва, дык спрад іх нямала пісьменнікаў, якія до- бра ведаюць запатрабаванні юных чытачоў — Алена Васіле- віч, Уладзімір Маціноў, Васіль Жуноў, Анатоль Чаркасаў і іншыя.

— Выдавецтва сёння робіць свае першыя крокі... Арганіза- цыя кнігавыдавецтваў у нас шмат, тым не менш хочацца ведаць, якія кнігі выйдучь неўзабаве пад знакам «Юнацтва»...

— Перш за ўсё — гэта арыгі- нальныя творы нашых белару- скіх пісьменнікаў. В. Вітка свой новы зборнік вершаў назваў «Мінскія балады». Тонкі май- стар паэтычнага слова, ён пра- сачвае лёс роднага горада, па- казвае яго мінулае і сённяш- няе, робіць спробу зазірнуць у заўтрашні дзень. Звяртаючыся да юнага пакалення, ён з хва- ланнем піша аб тым, што асабліва дорага і блізка і што павінна знаходзіць гэты ж са- мы гарачы водгук у юных сэр- цах.

Аповесць В. Хомчанні «Я прыніс вам радасць» — расказ пра пятнаццацігадовых. Дзе- яныя твора адыбаецца ў невя- лікім гарадку, у якога багатая гісторыя. Сюды прыязджаюць археолагі, тут і сустракаюцца

ўсе героі аповесці. Галоўную ўвагу аўтар удзяляе Косціну і Юлі, падлеткам з непадобнымі імёсамі і характарамі.

«Мне купілі саманат» — збор- нік вершаў і казак А. Бачылы. Творы паэта, напісаныя шчыра, змайманна, спадаваюцца тым, хто любіць дасціпнае слова, разумее гумар.

Новыя кнігі дзецям напісалі П. Прыходзька («Каліна-малі- ка»), П. Прануза («Фарбы во- сені»), Д. Бічэль-Загнетава («Лузаўцы»); чытачы зноў сустраюцца з героямі твораў Я. Маўра «Палескія рабінзо- ны», П. Броўкі «Донька-Дані- эль»...

Казкі, іншыя жанры усна- паэтычнай творчасці заўсёды азнаваюць вялікі ўплыў на фарміраванне светапогляду дзяцей, на выхаванне ў іх справядлівасці, вельнасці. Таму зразумела, што гэтыя творы займаюць належнае месца і ў планах выдавецтва. Рыхтуюцца зборнікі «Беларускія загадкі», «Шыльдбургеры» — вясёлыя, поўныя сатыры і гумару «на- родная кніга» з жыцця Германіі ХVI стагоддзя, асобнікі кніжкі «Беларускія народныя казкі «Жаронцы», «Ох і залатая табакерка», узбекская — «Кем- лівыя браты», індыйская — «Пра мышаня, якое было катом, са- банам і тыграм».

Увогуле, перакладных выдан- няў будзе нямала: кнігі Б. Пру- ска «Грахі маленства», Я. Кор- чана «Кароль Мацось на бяз- лодным востраве», А. Ільіной «Чацвёртая вышыня», А. Гай- дара «Гарачы камень» і іншыя. Шмат выйдзе на рускай мове твораў замежнай, рускай і са- вецкай літаратуры.

— Шырокай папулярнасцю ў апошні час у чытача карыста- юцца серыйныя выданні, свое- асаблівыя бібліятэчкі...

— Новымі кнігамі папоўня- ца серыі, якія выходзяць ужо не першы год. Рыхтуюцца кні- гі Я. Леці «Дарога ў два кан- цы» («Бібліятэка юнацтва»), П. Калініна «Аповесць пра мар- шала» (дакументальны расказ пра нашага земляка, праслаў- ленага савецкага палкаводца І. І. Янубоўскага ў серыі «Сла- ва твая, Беларусь»), дакумен- тальная аповесць Л. Шыпулі пра Героя Савецкага Саюза Б. Коўзана «Чатыры тараны ў небе» («3 арлінага племені»), У серыі «Мая першая кніжка» бу- дуць прапанаваны вершы Я. Купалы «Алеся» і «Хлопчык і лётчык», а таксама ўжо на- званая назва А. Гайдара «Гара- чы камень».

Рыхтуем выпуск яшчэ дзвюх бібліятэчак. У серыі «Ці ведае- це вы, што...» будуць выдадзены аповесці А. Ільіні «Фран- цыск Скарына» і зборнік апа- вяданняў У. Юрвіча «Мінск». Цікавай павінна быць і біблі- ятэчка «Для пачынаючых чы- таць». У ёй у пераходзе з ан- гліскай мовы выходзяць бага- та ілюстраваныя расказы пра тых, хто жыве ў памяці многіх пакаленняў, — «Галілей», «Га- нібал», «Жана д'Арк», «Леанар- да да Вінчы».

Хацеў бы звярнуць увагу яшчэ на два выданні. Перавы- даецца кніга ўспамінаў бела- рускіх дзяцей, удзельнікаў Вя- лікай Айчынай вайны «Ніколі не забудзем», якую ў свой час гарача вітаў народны піянер Януб Іолаас. Зборнік жа «Вясё- лае» — выбранае з лепшых твораў паэзіі і прозы, якія змя- шчаліся ў нашым папулярным дзіцячым часопісе на працягу 25 гадоў.

— Пасля работы любога вы- давецтва, Валіяцін Антонавіч, у першую чаргу залежыць ад таго, якія творы паступаюць у рэдакцыю партфель...

— Мы запрашаем усіх бела- рускіх пісьменнікаў, журналіс- таў актыўна супрацоўнічаць з намі, чымае ад іх высокаідэй- ных і высокамастацкіх твораў для дзяцей і юнацтва, твораў, што паказвалі б поўна і ўсеба- кова савецкі лад жыцця, рас- крывалі б веліч савецкага ча- лавека, адлюстроўвалі б праў- дзівы падзеі мінулага і ў пер- шую чаргу Вялікай Айчынай вайны, і, вядома, твораў пра саміх дзяцей — іх вучобу, ад- пачынак, паўсядзёжныя справы, іх гарачае жаданне быць вар- тымі бацькоў і старэйшых та- варышаў. Хацелася б мець так- сама кнігі навукова-папуляр- ныя, прыгодніцкія, кнігі фан- тастыкі — усё тое, што любіць юны чытач і без чаго не можа адыбавацца яго ўсебаковае раз- віццё.

Яшчэ ж запрашаем усіх пры- няць актыўны ўдзел у Рэспуб- ліканскім конкурсе на лепшы літаратурны твор для дзяцей і юнацтва, прысвечаны 60-год- дню ўтварэння СССР, які аб'ю- длены Дзяржаўным камітэтам БССР па справах выдавецтваў, паліграфіі і кніжнага гандлю, і праводзіцца да 1 студзеня 1982 года. Умовы яго былі апублікаваны ў газеце «Літа- ратура і мастацтва» ў нумары за 3 кастрычніка 1980 года. Конкурс гэты характэрны і тым, што на яго ўпершыню прымаюцца таксама літарату- разнаўчыя і крытычныя работы аб дзіцячай і юнацкай літа- ратуры.

— Што ж, Валіяцін Антона- віч, застаецца пажадаць мала- досці і аптымізму, творчай бадзёрнасці. І, вядома ж, цікавых, змястоўных кніг для дзяцей і юнацтва!

— **Н**АША гутарка, Яўген Іванавіч, адбываецца ў той час, калі ўсенародная падрыхтоўка да XXVI з'езда КПСС набыла асаблівы размах. Хацелася б пачуць, з чым прыходзіць да партыйнага з'езда пісьменнікі Беларусі?

— Літаратура і мастацтва — гэта, як вядома, даволі тонкая справа, працэсы развіцця, назапашвання мастацкіх каштоўнасцей адбываюцца надзвычай складана. Тое, што сёння задумана пісьменнікам, толькі выношваецца, можа ўвасобіцца не так ужо хутка. Таму, калі мы гаворым пра вынікі творчасці, пра кнігі і даты іх з'яўлення, мы, канечне, павінны мець на ўвазе і нейкі канкрэтны невялікі адрэзак часу, і перыяды больш працяглая, што найбольш поўна адлюстроўваюць тэндэнцыі літаратурна-

усебаковае мастацкае даследаванне жыцця патрэбна яшчэ больш, чым учора, а заўтра яно спатрэбіцца яшчэ пільней, чым сёння.

Аб адказных задачах літаратуры, заўважу дарэчы, мы будзем надрабязна гаварыць на маючым адбыцца вясной з'ездзе пісьменнікаў Беларусі, а затым і на ўсесаюзным пісьменніцкім з'ездзе.

— У сучаснай беларускай літаратуры ёсць творы, якія па праву можна аднесці да буйных дасягненняў усёй савецкай літаратуры: паэзія П. Броўкі, А. Куляшова, раман М. Лынькова «Вянапомныя дні», «Палеская хроніка» І. Мележа. Называю імёны мастакоў, якіх, на вялікі жаль, ужо няма...

— Гэта праўда, нямала цяжкіх страт панесла беларуская літаратура ў апош-

ўвазе не толькі вясную тэму, а ўвесь тэматычны спектр прозы, дык мы чакам ад таленавітых прадстаўнікоў сярэдняга і маладога пакалення нашмат больш актыўнай увагі да сучаснасці. Безумоўна, паказ гераязму савецкіх людзей у барацьбе з фашызмам, адлюстраванне гістарычных этапаў жыцця нашага народа мае неацэннае значэнне — мастацка-пазнавальнае, выхаваўчае, і ўсё гэта і надалей будзе займаць належае месца ў творчасці пісьменнікаў. Аднак жа сучаснасць не павінна знаходзіцца недзе на другім плане. Кожны дзень нашага жыцця насычаны вельмі актуальнай праблематykай, неадкладнымі пытаннямі, якія літаральна цясяняць адно аднаго, — пытаннямі сацыяльнага, палітычнага, ідэалагічнага характару. Узьць хоць бы вострыню міжнароднага становішча.

паўстала зробленае ім у драматургіі. Якая зладзіўнасць, чуласць да грамадскай праблематыкі! Неадарма гэсы Макаёнка набылі папулярнасць далёка за межамі рэспублікі.

Нам трэба навучыцца дакладна вызначаць накірункі нашых творчых ітэрэсаў, не цурацца аператыўнасці: пісьменніцкае слова пра сучаснасць — гэта зброя, а ўсякую зброю трэба мець к часу. Думаю, што больш актыўна магла б праявіць сябе публіцыстыка. Ды і крытыка таксама, якая пакуль што, на жаль, часта бывае занадта ўжо памяркоўная і кампліментарная. Яна павінна сур'ёзна і стражэй нацэльваць пісьменнікаў на цікавасць да сённяшняга дня, на глыбокае, зласнае даследаванне жыцця, акрэсленае выразнай сацыяльнай скіраванасцю.

— Вы жакае пра цэласнасць пісьменніцкага погляду, пра сацыяльную выразнасць — і я зноў успамінаю Мележаву трылогію. Вельмі высокая я стаўлю яе. У маім успрыняцці «Палеская хроніка», асабліва раман «Завей, снежань», блізкая — якім бы суб'ектыўным ні было такое супаставленне — да «Жыцця Кліма Самгіна». Я добра ўсведамляю, наколькі розныя і матэрыял, і стыль, і мастацкія задачы. Але, як у рамане Горкага, у трылогіі Мележа на дзіва натуральна спалучаецца вельмі строгае ўяўленне аб тым, якія сацыяльныя сілы павінен адлюстравать пісьменнік, і поўная натуральнасць маральна-псіхалагічных калізій, рухаў душы.

— Канечне, у Горкага «геалагічны» разрез слабі грамадства намнога шырэйшы... Дадам яшчэ: у «Палескай хроніцы» адчуваецца і «святцтва» з Шолахавым... А ў галоўным я з вамі згодзен: Мележ сапраўды цвёрда ведаў, пра што і ў імя чаго піша, і ўвасабляў гэтае веданне абдуманна, вынашана, з майстэрствам сапраўднага мастака-псіхолога.

— Хачу спытаць: а як наштоўнасць падобных ясных уяўленняў аб шляхах уваблення творчай задачы выяўляе слабе ў паэзіі — сферы асабліва далікатнай, рухомай?

— Ну, вядома, тут многае бывае больш складана... Але ўсё-такі і пры ажыццяўленні паэтычных твораў яснасць думкі ніяк і нічым не замяніць. Дарэчы, па-мойму, наша крытыка — і не толькі беларуская — недастаткова энергічна напамінае пра гэтую ісціну.

Беларуская паэзія мае багатыя, слаўныя традыцыі. Сёння паэзія, як і раней, шмат чэрае са скарбніцы фальклору — матывы і сродкі народнай паэтыкі можна знайсці літаральна ў кожнай кнізе вершаў. Мне здаецца каштоўнай якасцю сучасных аўтараў раскаванасць, смеццасць у пошуках сродкаў выразнасці. Але, зноў-такі, усё гэта добра, усё дасягае мэты, калі ёсць сур'ёзная, істотная думка. І тут варта зноў і зноў гаварыць пра значэнне сацыяльнай, грамадзянскай напоўненасці вершаў.

У нас вельмі добрая, таленавітая паэтычная моладзь, і хацелася б, каб грамадскі тонус яе творчых здобываў быў заўсёды высокі. Не буду, бадай, канкрэтна ацэньваць творчасць таго або іншага маладога паэта, а тым больш пералічваць прозвішчы. Толькі для прыкладу назаву прадстаўніцу жаночага, так сказаць, атрада маладой паэзіі Я. Янішчыц. Піша свежа, шыра, лірычна... І зусім відэочына: найбольшага поспеху дасягае паэтэса тады, калі закранае сацыяльную праблематыку. Наогул жа пра тое, як расце, уздымаецца здольны малады паэт на значным грамадзянскім матэрыяле, многае гаворыць прыклад У. Някляева, яго творы, пошываныя людзям працы, будаўнікам БАМа...

Прынцыпова важна, што ў апошнія гады інтэнсіўна развіваюцца ў нас жанры эпічнай, лірычнай і драматычнай паэмы. Поруч з вопытнымі майстрамі сур'ёзных поспехаў у гэтай галіне дамагліся паэты сярэдняга пакалення — Р. Барадулін, А. Вярцінскі, Г. Бураўкін, Н. Гілевіч, П. Макаль, М. Ароўка, В. Зуёнак. Іх працы, адрозныя па форме, стылістыцы, прыцягнулі ў сферу цікавасці паэзіі кола сур'ёзных тэм з гісторыі народа і яго сённяшняга дня.

— Слухаючы гэтыя разважання аб паэзіі, я міквольна думаю пра вашу пазыю «Мікалай Дворнікаў». Многае прывабляе ў ёй: постаць героя, значнасць думкі, свабоднае, натуральнае спалучэнне элементаў лірыкі і драмы, прыкмет дакладна выпісанага быту і ўзвышаных пачуццяў. Яшчэ адно сведчанне таго, што грамадзянскасць паэзіі Максіма Танка — цытую словы крытыка У. Гнілаўдава — «выступае ў сваёй эстэтычнай паўнакроўнасці, цэласна».

Трыбуна

Максім ТАНК:

“ЯК ЖЫЦЦА КАЛОСІЦА...”

Інтэрв'ю са старшынёй праўлення СП БССР Максімам Танкам штотыднёвік «Літаратура і мастацтва» адкрывае «перад'ездаўскую трыбуну». Рэдакцыя спадзяецца, што пад гэтай рубрыкай напярэдадні чарговага VIII з'езда пісьменнікаў Беларусі актыўна выступяць паэты, празізікі, крытыкі, драматургі, перакладчыкі, а таксама чытачы, што перад'ездаўская гаворка дасць магчымасць падсумаваць творчыя набыткі нашай літаратуры за перыяд між з'ездамі, выявіць асаблівасці сучаснага літаратурнага працэсу, намеціць шляхі вырашэння творчых і не толькі творчых праблем.

га развіцця. Усё гэта трэба ўлічваць. Але ёсць грамадскія падзеі, на якія літаратура глядзіць як на вехі, па якіх прымервае свае пошукі, лад сваіх думак, пачуццяў, сваіх дасягненняў і клопатаў. Такія падзеі для савецкіх пісьменнікаў з'яўляюцца з'ездамі нашай роднай партыі.

Думаючы пра XXVI з'езд, адчуваеш гонар за шматмільённы савецкі народ, які пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі дасягае грандыёзных суветна-гістарычных перамог. Шлях наш акрэслены выразна: гэта шлях барацьбы за далейшае ўмацаванне Савецкай дзяржавы, за памнажэнне грамадскага набытку краіны дзеля народа, яго матэрыяльнага дабрабыту і духоўнага развіцця. Беларуская ССР унесла свой дастойны ўклад у выкананне задач, пастаўленых XXV з'ездам КПСС. На пленумах партыйных камітэтаў, на партыйных сходах, дзе па-гаспадарску аналізавалася пяцігадовая работа ва ўсіх галінах, прыводзілася шмат лічбаў і фактаў, якія сведчаць пра вялікія дасягненні ў прамысловасці, у сельскай гаспадарцы, у ажыццяўленні сацыяльных праграм. Разам з тым беларускія камуністы гаварылі і пра цяжкасці, пра нявырашаныя задачы, востра ўскрываючы промахі і ўпушчэнні. Дух патрабавальнасці, імкненне дамагацца большага, лепш выкарыстоўваць магчымасці эканомікі грамадства спелага сацыялізму — каштоўная рыса нашага часу. Мы вучымся гэтаму ў партыі, яе Цэнтральнага Камітэта, які ўзначальвае выдатны палітычны дзеяч сучаснасці, верны ленынец, дарагі ўсім нам Леанід Ільіч Брэжнёў.

Пісьменнікі Беларусі жывуць з народам аднымі думкамі і пачуццямі. Яны плоч ад плочі народнай. Справы працаўнікоў — гэта іх уласныя, крэўныя справы, што заўсёды пацвярджаецца ў час сустрэч літаратараў са сваімі чытачамі, жыхарамі горада і вёскі. Такія сустрэчы — пастаянны і вельмі важны фактар жыцця нашай пісьменніцкай арганізацыі.

Ёсць усе падставы гаварыць: XXVI з'езд КПСС беларускія пісьменнікі, пісьменніцкая арганізацыя сустракаюць у добрым творчым настроі, з разуменнем таго, што работа ідзе ў правільным кірунку. І, зразумела, з адчуваннем адказнасці: час не чакае — сёння глыбокае,

нія гады. Страт, да якіх немагчыма прывыкнуць.

— Думаецца усё ж, што вопыт беларускіх майстроў мае вялікае значэнне для шматнацыянальнай савецкай літаратуры — для яе сённяшняга стану і для будучага развіцця. Прыклады таму ёсць самыя непасрэдыя: снажам, шляхі, пракладзеныя ў прозе пра вайну В. Быкавым...

— Тэма Вялікай Айчыннай вайны, гэта вядома, займае ў нашай літаратуры асаблівае месца. Яна валодае розумам і ўяўленнем пісьменнікаў розных пакаленняў, увасабляецца з розных пунктаў назірання, у розных маральна-філасофскіх і жанравых аспектах. Аповесці В. Быкава, сам рух ягоны як мастака грамадзянскай думкі, бясспрэчна, сёння ўваходзіць у набатак усёй савецкай літаратуры, гэтак жа, як бясспрэчны яе набатак — паэтычныя творы П. Панчанкі. Моцныя, своеасаблівыя кнігі пра вайну створаны Я. Брылем, А. Адамовічам. Вайна адлюстроўваецца, асэнсоўваецца і ў грунтоўнай раманнай форме — прыгадаю тут, да прыкладу, імя І. Навуменкі... Хачу яшчэ раз звярнуць увагу на такую рэч: пра вайну поруч з былымі яе ўдзельнікамі пішуць і аўтары больш маладыя. Вайна прайшла па Беларусі праз кожную вёску, кожную хату, праз сэрца кожнага нашага савецкага чалавека. Яе ахвяры, нягоды, пакуты перажылі, адчувалі і тыя, што былі хлапчукамі ў ваенны, пасляваенны час. Непатуны асабісты вопыт, натуральна, дазваляе такім аўтарам (напрыклад, І. Чыгрынаву, Б. Сачанку, М. Стральцову, В. Казько) акцэнтаваць тым бакі вяснянай рэчаіснасці, тым маральна-псіхалагічныя праблемы, якія адносна менш закраналіся (а то і зусім не закраналіся) у прозе старэйшых калег. Адбываецца аб'ектыўнае ўзаемадзеянне пісьменніцкіх пакаленняў, і літаратура ад таго толькі выйграе.

Гаворачы пра сённяшняю беларускую літаратуру, трэба, мабыць, падкрэсліць выключнае прафесійнае майстэрства шэрагу пісьменнікаў сярэдняга пакалення (да якога належыць той жа Чыгрынаў), шэрагу маладых пісьменнікаў. Гэта прыемны факт. Сапраўды, дынаміка ў перадачы псіхалагічных станаў, кампазіцыйная свабода і дакладнасць слова — усё гэта сродкі, якія садзейнічаюць паўнаце выкладання думкі. Можна адзначыць і ўпэўненасць валодання фармальнымі прыёмамі ў паэтыцы — зрэшты, гэта асобная тэма... Увогуле ўмець сказаць сваё слова, умець увасобіць свой, вынашаны жыццёвы матэрыял — надзвычай важна.

Але не буду ўтойваць: калі мець на

Або драматызм экалагічных сітуацый. Або калізіі на вытворчасці, калі энтузіязм рабочых іншы раз сутыкаецца з нядбалым гаспадараннем. Пісьменнікі нашы бываюць яшчэ нясмелыя ў падыходзе да складаных з'яў, у адлюстраванні дыялектыкі новага і старога, як і ў паказе людзей актыўнай жыццёвай пазіцыі, якія гарманічна ўспрынялі ўсё тое, чым багата наша Савецкая ўлада.

Гаворка ідзе, хачу падкрэсліць, аб майстэрстве спасціжэння сучаснага жыцця, а зусім не аб колькасці кніг. Бо ўвогуле твораў, прысвечаных сённяшняму дню, выходзіць нямала, магчыма, нават больш, чым пра вайну. А вось яркіх сярод іх — ці многа?.. Пісьменніцкая пранікліваць, калі хочаце, мудрасць павінна ў тым і выяўляцца, каб пранікаць у самую сутнасць жыццёвых уражанняў, умець бачыць у хуткаплынных буднях глыбінныя сацыяльныя, духоўныя працэсы.

Пра неабходнасць якаснага зруху ва ўвасабленні сучаснай тэматыкі, у стварэнні вобразаў герояў, якія б найбольш поўна ўбіралі тыповыя рысы эпохі развітога сацыялізму, нямала гаварылася і на адным з пленумаў праўлення Саюза пісьменнікаў Беларусі, які абмяркоўваў праблемы развіцця рамана. Вядома, мы цэнём усё п'янае, што зроблена і робіцца ў гэтым кірунку. Скажам, знайшлі водгук у шырокага чытача кнігі такога вопытнага, з вострым пачуццём сучаснасці празізіка, як І. Шамякін, або кнігі прадстаўнікоў сярэдняга і маладзейшага пакаленняў А. Кудраўца, А. Жука. Па сваёй, так сказаць, генетычнай прывязанасці большасць нашых літаратараў піша пра вёску, яе жыхароў (адначу тут добрыя аповесці І. Пташнікава, Я. Сіпакова). Менш пакуль што знаходзіць адлюстраванне жыццё рабочага класа, хоць ёсць энтузіясты і гэтай тэмы. Напрыклад, у паэзіі нельга не назваць Б. Спрычана. Развіццё рабочай тэмы — таксама адзін з нашых надзённых клопатаў, бо літаратура тут яўна адстае ад жыцця рэспублікі, ад бурнага развіцця індустрыі.

Як бачыце, вузкія месцы ў творчай рабоце беларускіх пісьменнікаў ёсць. Пераадоленне іх у многім будзе залежаць, я думаю, ад ступені грамадзянскай актыўнасці літаратараў, ад умення адчуваць сучаснасць. Як тут зноў не сказаць пра ўрок старэйшых. Восем гадоўна мы адзначалі шасцідзесяцігадовы юбілей А. Макаёнка, і як бы панова

— Мне вельмі дарагая гэта паэма. З Мікалаем Дворнікавым я быў блізка знаёмы ў гады работы ў камуністычным падполлі Заходняй Беларусі. Гэта быў сапраўдны рэвалюцыянер, цудоўны, адважны чалавек. Я лічыў сваім абавязкам расказаць пра яго, пра яго гераічнае жыццё і гераічную гібель.

— У паэме важка гучыць інтэрнацыянальны матыў...

— Ён арганічна ўласцівы беларускай літаратуры, нашай нацыянальнай свядомасці. Беларусі шмат давалася перажыць у гісторыі, даўняй і нядаўняй. Вопыт пакаленняў навучыў наш народ змагацца за справядлівасць, за праўду плячо ў плячо з іншымі народамі. Так было і ў пару барацьбы за вызваленне ад прыгнёту польскай буржуазна-памешчыцкай рэакцыі — у час, пра які ідзе гаворка ў паэме. А далей паэма малюе Дворнікава як актыўнага ўдзельніка антыфашысцкіх бітваў у Іспаніі, якія з'явіліся адным з найвышэйшых праяўленняў міжнароднай пралетарскай салідарнасці...

Вопыт пакаленняў крэўна звязваў беларускі народ з Расіяй, якая заўсёды была нам трывалай апорай і абаронцай. З ранняга дзяцінства я адчуў гэта на сваім лёсе: калі пачалася першая сусветная вайна, маю сям'ю, у ліку многіх і многіх сем'яў бежанцаў, прытулілі рускія гарады і вёскі. Восем гадоў мы з маці пражылі ў Маскве, і руская мова яшчэ тады стала для мяне другой роднай мовай. На маёй радзіме, у Нарачанскім краі, у хатах за іконамі можна было ўбачыць граматы Пуцілаўскага завода: іх беражліва захоўвалі сяляне — тыя, што воляю лёсу пабылі петраградскімі, ленаградскімі рабочымі... Ну, а ці варта ўжо гаварыць пра яднанне савецкіх народаў у Вялікую Айчынную вайну... А сёння Цюмень, БАМ, гэтыя індустрыяльныя феномены, што ствараюцца намаганнямі ўсяго савецкага народа, усіх рэспублік, людзей усіх нацыянальнасцей, з новай сілай даюць адчуць глыбіню нашай агульнасці, салідарнасці.

— Беларуская літаратура, пісьменніцкая арганізацыя маюць цесную сувязі з літаратурамі братніх рэспублік...

— Сапраўды, сувязі гэтыя вельмі шырокія. Яны праяўляюцца і ў формах чыста творчага ўзаемадзеяння, узаемнага ўплыву, і арганізацыйна: сталі звязваем сустрачы, сумесна абмеркаванні з пісьменнікамі Расіі, з украінскімі, літоўскімі, грузінскімі пісьменнікамі, літаратарамі іншых рэспублік. Велізарная роля ў працесах творчых абменаў належыць перакладу. У нас, як і ў іншых рэспубліках, ёсць кваліфікаваны перакладчыцкія кадры, паспяхова займаюцца гэтай высакароднай справай і многія пісьменнікі. Адна з пастаянных задач — абнаўленне, удасканаленне перакладаў класічнай спадчыны. У 1982 годзе мы будзем святкаваць вялікі юбілейныя даты Я. Купалы і Я. Коласа. Рыхтуючыся да гэтага, думаем і робім пэўныя захады для таго, каб паўнакроўна данесці іх творчую спадчыну да шырокага ўсесаюзнага чытача.

Праўда, у перакладчыцкай справе не абыходзіцца без сваіх цяжкасцей, праблем, а то і проста няўвязак. Гэта і неаператыўнасць, і недастатковы ўдзел пісьменніцкай арганізацыі ў фарміраванні выдавецкіх планаў. У прыцыпе ж і мы, і выдаўцы аднолькава павінны быць зацікаўлены ў якасці літаратуры, так што патрэбна творчае супрацоўніцтва, адзіны гаспадарчы падыход... Яшчэ адно: агульны ўзровень перакладу на рускую мову даволі высокі, але бывае, як ні парадаксальна, ад гэтага выйграюць творы сярэдняга гатунку: яны «падцягваюцца», паляпшаюцца...

Вяртаючыся ж да галоўных пазітыўных момантаў перакладчыцкай справы, трэба падкрэсліць: інтэнсіўнасць творчых абменаў за апошнія гады ўзрастае, бо ўзрос узровень пісьменніцкай работы ва ўсіх без выключэння братніх літаратурах. Гэта — як у полі, калі жыта калосіцца: адны каласкі падмяюцца раней, другія пазней, а потым настae такі час, калі раптам зірнеш — і роўнае, спелае поле перад табой.

Інтэрв'ю правёў
М. СІНЕЛЬНІКАЎ.

ГУЧАЦЬ «НАДНЁМАНСКІЯ ГАЛАСЫ»

У самым маладым універсітэце рэспублікі — Гродзенскім — падзея: члены студэнцкага літаб'яднання «Наднёманскія галасы» выдалі свой першы паэтычны зборнік. Выйшаў ён у выдавецтве БДУ імя У. І. Леніна, і носіць назву літаратурнага аб'яднання — стваральніка гэтай сціплай кніжкі. Выданне «Наднёманскія галасы» — яшчэ адзін факт ілапатлівых адносін у нашай рэспубліцы да творчай моладзі.

Перш чым перагарнуць некаторыя старонкі студэнцкага зборніка, варта нагадаць, што былі педінстытут імя Янкі Купалы, які ператвораны цяпер ва ўніверсітэт, мае і свае пэўныя літаратурныя традыцыі. У свой час атрымалі тут вышэйшую адукацыю такія вядомыя ў рэспубліцы літаратары, члены Саюза пісьменнікаў, як А. Карпюк, Д. Бічэль-Загнетава, П. Маналь, Ф. Янкуўскі, М. Грынчын, Г. Юрчанка, М. Карпенка, які цяпер працую ў Туркменістане рэдактарам абласной газеты «Ташаўзская праўда».

А хто яны, сённяшнія Наднёманскія галасы. Вершы студэнтаў Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта. Мінск, выдавецтва БДУ імя У. І. Леніна, 1980.

юнакі і дзяўчаты, аўтары першай у іх жыцці разам складзенай кнігі? Аднак на гэта дае ў прадмове да зборніка яго ўкладальнік і кіраўнік літаб'яднання «Наднёманскія галасы» паэт Міхась Губернатару: «Няхай сабе не ўсе дэбютанты, творы якіх увайшлі ў гэты зборнік, зрабляць літаратурную працу сэнсам свайго жыцця. Справа, зрэшты, не ў гэтым. Любоў да мастацкага слова, глыбокае адчуванне яго духоўнай сілы і значымасці застанецца ў іх неспанойных сэрцах. Свет чароўнага, мудрага, вечнага адкрыцця яны сваім выхаванцам».

Што ж, будзем лічыць гэтыя словы «візітнай карткай» зборніка «Наднёманскія галасы» і перагорнем яго старонкі. Перш за ўсё на іх можна ўбачыць імёны шаснаццаці розных па сваіх творчых магчымасцях і схільнасцях маладых аўтараў, якія аздаюць чытачу ўласныя думкі, пачуцці, назіранні — свой юначы свет. І нездарма адна з універсітэцкіх дэбютантак шырака і непасрэдна заяўляе: «З першым вясновым громам, з ліўнем цёплым з маладзінкай, з свежым зялёным ранкам віншую сваіх знаёмых» (Н. Горбі). А яе старэйшая сяброўка па пары Т. Лісіцына замілавана ўзіраецца, як «нясе дарунак лета хлапчун белагаловы,

а ўслед яму так ветла глядзіць, шуміць дуброва».

Сталым асэнсаваннем жыцця, існага на зямлі ва ўсіх яго і ўзвышаных, бытавых рэаліях, адметных вершы цяпер ужо выпускнікі філалагічнага факультэта І. Кліза. Малады паэт імкнецца спалучыць у радку непераходнасць працы і чалавечага лёсу, скажаць, напрыклад, пра рукі хлебараба: «...на тых далонях грубаватых працоўных летапіс зямлі пісаўся коласам шурпатым...» І. Клізу, напэўна, як нікому ў зборніку, удалося ўпэўнена заявіць ад імя сваіх сяброў, маладых сучаснікаў пра зававетнасць:

Палётнасць мар, душы
запал гарачы
Мы панясём і ў сталыя
гады.
Такім нас наступны век
убачыць,
Які завём мы векам
маладых.

Такую ж узнёслаю, душэўную афарбоўку можна заўважыць і ў паэтычных радках Ю. Ленца, М. Гарданава, Н. Лісоўскай, З. Днілевіч і іншых. І калі пачынаючы не адмовіш у шырацы і неастрэманасці пачуццяў, то часта здараецца і так, што ўсё гэта падчас з цяжкасцю прабіваецца праз ужо знаёмыя вершаваныя варыянты, гульбляцца ў неабавязковай слоўнай плыні.

Але ж звернемся зноў да асобных вершаў студэнцкай кніжкі. Шэсць з іх належаць першым Ю. Ленца. Па працягнутым нават гэтай невялікай нізкі прыходзіць да думкі, што пачынаючы аўтар пры напружаных пошуках у слове і належнай працы над сабой зможа

вырасці ў цікавага паэта. Ён успрымае свет прадметна, радок будзе метафарычна і пругка. Таму і нідзюцца на вона ягонны радкі, накіталт:

Іржавы снег. Святло праталіні.
І ручай, як палазы,
У рэчку сцежкі
паспыталі,
А птушкі ў песню —
галасы.

Вось так і ў «Наднёманскія галасы» сплаліся ў адно вершаваныя спробы юнакоў і дзяўчат, якіх незольна вабіць характава жыцця і паэзіі. Зразумела, што складанне падобных калектыўных кніг — справа не зусім простая. Тут важна не паўтарыцца, знайсці залатую сярэдзіну ў кампазіцыі твораў і г. д. Не абыйшося без некаторай аднастайнасці і на гэты раз. «Самоотречение донда — в землю уходя, остаётся жить...», «... где-то озорные дети на дождь выждут подрасти», «а дождж сыпне з припылу...», і нарэшце, як падсумаванне: «налево дождь и дождь направо...» Усё гэта — радкі розных аўтараў, і яны ў цэлым неаблагія і маюць права на існаванне. Ды з другога боку — ці не занадта «дажджу» на невялікіх трыццаці пяці старонках?

І ўсё ж «Наднёманскія галасы» гучаць аптымістычна, слухаюцца з добрай спадзяванчай на будучае. А тое, што сярэд членаў літаратурнага аб'яднання пры Гродзенскім дзяржаўным універсітэце ёсць здольныя пачынаючы аўтары, — відавочна.

Юрка ГОЛУБ.

Гродна.

КАРОТКІЯ РЭЦЭНЗІІ

ПЕРААДОЛЬВАЮЧЫ САМОГА СЯБЕ

Кніжку Кастуся Цвіркі «Сцежка дадому», прызнаюць шыра, пачаў я чытаць з нейкім недаверам, перасцярогай і нават трывогай: «Зноў пра сцежкі-дарожкі, пройдзеныя басанож у дзяцінстве, зноў пра родны кут, дзе нарадзіўся і вырас».

Сапраўды, першыя вершы ў зборніку К. Цвіркі (а паэт ён таленавіты), давалі падставу для такой трывогі: вельмі ж традыцыйна — спалоіна — сузіральна — разгортвалася ў іх пачуццё, надзвычай звыклімі былі карціны, не менш звыклімі — прадметнымі дэталі. Падстаўляў у творы назвы іншых беларускіх вёсак і рэчак — і ўсё будзе да дробязей знаёмае.

Ля дарогі рупны трактарок
Ходзіць полем з жаваранкам спеўным.
Там — пастух ля статка:
Не пазнаць хто — далёк
дуброўскі ж, пэўна.

Падыду да дзядзькі.
Ля дымка ягонай Пастаім
Як вядзецца, пагамонім
з ім

Пра жыццё, пра ўсе
навіны вёскі.
Нельга не адчуць, на-
колькі тут абкатана сенты-

К. Цвірка. Сцежка дадому. Вершы. Мінск. «Мастацкая літаратура», 1980.

ментальнае пачуццё, на-
колькі халодна апісана су-
стрэча.

Праўда, далей кнігу чытаў з цікавасцю, раз-пораз знаходзячы ў ёй вершы, сталыя па думцы, сур'ёзныя, грунтоўныя. Асабліва запамініліся творы пра палітычнае пакаленне, якое пражыло нялёгкае жыццё. З асабістага вопыту вырасцалася і гарманічны верш «А мы і не бачылі шчасця...» Вобразы ў ім — не надуманыя, а ад жыцця, ад таго ўспрыняцця, якое засталася ў сьведомасці чалавек з дзён яго дзяцінства. Нялёгка рэчаіснасць нарадзіла адпаведныя фарбы і згадкі, анэнтавала увагу на балючыя:

А мы і не бачылі шчасця.
А мы, як ваўчкі, былі
Такія ліччэ віхратыя
На зраненнай нашай зямлі.

Ці помнім хоць мы,
як маткі
Уздыхалі штовечар
не раз.

Слязу выціраючы ўкрадам —
Чым пакарміць бы нас?
Так рана ў матак
палкыліся

Каля вачэй кругі!
Ды зноў яны рвалі жылы,
Упрагаючыся ў плугі.
Ды зноў зляжыла глыбы
Варочалі — плач
не плач.
Як яны біліся, рыбіны,
У сідях тугіх нястачі!
Вершы К. Цвіркі — су-

ровая і мужная споведзь
пра нялёгкае жыццё. Яны
удала дапаўняюць напіса-
нае пра мінулае нашага
народа, раскрываюць перад
намі клопаты і перажыван-
ні чэлага пакалення.

Не менш мужнымі, суровымі і трывожнымі па інтанацыі з'яўляюцца вершы К. Цвіркі на антываенную тэму. У іх выразна выяўляецца грамадзянская пазіцыя аўтара, непрыняцце ім зла і бесчалавечнасці. Думаецца, што якраз такіх грамадзянска-патрыятычных твораў, а не твораў пра родную рачулку і родную хату, найбольш характэрныя Цвіркі-паэту. Іменна ў іх аўтарская думка не абмяжоўваецца малым, разыходзіцца ўшыр і ўглыб, узнікаюцца на вышыню пэўнага абагульнення, ацэнкі з'яў высокімі катэгорыямі добра і справядлівасці, праўды і маны.

Адзін з лепшых у кнізе, на маю думку, верш «Не, не нажыце мне — вайна...»:

Дык ці ж сядзець байцу ў баку
Ад бітваў ярасных стагоддзяў?
На фронце мы з табой,
пакуль
Пад сінім небам крыўда
ходзіць!

У апошніх двух радках снадзясавана грамадзянская пазіцыя паэта, заключаецца яго жыццёвае крэда.

К. Цвірка па-свойму арыгінальны і ў вершах гістарычнага плана «Яцвягі», «Францыскі, Скарынін сын», «Назім Лышчынскі», «Дзе-набрыўства», «Кветкі Чарнышэўскаму». Паэта больш за ўсё цікаваць перажыванні герояў. Іх унутраны свет у самы гераічны і часцей за ўсё трагедычны для жыцця герояў момант. Атэіст Лышчынскі і ў момант смерці на настры думае пра народ, перажывае раб-

скае становішча забітай рэлігійнымі догмамі паствы — «Душы вашы прыдбаўшы, заслаўшы надзілам вочы, якіма водзяць зладзеі вас сярод ночы». Свядома ідуць у імя высокай праўды і справядлівасці дзекабрысты. Верш пра іх гучыць як маналог змагароў у імя справядлівасці і свабоды:

Хай ведае свет: на цара
з гайнэй
меч помсты смела ўзялі
мы.
Мы выйшлі вайной, мы
выйшлі вайной
на рабства — гора

радымы.
Шмат спрабуе эксперы-
ментаваць К. Цвірка ў галіне мастацкай формы, ён імкнецца разнастайць рытміку твораў. Эксперыментае сэнс тады, калі апраўданы змястоўнасцю — так, напрыклад, усім вядома, што ўзрушаны, усхваляваны настрой вымушае ад паэта дадатковых унутры-
радных паўз, вар'іраванні разнастайных радкоў і нават строф. На жаль, ужыванне разнастайных радкоў, як мне падалося, часам носіць самазэтыны характар, з'яўляецца па сутнасці эксперыментам дзеля эксперымента. Праўда, я не збіраюся аспрэчваць ўвогуле высокую паэтычную культуру вершаў К. Цвіркі, але выдаткі рытмічнай арганізацыі твораў адчуваць вершаў. Гэта датычыцца вершаў «Кажуць, тысяча год...», «Памёр чалавек...», «Радзіма... Маленства тупікія сцежачкі...» і некаторых іншых.

Не імпануе мне і верлібр К. Цвіркі. Свабодны верш мы прывычаліся бачыць асацыятыўным, філасофскім па змесце. Гэтым асноўным патрабаваннем не адпавядаюць вершы падобнага тыпу ў кніжцы «Сцежка дадому».

Мікола МІШЧАНЧУК.

КНИГА ПИС

В. АДАМЧЫК. Чужая бацькаўшчына. Раман. Аўтары-заваны пераклад на рускую мову М. Гарбачова. М., «Советский писатель», 1980.

«Чужая бацькаўшчына» — першае выступленне вядомага беларускага празаіка, лаўрэата Літаратурнай прэміі імя Івана Мележа Вячаслава Адамчыка ў жанры рамана. Першае і паспяховае, бо твор гэты адрозніваецца пасля публікацыі ў часопісе «Польмя» знаёмшай свайго чытача. Уражлівага, дэпытлівага, які любіць кнігі важнага сацыяль-

нага зместу, высонага грамадзянскага гучання.
С. ВІРЗОУСКИ.

Я. СКРЫГАН. Кругі. Аповесць. На рускай мове. М., «Советский писатель», 1980. Адна з асноўных кніг Яна Скрыгана «Кругі» — аповесць з адступленнямі, як вызначыў яе жанр сам пісьменнік, — глыбокі роздум нашага сучасніка пра час і месца чалавек у грамадстве, пра нялёгкае выпрабаванні, праз якія чалавек часам павінен прайсці, каб сцвердзіць сябе як асобу. У той жа час гэта і удалая спроба стварыць яркія, запамінальныя вобразы тых, з кім Я. Скрыгану даводзілася сустрапацца ў розныя гады, — Я. Коласа, Я. Купалы, П. Галавача, Ц. Гартнага, М. Зарэцкага і іншых беларускіх пісьменнікаў.

А. Астроўскі, П. Кабзарускі, І. Кананец і іншыя перакладчыкі змаглі пера-

даць адметнасць творчага почырну пісьменніка.
А. ВІШНЕУСКИ.

Яўгенія ЯНІШЧЫЦ

Я НОВЫ ДЗЕНЬ
ЛЮБЛЮ...

Трывожным клінам позні вырай
Ці сэрца ранены адсек?
«Не сотвори себе кумира»,—
Хай будзе проста чалавек,

ПАЭЗІЯ

Каб з ім і ў гразь і ў завіруху
Было не боязна ступаць;
Каб шал душы тваёй і скруху
Ён змог без крыку ўтаймаваць.

Каб крок у крок і вочы ў вочы
Бачыць на трывалай прамаце;
Каб не ілгаў слязою сірочай,
Ратуючы уласны цень.

Жалейка ўскрыкнула ці ліра?
Пагляд ці гневу градабой?...
«Не сотвори себе кумира»:
Не бойся быць самім сабой.

Вось мой паром туманны і узгорак,
І нітка сыпчага дажджу.
Пакуль яшчэ не выспела
на сорок —
Я ў маладых, і молада хаджу.

Я новы дзень люблю да кожнай
рыскі,
Хоць знаю працу катаржнай
начы,
Хоць графаман стары,
што кот сібірскі,
Мяне паляпаць можа па плячы;

Хоць недарэка можа насмяцца
І можа падкузьміць мяне ліхвар.

А мне няма прадкім стаяць
на пальцах,
А мне заўжды любіць адкрыты
твар.
Пакуль яшчэ не выспела
на сорок —
Мне молада. Астатняе — затым.
Вось мой прытул рабочы,
як пагорак,
Пад хмараю. І промнем залатым.

МЫ ўсё ПРА ЧАС...

Вучоная,
нас уздымала тога.
А світка нас прасвечвала з вякоў.
У нас мала часу, а работы — многа.
Сярод чужынцаў — мала сваякоў.

Дык ад якой, скажыце, весці долі
Надзелак свой і свой спяліць
пасеў?

Нам гэтак кулі голавы палолі,
Што аж дагэтуль попел не асеў.

Не ездзілі мае дзяды за мора
І не шукалі цёплых барышоў.
А плакала айчынная Хадора:
З усёй сямейкі — семера крыжоў.

Жанчына са стодаўнімі вачыма,
Бабуся з беларускай сівізной —
І абмінуць хаціну немагчыма

З чубатым пеўнем крыку
над страхой.

Мы ўсё пра час ды пра кумоў
вiндзорскіх,

Свайго не развязаўшы вузляка.
Эй, не хваліце, хлопцы, рэк
заморскіх,
Свая, свая яшчэ баліць рака!

Схлынуць гады, як за вадою.
Ды не растане праменьчык святла.
...Была тваёй маладою журбою,
Тваёй ахоўнай арліцай была!

Каб не глязелася ў вочы ажына
І каб ваўчыннік рук не калоў —
Тваю калысачку
з лёну і жыта
І з наймацнейшых пляла каранёў.

Зорка сачу, каб не збіўся з дарогі
З моладу каб не запляміў жыццё.
Востры каменьчык — пад мае ногі!
Пад мае рукі — шыпы і асцё.

Гордае шчасцейка, мая сямейка,
Ты па слядах маіх слёз не рассей,
Сыне мой першы, наіўны

І сын мой апошні —
мужны Андрэй!

ПРОЗА

МАКСІМ ГАРЭЦКІ...

Каб і мне раскажаць пра яго штосьці
толькі сваё, неабходна вярнуцца... вось
ужо больш за паўстагоддзя назад. І ў гэ-
тым, калі не падавацца паніцы або ныц-
цю (усё канчаецца...), ёсць пэўнае, калі хочаце, шча-
сце, — бачыць, што і тваё, асабістае нейкім чынам
уклучылася ў агульнае, стала часцінкай гісторыі, ня-
хай сабе значнай ды дарагой для самога цябе, але
ўсё ж дарагой.

Калі ж успамінаць не толькі для сябе, дык не
абызешся без неабходных тлумачэнняў: чытача
трэба ўвесці ў той час, у тыя абставіны, толькі тады
ён зразумее цябе так, як ты хочаш быць зразуме-
тым.

З больш-менш такімі думкамі я ішоў на спатканне
са сваім школьным маленствам, — у бібліятэку, дзе
захаваліся тыя кніжкі роднай граматы, па якіх я
вучыўся ў заходнебеларускай школе ў другой палаві-
не дваццятых гадоў.

І ў нашай вёсцы (тры класы), і ў бліжэйшым мя-
стэчку (яшчэ чатыры) школа была польская, з такім-
сякім выкладаннем слова беларускага. «Сякім-та-
кім» яно было таму, што гэтым займаліся настаўні-
кі-палякі, з вельмі прыблізным веданнем мовы
«тутэйшай», і рабілі гэтую справу між іншым, цер-
пячы лішнюю нагрузку па загаду зверху, па нейкіх
там часова-ліберальных меркаваннях.

Былі, вядома, і некаторыя выключэнні; пра адно з
іх: пра маю настаўніцу ў местачковай школе, я
ўдзячна раскажаў у аповесці «Сірочы хлеб». А тут
хачу падзякаваць тым кніжыцам з інтымна-любай
назвай «Родны край», па якіх нас вучылі, лепш ска-
заць — па якіх мы вучыліся.

«Родны край, трэцяя і чацвёртая пасля лемантара
кніжка для чытання». Танная, шэра-шурпатая папера
няхітрыя графічныя малюнкi, усе тэксты ў густую
падборку, — нібы вельмі вялікая сям'я сабралася ў
беднай цясноце мужыцкай хаты. Аднак, якая гэта
дружная, разумная сям'я, — з якой любасцю да
справы, з якім грунтоўным веданнем яе складзена
гэтая кніжка!.. Тургенеў — «Гора» («Шці»), Чэхаў —
«Іванька», Гаршын — «Жаба-падарожніца» і «На полі
бойкі» (урывак з апавядання «Чатыры дні»).. Ажэш-
ка — «Рэха», Тэтмаер — «Успаміны», Канапніцкая —
«Як кароль у паход выходзіў...» Да рускіх і паля-
каў — сусветна любімы датчанін Андэрсен — «Ка-
ралеўская вопратка», «Апошняя лекцыя» француза
Дадэ, «Дарагія грошы» — украінскае, «Горкі смех» —
яўрэйскае... Туды, у гэтую чужую сям'ю, нату-
ральна і раўнапраўна ўвайшло і наша роднае —
Багушэвіч, Купала, Багдановіч, Колас, Бядуля, Цётка..
Гэта адтуль заселі ў памяці майго сэрца «Воўк і
авечка», «Песня вайны», «Слуцкія ткалі», «Ліпы
старыя», «Малітва малага Габрусіка», «Міхаська»...

Гэта адтуль пачаўся і мой Гарэцкі, мая любоў да
яго, спачатку больш інтуітыўная, відаць, з прадчу-
ваннем таго, што прыйдзе пазней, са шчыльна сар-

дэчнай, урыўкавай музыкай, таемна роднымі гукамі
гэтага прадчування. Цяжка іх перадаць... А яны паў-
тарыліся зноў, калі я на ціхім, сонечным бібліятэч-
ным стале разгарнуў старонкі той «трэцяй і чацвёр-
тай пасля лемантара», пачаў перачытваць урывак з
вельмі простага апавядання, напісанага вельмі мала-
дым пісьменнікам. Максім Гарэцкі, «Роднае карэн-
не». Вельмі простым здаецца яно мне сёння: што ж,
юнак сабе ехаў дахаты, у вёску, ехаў, прыехаў... Та-
кога — як быццам такога — хапае і ў нашых мала-
дых праязікаў, яны таксама ўсё едуць ды едуць —
праўда, і маладосцю сваёй значна старэйшыя за таго
каморніка з мсціслаўскай Багацькаўкі, якому як аў-
тару першага зборніка было, калі рыхтаваў яго, толь-
кі дваццаць. Але ж у той прастаце Гарэцкага, знеш-
не вельмі звычайнай, мне і тады, за партай, і сёння,
праз мноства насычаных-перанасычаных гадоў, на-

у сваю вёску, з дарогі добра выпаўся, сям'ёю селі
снедаць і — «пацякла бясконца, прыемная гутар-
ка аб тым, аб сім і аба ўсім»...

У многіх любімых пісьменнікаў ёсць заключныя
сказы, нават таксама толькі абрыўкі тых сказаў, якія
запомніліся нам з маленства. Скажам, у Іўргенева,
пра Каліныча, які «...запел вполголоса... і ўсе глядзел
да глядзел на зарю...»; у Сянкевіча, пра малага, зака-
таванага Янку-музыканта: «Nad Jankiem szumiały
brzozy»; у Шаўчэнкі: «...затыхло все... Тількі дівчата
та соловейко не затых»; у Багдановіча: «...а тут, каля
акна, малінаўка прые і стукае жаўна»... І яшчэ можна
многае прыгадаць, успомніць сам-насам, калі-не-
будзь дык нават і з затоена патаемнай, міжвольнай
слязою — аб тым, аб сім і аба ўсім...

Сярод нямногіх кніг мае юначай бібліятэкі была

Янка БРЫЛЬ

Пасля
лемантара

дзеяна адчувалася і адчуваецца тая краса, ад якой
і лепей бачыш далёка навокал сябе, і жыць хочацца
разумна і прыгожа.

Паспрабуй растлумачыць, чаму яно білася, сэрца
даволі гарзлівага пастушка, і чаму ён, той радасны
бой, і сёння паўтараецца ад такога простага, звы-
чайнага... Скажам, як гэта недзе там, не ў нашым
Загоры, а там, куды той далёкі Архіп ехаў на возе
і чуў, як хтосьці звонкім вечарам так незвычайна
хораша клікаў жарабя: «Тпроля, тпроля, тпроля!»
Або як ён песню чуў — таксама вельмі новую для
цябе, незвычайна прыгожую:

Загарэлася вячэрняя зара...
Добры вечар, гаспадынька мая!..

Ці зрыхтована вячэрняя твая?..

Сваёй навізнай, незвычайнасцю гэтая песня, —
зрэшты, толькі абрыўкі яе, ды і без мелодыі, якую
трэба было дадумаць, даадчуць самому, — песня
сардэчна пераклікалася са жніўнымі песнямі, якія
часам гучалі і над нашым вячэрнім полем.

А прасты сказ, якім у кніжцы канчаецца фрагмент
апавядання, помніцца і дагэтуль, і сёння, ад таго
маленчага адчування, хвалюе... ну, не вядома чаму.
І сапраўды, юнак Архіп (сёння — Максім) прыехаў

і «Рунь» Гарэцкага, а там, у прозе — п'еса: «Атру-
та, кароткі жалобны абразок», з якім звязаны дара-
гія ўспаміны.

Было б нягожа — цытаваць самога сябе, і я, вя-
дома, не буду, толькі скажу, што свае пісьмы да
старэйшага брата ў польскую вайсковую турму, якія
я пісаў яму ў 1937—1938 гадах, я перачытваў нядаў-
на, абдумваючы гэта; што цяпер пішу, таксама з
нейкім «гістарычным» хваляваннем. У адным з тых
пісем, красамоўна азначаных чырвоным штамπεлем
турэмнай цензуры, я раскажаў хвалююча і падрабяз-
на, як мы, загорская моладзь, ставілі ў сваёй вёсцы
першы спектакль.

Зноў жа, нялёгка гэта — увесці чытача ў той час,
даць яму хоць часткова адчуць, што такое вясковая
цебра — у беднасці, у непісьменнасці бяспраўнага
жыцця, не дадатак яшчэ — без веснавой ці летняй,
ці нават зімовай красы прыроды, а ў нізкахмарную
ды гразкую непагадзь позняй восені... І вось якраз
тады — першы спектакль!.. Пра такое я ўжо трохі,
нібы між іншым, пісаў у «кнізе адной маладосці» —
«Птушак і гнёздах». Толькі што не сказаў там, якая
п'еса была ў нас першай. Схаваўшыся за свайго ге-
роя, я не сказаў таксама, якім наіўным максімалі-

ПАЖАДАННЕ

ПІМЕНА ПАНЧАНКІ

Снягір. Зімовы кворум.
Прымаю Ваш давер,
Каб снег ляцеў не ў фортку,
А сыпаў за каўнер.

Сама са слёз і смеху,
Я паўстаю са скрух.
Вітаю выклік снегу
І голас завірух.

Яршысты і лагодны,
Снег прывідам узрос.
І з ім у тайнай згодзе
Мой верасновы лёс.

За каўняром—нямнога,
Бо лашчыцца шчака
Да ціхага, мяккога,
Забітага звярка.

ГАЛІНКА

З МАРДАКЯН

Галінка, што на памяць адламілі,—
Яна ўзышла на сэрцы варажбой.
О, мы яшчэ з табой не гаварылі,
З такою ласкай ціхай і журбой!

Так погляд не паўторыцца ніколі
Паміж скупым быццём і—
небыццём.

У кожнага—свая галінка болю
І радасці,
пазначаных жыццём.

Ён будзе, прыйдзе морак
вечаровы,

Ды хіба сэрца спыніцца звінец?
Каму—вязьмо, каму—

вянок лаўровы,
А гэтае галінцы—зялянец!

Які абсяг! І ў небе—ні хмурынкі.
Хай потым—золь і распач,
і спадман.
І зяленей ясенінскай журбінкі—
Самотная галінка з Мардакян.

О ты, хто падарыў
Мне толькі гром ды вецер,—
Ты самы лепшы быў
З усіх, як ёсць на свеце...

О ты, хто не хлусіў,
Калі жыццё — палонка,
І на руцэ насіў
Кайданны звон пярсцёнка,

І шэптам шчыраваў
Па-над маёй гаркотай,—
Пайшоў. Адмаяваў.
Адлетаваў. Адлётаў.

Няхай бяда прыб'е
Скразной слязой вянкавай—
Мая душа к табе
Была не выпадковай!

ПЕСНЯ

Ні вяселіцца, ні хмеліцца,—
Як туман над полем сцэлецца.

Дзень да ночкі прыкладаецца,—
Як шчыруе ў небе чаіца.

Зара ў вокны прабіваецца,—
Як душа з душой рукаецца.

...Як туман над полем сцэлецца,
Як шчыруе ў небе чаіца.
Як душа з душой рукаецца,—
Голас мамы разліваецца.

«Што за восень доўгая.
Ночка цёмная, халодная,—
Журылася удава...»

З маміных песень.

Што за восень доўгая,
Аніак не сплыве...
Там за полем,
за гаем
Мая мама жыве.

Цёмназгорклаю ноччу,
Мінаючы змрок,
Перайду—пераскочу
Яр, балотца, лясок.

Цішыня, як пракляцце.
І ў значэлым двары
Чорна маміна плацце
Палошчуць вятры.

Дап'ём зялёнае віно,
Расколем скрухі дровы.

Ды што ж смуткую,
як на дно

Іду?

Жыві здаровы!

Бярог бы ты мяне наўрад,
Ва мне шукаў бы ўцеху.
Аціх, апаў мой шумны сад
І яблыні—са снегу.

Стаіць вясёлая зіма.
Святлынь на Беларусі.
«Не дай мне бог сойти с ума», —
На Пушкіна малюся.

НАВАГОДНЯЯ

ЯЛІНА

Яе ўняслі расхрыстаным ахапкам,
Паставілі надзеі пасярод.
Наіўная, я вывучаю лапкі
Яліны,

дзе нанізаны мой год.

Не патрабуе, гордая, убору.
Да лямпачкі агонь ёй на галлі!
Яна жыве снягамі і чаборам,
Баравіковым подыхам зямлі.

Яна трымціць вавёрчынымі снамі
І жавым казытаннем мураўя,
Зялёная, завейная, лясная,
Калючая такая ж, як і я.

Распластаны і выпрастаны крылы
Надзеі і адчаю пасярод.

Ты быў скупы, ты грозны быў
і мілы,
Глухі і грамавы грамнічны год.

стам, што мне даволі весела бачыцца сёння, быў я тады, выбіраючы п'есы для пастаноўкі, нават часамі свабодна правячы іх, скажам з дазволу, як рэжысёр-пастаноўшчык.

Адносна нядрэнна начытаны, пераважна класікай, я быў, як пачынаючы літаратар, увесь пад уплывам Талстога, кнігу якога «Что такое искусство?» не проста прачытаў, а вывучыў — як дапаможнік у самастойнай працы над сабой. Апроч згаданых пісем да брата, я мог бы таксама працытаваць і сее-то са сваіх тагачасных запісаў, дзе гаворыцца, як пасля доўгіх бескампрамісных пошукаў для першай пастаноўкі была выбрана «Атрута». «Каб дапамагчы людзям паразумнець і палепшыць», а больш канкрэтна — ў плане змагання з п'янствам, за цвярозасцю.

Гэта было тады вельмі сучасным, сугучным здароваму, высакароднаму руху святлейшай заходнебеларускай моладзі, якая, у большасці пад уплывам удзельнікаў рэвалюцыйнага падполля, і сама не піла, і паслядоўна змагалася з гэтым са старэйшымі.

У маёй глыбокай павазе да справы жыцця і чалавечай сутнасці Максіма Гарэцкага кволай сняжын-і расце тое юнацае рашэнне — і гэтую п'есу для пастаноўкі «працаваць». У ай мне не спадабаліся (зрэхты, і сёння не падабаюцца) дзве рэчы. Тое неверагоднае, каб п'яніца Раман хоча зарэзацца, але... **нож сагнуўся на ягоным горле**, і другое — меладраматычны, вельмі «ж» «невясковы» дзедаў пражліні: «Няма ў мяне больш сына... **Праклінаю! Праклінаю!!!**» І адно, і другое дваццацігадовае «рэжысёр» паправіў: нож адкінуў, а «праклінаю» апусціў. Мала гэтага, — каб дзеянне як мага больш наблізіць да свайго гледача, у «абразок», пры перапісанні яго з «Руні», было ўнесена трохі мясцовага ў мове... Не захавалася (для мяне — на жаль) той рукапіс, які захавалася іншае: мой пераклад камедыі Талстога «Першы вінакур», якую мы не паспелі паставіць, і «Ад яе ўсе якасці», якую ставілі, а таксама агульны сшытак з надпісам «Вершы для вясковага тэатру», адкуль завучваліся родная лірыка і сатыра, — для дэкламацыі, абавязковай на спектаклях, як і «скокі да ранняці», што значылася ва ўсіх афішах. Што ж, прызнаем: і ў некаторай паззіі, як і ў драматургіі здаралася праўка, сям-там даволі смела «загорская». І рабілася яна часамі не мною адным, — на папярэдніх чытках і на «пробах», рэпетыцыях.

Хто тут, чытаючы, убачыць у мяне прымесь таго, што можна назваць і самалюбавам, няхай памяркоўна, спагадліва зразумее, як гэта дорага — ужо не толькі здалёк, а нібы і збоку ўбачыць сваё маладое, чыстае жаданне як-небудзь прычыніцца да прасвятлення, палепшання людскае долі, твайго адзінага месца на свеце. Тым больш, што я быў не адзін, што нас была цэлая вёска хлопцаў і дзяўчат, якія, па прыкладу добрых людзей, захапіліся добрай справай, што ў нас былі бацькі, сваякі, суседзі, якія ўдзячна прынялі нашу культурную працу, а потым былі ў нас нават і «гастролі» ў гміннае мястэчка, куды мы горда вынеслі імя свайго гнязда, якое да той восені лічылася ў гэтым сансе адным з найгоршых у наваколлі.

Калі мы, група энтузіястаў, чыталі «Атруту» і, пры поўным дэмакратызме, калектыўна выбіралі выканаўцаў, на ролю п'яніцы Рамана напасіўся адзін са старэйшых хлопцаў, бацька якога памёр ад гарэлкі. «Я гэта ведаю, — сказаў наш, заўсёды нібы панура

маўклівы, таварыш, неяк падкрэслішы слова «гэта». І, памаўчаўшы, дадаў: — Маці тады прывяду, хай паплача...»

Тады не было, а тым больш цяпер няма ўжо каму з веданнем сказаць, як мы ў той вечар ігралі. Справа не ў гэтым. І для нас, «артыстаў», і для нашых гледачоў галоўным было тое, што гэта наша, сваё, жыццёвае, як гаварылася, што гэта мы самі яго паказваем, тое мастацтва, ад якога — няхай сабе гэта і «з кнігі» ці «выдумка» — камусьці можна нават і заплакаць.

Я іграў ролю дзеда. І бездапаможна схіляючыся над безнадзейна хворай нявесткай, і горка галубячы ўнукаў, і ў адчай лаючы п'яніцу-сына, я часцей за ўсё забываўся, што нявестка — мая семнаццацігадовая пляменніца Ліда, унучка і ўнучка — Ніна, бойкая сірата з беднай сям'і, і Полік, шчаслівы першынец з крыху багацейшай, што Раман — наш ціхмані Іван, а я — найбольш вядомай самому сабе — Іван таксама, толькі на сем гадоў маладзейшы. Я забываўся пра нас рэальных, я, як і ўсе мы, кожны па-свойму, **быў там** — у «Атруце». І нашы людзі, поўная школа людзей, у пераважнай большасці былі таксама там, бачылі нас няшчаснай сям'ёю.

«Над вымыслом слезамі обольюсь...» Так, я бачыў з рыпльіх падмостваў нашай цеснай, прымітыўнай сцэны, праз «смешную» кудзелю сваіх броваў, вусоў і барады, праз ролю сваю, я бачыў мімаходзь, як плакала цётка Ганна, Іванава маці, як плакала мая, як плакалі іншыя бабы і маладзіцы, як хваляваўся, вільготна пабліскаў вачамі, у цясноце стаячы каля акна, наш малады грывёр, мастак з суседняй вёскі, як дрэнна спраўляўся з тэкстам найбліжэйшы да нас, «артыстаў», дзядзька-суфлёр, пажылы і бедны «грамадзей», які, затуліўшыся за сшытымі дзяругамі заслоны, нібы недабачваў, нібы заікаўся — праз слёзы...

«Атруту» ставілі ў той час, ва ўсе довераснёўскія гады, па ўсёй Заходняй Беларусі, і ў вёсках, і ў гарадах. Пра бліжэйшае чулася, а пра далейшае даводзілася чытаць у нашым бедным друку, які то паміраў, то ажываў, каб зноў памерці — няскораным.

Той «Родны край», тую «трэцюю і чацвёртую», склала калісьці «вучыцелька віленскай беларускай гімназіі Л. Гарэцкая».

Мы, школьнікі, не ведалі тады, хто яна — і наогул, і для аўтара апавядання «Роднае карэнне».

Цяпер я ведаю, і шкадую, што не прыйшлося пазнаёміцца з ёю асабіста, не толькі пісьмова, — з пісьменніцай Леанілай Чарняўскай, жонкай, сябрам і шматпакутнай спадарожніцай Максіма Гарэцкага, які для мяне, як і Янка Купала, таксама не ўбачаны пры жыцці, — яснае воддалы, вышэй, на найлепшых найдаражэйшых старонках нашай гісторыі.

Вось я ў сям'і яго, на сем гадоў маладшага, брата, якому нядаўна споўнілася восемдзесят. Акадэмік, доктар геалага-мінералагічных навук, аўтар многіх выдатных прац і вынаходніцтваў, вучоны з сусветным імем... А мы, літаратары, проста завём яго нашым Гаўрылам Іванавічам, і ў гэтай да яго павазе столькі цёплай глыбіні, а ў нашай блізкасці з ім — высокаяк усенароднай гордасці.

Добра калі такіх людзей, дзе заслужана, грунтоўна слаўнае неадлучна ад абаяльнай прастаты. І я быў сярод тых, хто спрабавуў угаварыць Гаўрылу

Іванавіча напісаць для «Польмя» ўспаміны, расказаць пра сваё плённае жыццё. Гаварыць мы стараліся як мага асцярожней, шануючы мудрую сціпласць, аднак дарма стараліся, бо адказ быў адзін: «Пішыце пра Максіма». І ўсмешка, якая абязбройвае шчырасцю, дабрадушная ўсмешка з глыбока схаванай моцнаю воляй.

І цяпер, у рабочым пакоі Гаўрылы Іванавіча, гаворка (гамонка, як прынята ў Гарэцкіх) час ад часу свабодна і натуральна вяртаецца да Максіма Іванавіча — старэйшага брата, дзядзькі і таты. Бо побач з гаспадаром кабінета — сын, паважаны Радзів Гаўрылавіч, таксама геолог і акадэмік, таксама закаханы ў мастацкае слова, і гасця з Ленінграда, пляменніца Галя, мілая, сціплая Галіна Максімаўна, шматгадовая і адзіная пляжунка цяжка хворай маці, руплівая ахоўніца літаратурнай спадчыны бацькоў. Зусім немістычна, сваімі абаяльнымі вобразамі прысутнічаюць тут і Леаніла Усцінаўна, якое ўжо чатыры гады няма, і Лёня, Леанід Максімавіч, што загінуў на фронце, а потым, праз тры дзесяцігоддзі, светла, хвалююча і вельмі патрэбна вярнуўся да людзей на старонках часопісаў «Маладосць» і «Юность» — сваімі салдацкімі пісьмамі маці, сястры, дзядзьку Гурыку, Гаўрылу Іванавічу, да якога, як і да бацькі, вельмі хацеў быць падобным.

У пашане, з якой у гэтай сям'і гаворыцца пра Максіма Гарэцкага, заўсёды адчуваецца не проста сямейнае, а перш за ўсё любоў да роднай літаратуры, належнае разуменне яе і месца, якое ў ёй па поўнаму праву заняў і ён, іх родны, які стаў бліжкім, сваім для ўсіх, каму дорага роднае слова.

Сёння Гаўрыла Іванавіч зноў успомніў, між іншым, той далёкі час, самы пачатак дваццятых гадоў, калі старэйшы з іх, братаў Гарэцкіх, жыў часова ў Вільні, а маладшы, савецкі студэнт, прыходзіў да яго цераз «зялёную мяжу». Пра мэта тых рызыкаўных наведванняў можна здагадацца і па тым, як ён паводзіў сябе тады, сённяшні акадэмік шануюнага ўзросту. На гары, якую віленцы называлі Трохкрыжавой, у той час над горадам узвышаліся тры беляя каменныя крыжы. «І вось на адным з іх, — успамінае Гаўрыла Іванавіч, — раптам з'явіўся надпіс: «Пралетарыі ўсіх краін, яднайцеся!..» Ды не адзін, а два, на дзвюх мовах: на эсперанта — для ўсяго свету, і па-беларуску — каб ведалі, ад каго яно, гэтае слова...». Успамінае маладшы Гарэцкі і дабрадушна ўсмехаецца, як быццам гэта не ён, а хтосьці іншы, збоку вядомы, так молада, задорна напісаў.

Каля стала, на якім была напісана і яшчэ ўсё, дзякуй богу, пішацца не адна выдатная навуковая праца слаўтага савецкага геолога, мне прыемна было правярыць сваё меркаванне, што кніжка, якая так добра ўводзіла мяне ў свет спраўднай літаратуры, што той наш даўні і, як само маленства, светлы «Родны край» і сапраўды складаўся не без удзелу Максіма Гарэцкага. А шмат чаго з замежных моў пераклала туды Леаніла Усцінаўна.

Прыемна было таксама і расказаць, як у той паднявольнай цемры колішніх вёсак яшчэ раз быў пастаўлены «жалобны абразок», яшчэ раней, у ліхалецці дарэвалюцыйным, напісаны маладзенькім студэнтам-каморнікам, якому потым, на вялікі жаль, не прыйшлося сказаць свайму народу і цэламу свету ўсяго, што ён мог бы сказаць, і якога мы любім за тое, што ён сказаў.

ТЭАТРАЛЬНЫЯ ДАЛЯГЛЯДЫ

У Акадэмічным тэатры імя Якуба Коласа малады творчыя сілы шмат у чым вызначаюць сённяшні дзень калектыву, яго цяперашняе творчае аблічча. Большую частку трупы складае акцёрская моладзь. Тут малады галоўны рэжысёр — Валерый Мазыніскі, і побач з ім працуе выхаванец Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута рэжысёр Валерый Маслюк.

Пра спектаклі, пастаўленыя Валерыем Маслюком, і хацела-ся б пагаварыць.

Не вельмі ўдалымі былі першыя яго спектаклі на тутэйшай сцэне. «Казкі пра чатырох блізнят» і «Драўлянага караля» цяпер наўрад ці ўспомняць нават заўзятая тэатральная драматургічная матэрыял і рэжысёрская індывідуальнасць, як нажучы, не супадалі, і відэвішча атрымлівалася зусім звычайнае, «сярэдне», хаця кожная работа была і пэўным чынам малюнічкая, і мела права (зноў жа — як нажучы) на існаванне.

І раптам... Не, «раптам» тут — лішняе. Цяпер, калі на творчым рахунку В. Маслюка такія спектаклі, як «Брыльянт» (Камерная сцэна), «Клеменс» і «Стары дом», мы здагадаемся, што і ў тых, дэбютных, работах прысутнічала думка, якая выразна абзначылася пазней. Цікава, што сапраўдную творчую самастойнасць выявіў малады пастаноўшчык на арыгінальным драматургічным матэрыяле, ён не ведаў папярэднікаў і іх інтэрпрэтацыю п'ес, аб якіх тут ідзе размова.

Што ёсць чалавек? Якія запаветныя яго паміненні і магчымасці? Як ён сам вызначае сваё месца ў гэтым дыялектычным супярэчлівым свеце? Таня пытае — толькі на першы погляд маюць агульнафіласофскі характар. Шукваючы адказы на іх, В. Маслюк у сваіх спектаклях жыццёвае паходжанне сюжэтных калізій і індывідуальных лёсаў раскрывае ў канкрэтных гістарычных умовах. Таму ў іх заўсёды выразнае сацыяльна-грамадскае гучанне.

Трэба заўважыць, што ён — з тых маладых рэжысёраў, якія выяўляюць змест і пафас сваіх пастановак у знешне «звычайных» і падкрэслена жыццёвых фарбах і мастацкіх прыёмах. Замест рэзкіх і імгненнага «за» і «супраць» такія спектаклі прапаноўваюць глядачу сітуацыі і характары, якія не адразу вядуць нас да пэўных філасофскіх і маральных высноў. Гэта трэба ўлічваць пры размове пра маладога рэжысёра наогул і пра творчасць В. Маслюка ў прыватнасці.

П'еса «Клеменс» (аўтар — літоўскі драматург Казіс Сая) на жанры пазначана як камедыя — прытча. Спектакль пайшоў у коласаўцаў можна назваць трагікамедыяй або «чала-

вечай камедыяй», дзе камічныя ноты падобны да ўсплёскаў, пасля якіх яшчэ больш рэзка агалінецца напал драматычных страсцей. Кожны галоўны персанаж — пэўная страсць. Яна хаваецца да часу, ёй патрэбны штуршок, і асвеціцца яркім святлом душы героя, і пбляіць пры гэтым святле яна да запаветнага... Дзень жа, калі перайначыцца лёс Дзевяцібедаўкі з тужлівым хацін, — гэта дзень паяўлення

ўжо блізкія да шчасця... Ды ўсё засталася па-ранейшаму. Толькі жыццё пайшло па-іншаму.

У цэнтры жыцця глухой ляной Дзевяцібедаўкі стаў Клеменс — адзіны гаспадар падзей, думак, пачуццяў. Для яго падрыхтаваны пастамент у сярэдзіне сцэны: магутная постаць быка (акцёр А. Баўдзей у бліскучым чорным цёмным, высокіх ботах, з двума нажамі — рагамі за поясам, з двума лапцугамі за спінай) узвышаецца над усім. Пацямлелі фарбы, змоўклі жарты, зніклі ўсмешкі. Зажылі людзі багата, апрапуліся, абзаваліся гаспа-

«па зубах» натуру тую ж — Клеменсаву. І нават узрадуюцца, бо бездухоўнасць разбясціла вяскоўцаў, ды абарве гэтую нялюдскую радасць Скалнас сваёй музыкай — пэняй: адкіньце бездухоўнасць, бо з ёю нараджаецца ў чалавеку самае страшнае, гэта ўжо даказана гісторыяй. Пакуль гучыць тая песня Спадзяванняў, вяскоўцы стаяць ля самай рамы і моўчкі глядзяць у залу, у вочы глядачам. І вось гэта ўжо не жыхары далёкай Дзевяцібедаўкі, а нашы сучаснікі — акцёры. Яны глядзяць на нас...

Спектакль зусім пэўны па ма-

Зв'язаны з жыццём

НА СПЕКТАКЛЯХ РЭЖЫСЭРА
ВАЛЕРЫЯ МАСЛЮКА

ў вёсцы племяннага быка Клеменса, якога прывезлі купцы. За некалькі гадзін адбылося многае...

За быка-стараста Даўнарас (Ю. Кулік) гатовы заплаціць чалавекам: ён прадае ў рабства вясковага музыканта Скалнаса (П. Ламан). У адказ на гэта вясковы філосаф, мудры і добры смаляр Алялюмас (Л. Трушко) заклікае людзей сабраць грошы — тыя, што берагліся на чорны дзень, і аддаць іх купцам. Бо прыйшоў жа ён, чорны дзень: «Мы ж чалавека на быка мяняем, людзі!» І вяскоўцы панеслі з хат, што пахнуць кіслым хлебам і баравікамі, свае медзякі, сабралі тую «тысячу» і не аддалі на чужыну Скалнаса, якога гадавалі ўсёй вёскай...

Усе ведалі, што самая прыгожая дзяўчына Данута (С. Акружная) кахае Скалнаса, хаця ёсць у яе жаніх, Даўнарас, а ў каханага ёсць нявеста, Лайма (В. Войчанка). І гатова ўжо Данута паехаць у далёкі край з каханым, і яны

даркай. Але кожны адасобіўся ад людзей. Даўнарас «вырас»: прыхаванае раней жаданне ўладарыць над усімі апаноўвае ім зноў. Вымушаны хавацца ад старонніх вачэй Скалнас, бо ён сам — нібы песня, а людзі слухаюць... быка. Чатыры гады пакутуе ў адзіноце прыгажуня Данута, адмежаваная ад усіх заляцаннямі старасты, нялюбага, нежаданага. Мудрэц — звычайны смаляр — Алялюмас глыбока ў сабе носіць боль за людзей.

У дзень, калі Данута не вытрымлівае, капітулюе — у дзень яе вяселля — здарыцца новы выбух: Скалнас заспявае песню пратэсту, будзе ярасна біцца з быком і заб'е яго. Але гэта не дапаможа: душы людзей моцна трымае страх. Суд зурова пакарае Алялюмас (бо ён — выхавалец Скалнаса, значыць, і патхніцель), яго вышлюць на катаргу.

Зноў з'явіцца ў Дзевяцібедаўцы купцы. Цяпер яны прывядуць племяннага каня, які здыме маску, і ўсе пазнаюць

люнну, акрэслена графічны. Абыгрываецца ўся сцэнічная прастора па некалькіх лініях-напрамаках. І як «лобнае месца» — пастамент; вакол яго — адчыняюцца і зачыняюцца варты на авансцэне і ля куліс. На вяротах ратуюцца ад гневу быка; яны робяць сцяноў світан, у якім трымаюць закаванага Алялюмаса; праз дзіркі ў іх пазираюць вяскоўцы, што прыйшлі прасіць смаляра дараваць ім здрагу. Такая ж мастацкая этананіраваная дакладнасць і ў касцюмах: свабоднае і светлае адзенне дзевяцібедаўцаў змяняецца на чорныя скураныя жылеты, чорныя спадніцы і хусткі. Рухі гасцей у сцэне вянчаныя нагадаюць рухі мар'янетак — нават і гэта прадпісана ўладаю Клеменса. Замест вянчальных карон — гладышы для малака; яны сталі своеасаблівым сімвалам жыцця, без іх ніхто не выходзіць на вуліцу. Гладышамі бароняцца ад рагоў быка.

Некаторыя сцэны спектакля праходзяць у зале, ля першага рада, важныя для агульнага сэнсу твора, тыя, якія хоча рэжысёр узбудзіць. І зноў побач з майстрамі — акцёры маладзейшага пакалення: Пётр Ламан, Юрый Кулік, Валерый Войчанка. Стрыманы і прасякнуты ўнутраным напалам малюнак роляў у Леаніда Трушко, Святланы Акружыной, Атмасфера спектакля насычана паззіяй

і музыкай. У кожнай песні Скалнаса своя тэма: песня Зямлі, песня Пратэсту, песня Спадзяванняў. Музыка да «Клеменса» — жывая нітка ў жывой тканіне спектакля. Кампазітару Уладзіміру Кандрусевічу рэжысёр В. Маслюк і сцэнограф А. Салаўёў далі правы сааўтара пастаноўчага вырашэння тэатральнага відэвішча.

У наступнай рабоце — «Стары дом» (п'еса А. Казанцава) рэжысёр В. Маслюк прадоўжыў тэму пошукаў чалавекам самога сябе. Праз усе недарэчнасці лёсу людзі імкнуцца адзіна да аднаго пацяло, па любоў.

У доме быццам няма чацвёртай сцяны, мы нібы знаходзімся ва ўсіх кватэрах адначасова, і ў кожнай з іх — сваё жыццё. У Глебавых, у пакоі злева на першым паверсе, высвятляюць адносіны бацька (Л. Трушко) і дачка (Г. Доля). У пакоі справа бацькі (Т. Шашкіна і У. Куляшоў) спрабуюць пачуць хаця б слова ад сына Алега (А. Фралоў)... Па дзве-тры фразы з кожнага боку, і мы разумеем адносіны ў сем'ях. Разумеем і адносіны паміж сем'ямі — варыянт Мантэкі і Капулецці. Нарэшце маладая героі ўцякуць ад усяго гэтага на свой паддашак. Іх каханне вялікае, яно павінна стаць для іх апорай у жыцці. Так многа трэба зрабіць — вучыцца і працаваць будзе Алег, актрысай хоча стаць Саша, а яшчэ ў іх будзе трое дзяцей!.. Яны ўдваіх употайкі прабраліся наверх. Навакаліцішняя. Блакітнае святло падае на іх постай ў школьных касцюмах. Яны гавораць, гавораць, мараць...

Дом ужо зноў зажыў будзённымі клопатамі. Замітусіліся суседзі. Зарыпелі лесвіцы і дзверы. У гэтую ноч Алег застаецца ў Юліі Міхайлаўны — цудоўнай, разумнай, адзінокай... І дом уздрыгне ад узрыву плёткаў, скандалаў, узаемных папрокаў. Узрадуецца сусед зверху Пётр Кузьміч Разаеў (Ф. Шмакаў), бо ён даўно высочваў, вынохваў. Алег сам разумее, як страшна жордані ў Сашы. І пойдучы яны кожны сваёй дарогаю. І толькі праз многія гады зноў сустрануцца тут...

Коласаўцы паспрабавалі досыць знаёмую па жыцці і па творах мастацтва сітуацыю асвятліць як бы з розных пунктаў гледжання. З пункту гледжання побыту: дзе і ў якім асяроддзі вырасла наханне (і ўзнікне аблічча дома, у якім жыць, ведаючы пра ўсё). З пункту гледжання бацькоў, якія падазраюць штосьці нядробае ў пачуццях сваіх дзяцей і хочучы

НАШЫ ГОСЦІ

МАРА, ХВАЛЯВАННЕ, РАДАСЦЬ

Са слухачамі беларускай сталіцы народная артыстка СССР, лаўрэат Ленінскай прэміі Алена Абрацова сустракаецца часта. Пасля аднаго з нядаўніх канцэртных выступленняў выдатнай спявачкі ў Мінску адбылася вось гэта размова.

— Алена Васільеўна, некалькі слоў пра вашу творчую біяграфію. Ці думалі вы ў дзяцінстве, што станеце спявачкай?

— Думала, і яшчэ як. Я з пяці гадоў хацела быць спявачкай, з пяці гадоў пачынала спяваць вальсы Штрауса, хоць не ведала ніводнага слова і спявала толькі мелодыі. А калі ў першым класе сяброўкі паклікалі мяне спяваць у Палац піянераў, то іх уззялі, а мяне — не, таму што я не ведала слоў ніводнай песні. Але ўзялі вольнай слухачкай, таму што я вельмі плакала. Бацька сказаў мне паступаць у радыётэхнічны інстытут: «Не думай пра музыку, таму што калі быць спявачкай, то быць спявачкай выдатнай,

а з цябе нічога не атрымаецца». Але я праваліла экзамены, год займалася на падрыхтоўчых курсах і адначасова хадзіла ў школу спеваў для дарослых. Потым паехала ў Ленінград, каб даведацца, ці магу я думаць пра заняткі спевамі, і мяне раптам уззялі ў кансерваторыю...

— Якія засталіся ўражанні пра ваш сцэнічны дэбют?

— Я была тады на трэцім курсе кансерваторыі, спявала партыю Марыны Мнішак у «Барысе Гадунове» Мусаргскага. Рэпетыцый у мяне не было ў тэатры, і я ўпершыню пачула аркестр ужо на сцэне Вялікага тэатра ў спектаклі. У мяне быў такі шок, здавалася, што на сцэне павінен быць надта чуцен аркестр — усё навокал грывіць, аказалася ж, што чутны былі толькі асобныя інструменты. Мне перашкаджаў і парык, і сукенка, перашкаджаў грыв, наклееныя першы

раз у жыцці вейкі, святло, дырыжор — усё перашкаджала. Дэбют прайшоў вельмі паспяхова, але ўражанняў у мяне не засталася ніякіх, таму што я была амаль у непрытомнасці.

— А якія оперныя партыі вы лічыце этапнымі ў сваёй творчай біяграфіі?

— Бадай, партыю Марыны Мнішак, з якой я паступала ў Вялікі тэатр, з якой дэбютавала на сцэне «Гранд-Опера». Гэта адна з самых любімых маіх партый.

Партыю Амнерыс у «Аідзе» Вердзі таксама лічу этапнай, яна дала мне развіццё ў тым плане, што я магла на сцэне разьявіць усе свае эмоцыі, свабодна сябе адчуваць, — з ёю я дэбютавала ў «Метрапалітэн-Опера». З партыяй Марфы ў «Хаваншчыне» Мусаргскага я ўпершыню ўвайшла ў сапраўдную, вялікую рускую музыку.

— Ці спяваеце вы оперныя арыі ў канцэртах?

— Так, але лічу, што оперныя арыі

магу спяваць толькі «на біс», бо люблю спяваць музыку так, як яна напісана аўтарам. Таму, вядома, оперную арыю лепш спяваць з аркестрам, у оперы.

— Інтэнсіўная канцэртная дзейнасць, вашай педагагічнай рабоце, развучванню новых твораў не перашкаджае?

— Не. Я лічу, што спявак павінен шмат спяваць, шмат працаваць. Чым больш я спяваю — тым лепш я спяваю, чым лепш і больш я вучу — тым хутчэй

я вучу, чым больш умею я — тым больш умеюць мае вучні.

— Алена Васільеўна, выбар рэпертуару ў вас не выпадковы, так?

— Вы ведаеце, я вельмі сумую па рознай музыцы. Напрыклад, калі я шмат спяваю французскай музыкі, пачынаю сумваць па Вагнеру, па Малеру, калі я шмат захапляюся нямецкай музыкай, я не магу жыць без рускай музыкі. Руская музыка пастаянна ў маім рэпертуары, і я пастаянна адкрываю для сябе нейкія

«абараніць» іх ад каханья. З пункту гледжання таго ж Разава, вельмі адзінокага, і які ў адзіноце сабей верыць, што творыць дабро, калі ўмешваецца ў чужыя справы, верыць, што стаіць на варце духоўнасці.

Усе гэтыя пункты гледжання — як бы на другім плане спектакля. На першым — двое, Саша і Алег. На першым — іх каханне, сур'езнае, дарослае, якое вымагае рашэнняў і ўчынкаў, наводзіць грамадзянскай адказнасці.

Спектакль В. Маслюка «Стары дом» уражае гледачоў. Ён «даходзіць», як кажуць, робіць маральнае ўздзеянне. Гэтага і дамагалася рэжысура, калі рабіла спробу і на гэты раз праз акцёраў шукаць адказы на адвечныя пытанні аб чалавечай пражыццёвай пражыццёвай. Наогул «праз акцёраў» — традыцыя для коласальскага тэатра. У «Старым доме» ўсе залежыць ад іх. На гранічным напале жыць Галіна Доля: Саша Глебава — яе першая вялікая роля. Упершыню ў галоўнай ролі выступіў і Аляксандр Фралоў. Калі лічыць, што індывідуальнасць ёсць нешта такое, што ўжо акрэслілася ў галоўных абрысах, то ў «Старым доме» праявіліся новыя якасці індывідуальнасцей вядомых акцёраў — Ф. Шмакава, С. Акружной, Т. Шашкінай, Л. Трушко, Т. Мархель.

Спектакль, нават самы лепшы, жыве не вельмі доўга. Ёсць у гэтай недаўгавечнасці рацыя, бо час спяшаецца, і мяняюцца яго праблемы. Пакуль не знікае іх вострыя, спектакль цікавы. Потым ён адыходзіць, паспеўшы або не паспеўшы ўнесці ў душу гледачоў святло, усхваляваць, падказаць... Такое разуменне тэатральнага відовішча, мойму, уласціва рэжысёру В. Маслюку. Таму часта ў яго сустрачы з маладымі гледачамі: перад спектаклем і пасля яго. Самыя радасныя сустрачкі тыя, калі ён адчувае, што пад уражаннем сцэны глядач задае пытанне і самому сабе: «Які ты, чалавек?».

Зразумела, п'есы, пастаўленыя В. Маслюком, пры ўсіх дадатных якасцях — не з тых, якія выяўляюць магістральны кірунак сучаснага рэпертуару. Мабыць, вярта тэатру даручыць яму псіхалагічна загляблення п'есы, дзе жыццёвая праўда суладная з сацыяльна-маштабным канфліктам і мастацкай самабытнасцю (напрыклад, творы М. Горкага, Л. Ляонава, К. Чорнага, І. Мележа). Ён унутрана падрыхтаваны да такой адказнай работы, і марудзіць тут наўрад ці карысна для яго і для тэатра.

Таяцяна КАТОВІЧ.

Магілёўскі абласны тэатр драмы і камедыі імя В. Дуніна-Марцінкевіча — адзін з самых маладых тэатральных калектываў рэспублікі. Аднак, нягледзячы на такі ўзрост, калектыву ўжо дасягнуў пэўных поспехаў, знайшоў сваю дарогу да самага шырокага гледача. Асабліва добра ведаюць выступленні артыстаў сельскія працаўнікі Магілёўшчыны. Рэгулярныя выязныя спектаклі ў калгасах і саўгасах вобласці, творчыя справаздачы перад гледачамі райцэнтраў — усё гэта сведчыць аб тым, што тэатр імнецца фарміраваць мастацкія густы нашых сучаснікаў, выходзяць іх у духу патрыятызму, вернасці свайму абавязку, адданасці Радзіме.

Пастаянна абнаўляецца і рэпертуар тэатра. На сцэне Бабруйска ўжо ўбачылі жыццё многія вядомыя п'есы з класічнага рэпертуару, паспяхова ажыццяўляецца пастаноўка твораў беларускіх драматургаў і пісьмннікаў. Адна з апошніх работ у гэтым кірунку — «Залаты медаль» народнага пісьмнніка Беларусі І. Шамякіна, п'еса, у якой праўдзіва расказаваецца пра жыццё выпускнікоў сярэдняй школы, пра пошні імі свайго месца ў жыцці.

Неўзабаве ў тэатры зноў прэм'ера. Гледачы сустрэнуцца на сцэне з героямі рамана Ю. Бондарава «Бераг».

Сцэна са спектакля «Сола для гадзінніка з боем». У ролі Дашы — Л. Бархатава, Паўла — Г. Давыдзько.

Пасяджэнне намісіі па рабоце з творчай моладдзю.

Сцэна са спектакля «Родзіч». У ролі бабулі — заслужаная артыстка БССР Н. Калатур, афіцыянта — А. Курачкін.

Сцэна са спектакля «Залаты медаль». У ролі Жэні — Т. Міронава, Яраслава — Г. Давыдзько, Алега — В. Іваноў, Сашы — Н. Мотлах. Фота Ул. КРУКА.

У ГАНАРОВЫМ СУЗОР'І

Шырокай вядомасцю карыстаюцца імёны выдатных дзеячаў савецкага мастацтва, чые творчыя дасягненні адзначаны высокай узнагародай Радзімы — Зорнай Героя Сацыялістычнай Працы. Сёлета мастацкае выдавецтва «Искусство» выдала своеасабліваю энцыклапедыю звестак аб

жыцці і дзейнасці мастакоў, кампазітараў, музыкантаў-выканаўцаў, артыстаў сцэны і экрану, рэжысёраў, кінааператараў, харографістаў, спроджыі чытач сустрэнае рускага кампазітара Д. Шастанковіча і ўзбекскага кінарэжысёра К. Ярмаева, украінскую актрысу Н. Ужвій і

эстонскага хормайстра Г. Эрнесакса, армянскага жывапісца М. Сар'яна і латышскую актрысу Л. Берзінь... Мастацтвазнаўцы, пісьмннікі, калегі па працы і журналісты стварылі ярыя літаратурныя партрэты — нарысы (іх апублікавана 65), раскрываючы творчыя дасягненні і мастакоўскую індывідуальнасць людзей мастацтва — Герою Сацыялістычнай Працы. Пра нястомную дзейнасць скульптара Зай-

ра Азгура напісала Т. Абакумоўская, пра творчы подзвіг Рыгора Шырмы — пісьмннік М. Грыневіч. Аўтар прадмовы да кнігі Аляксандр Раманаў. У тым змешчаны фотопартрэты майстроў мастацтваў. Тыраж кнігі «Людзі мастацтва — Героі Сацыялістычнай Працы» выдадзенай на высокім паліграфічным узроўні, 25 тысяч экзэмпляраў.

К. ТУЛІН.

незвычайнай грані яе. Зусім нядаўна звярнулася да новага для мяне жанру — жанру рускага старадаўняга раманса, пра які я даўно марыла. Але спяваць старадаўні рускі раманс для мяне было, відаць, самай складанай задачай, таму што яго ўжо на працягу многіх гадоў апашлілі, вульгарызавалі няправільным, скажоным выкананнем. І мне хацелася яго ачысціць ад налёту гэткай «мяшчанскай» традыцыйнасці...

— Калі ласка, раскажыце пра вашу падрыхтоўчую работу над творам.

— Спачатку я павінна добра ведаць музычны тэкст. Паколькі я вывучаю вялізную колькасць музыкі, то я павінна многа паспяваць зрабіць у кароткі тэрмін, і ў гэтым мне дапамагае наслухованне музыкі. Што б я ні рабіла дома — а я ўсё-такі застаюся жанчынай, гаспадыняй, маці і жонкай, — у мяне заўсёды ў кішэні магнітафон, у вуху — мікрафончык, і я ўвесь час слухаю, слухаю. А калі музыка становіцца «май», я пераходжу да заняткаў з канцэртмайстрам.

— Які накірунак, стыль у музыцы вам бліжэйшы?

— Мне вельмі блізка руская музыка, таму што я руская, таму што я бачу рускія бязрозы, жыву на рускай зямлі, дыхаю рускім паветрам. Руская музыка самая эмацыянальна моцная для мяне, я лічу, што руская музыка самая глыбокая — можа быць, ва мне гавораць патрыятычныя пацудзі... Я спяваю вельмі шмат рознай музыкі і не адмаўляю цудоўнай італьянскай музыкі, асабліва ў оперы, але ніводная, калі можна так

сказаць, «музыка» не можа параўнацца з музыкай «Хаваншчыны» Мусаргскага — па глыбіні, па магутнасці, па філасофіі свай, па тым, як яна захапляе слухача.

— А ваша пазіцыя адносна інтэрпрэтацыі?

— Я лічу, што кампазітара вельмі абмяжоўваюць нотныя знакі, і ён не можа напісаць усё тое, што ён хоча напісаць. Ён не можа зафіксаваць тую музыку, якая прагучала ў ім, таму што адна і тая ж музыка гучыць сёння так, а заўтра інакш. Для мяне музыка — гэта штосці жывое, а не толькі нотныя знакі, і таму мне здаецца, што спявак сааўтар, калі ён можа інтэлектуальна наблізіцца да аўтара. Пераконваюся ў гэтым усё больш і больш.

— Алена Васільеўна, вядома, што Георг Отс, Элізабет Шварцкопф і іншыя выдатныя артысты паспяхова выконвалі як оперныя, так і аперэтакныя арый...

— І вельмі добра рабілі. Я лічу, што лепш, чым Шварцкопф, ніхто не спяваў аперэту. Для мяне музыка адзіная, яна не падзяляецца на оперу, на бахаўскую музыку, на аперэту. Музыка — гэта патрэбнасць душы чалавека, патрэбнасць яго інтэлекту. Калі гавораць, што гэта жанр такі, а вось гэты — другі, вось вы спяваеце гэта, а не краінае вось тое, — я лічу, што гэта абмежаванасць спевакоў.

— А як вы ставіцеся да яшчэ больш шырокага сумішчэння — сур'езных спяваў і эстрады?

— Эстрада ў лепшым разуменні — гэта вельмі добрая, выдатная жанры.

Я вельмі люблю джазавую спявачку Элу Фітцджэральд, лічу яе вялікім, геніяльным музыкантам, як Луі Армстронг. А тое, што на эстрадзе адбываецца цяпер, — я лічу, што гэта хвароба стагоддзя, гэта няшчасце. Такую эстраду я не прымаю і не хачу слухаць, і гэта не жанр, гэта дылетанцтва.

— Вы многа запісваецеся на грамплацінкі. Ці не перашкаджае вам у студыі адсутнасць эмацыянальнага водгуку слухачоў?

— Гэта залежыць ад таго, якую музыку я запісваю, у якім стане. На студыі фірмы «Мелодыя» я запісваю вельмі многа рамансаў. Для мяне камерная музыка — вельмі інтымная музыка, якую я не люблю спяваць у вялікіх залах і пры вялікім асвятленні. Іншая, больш складаная справа — з операй, бо опера — больш маштабны твор. Тут і больш маштабнае гучанне голасу, больш маштабныя эмоцыі, і таму не хапае водгуку публікі. Але я запісала вельмі многа опер на студыі «Дойчэ грамафон» і «Сібі-эс» і лічу, што, урэшце, адсутнасць публікі — гэта не праблема.

— Якія, на вашу думку, перспектывы ў садружнасці музыкі з кінематографам і тэлебачаннем?

— Спявак знікае, акцёр знікае, наша сіюмінутнае гучанне голасу, сіюмінутная імпрывізацыя на сцэне — усё ідзе ў нябыт. Праз мы шкадуем, што не было зафіксавана мастацтва выдатных спявакоў мінулага. Якая б гэта была школа для нас, калі б мы ўсё гэта бачылі і чулі! Тую ж геніяльную Галіну Сяргееўну Уланаву мала зафіксаваў кінематограф, хоць і больш, чым іншых. Калі па тэлеба-

чанны танце Уладзімір Васільеў — я хачу глядзець і бачыць, бачыць — і не стамляюся. Калі па радыё гучыць голас Ірыны Канстанцінаўны Архіпавай — гэта цудоўна. Больш трэба запісваць работы буйных майстроў, абавязкова трэба, каб гэта не знікла бяследна.

— Ці ёсць у вас запаветная мера выканаць які-небудзь твор?

— Ёсць, і зараз я набліжаюся да ажыццяўлення гэтай запаветнай мары. Усё жыццё я хацела праспяваць Разіну ў «Севільскім цырульніку» Расіні. І вось, нарэшце, атрымала запрашэнне з тэатра «Ла Скала» і пачала займацца. У мяне ўжо вывучаны дуэт з Фігара, вывучана арыя, і ў канцы лютага я хачу паказаць частку маёй падрыхтоўчай работы да гэтага спектакля ў зале кансерваторыі ў Маскве з аркестрам Вялікага тэатра.

— Алена Васільеўна, вы даволі часта прыязджаеце ў Мінск...

— Так, я вельмі люблю Мінск, люблю мінскую публіку. Калі два гады назад прыязджала на гастролі ў Мінск, я захварэла. І ўвесь той час адчувала наўкол цеплыню і ўвагу, і я ніколі не забуду вялікую сардэчнасць і дабрату мінчан. Спадзяюся, што я яшчэ не раз і ў новым годзе, і надалей буду выступаць у беларускай сталіцы.

— Жыццё артыста прыносіць шмат радасцей, але, відаць, яшчэ больш трывог і хваляванняў. Калі б вам давялося пачынаць зноўку, вы б зноў абралі той жа шлях?

— Так, нават без сумненняў.

Інтэрв'ю ўзяла Л. МАКАРАНКА.
Фота А. ДЗМІТРЬЕВА.

МНОГІЯ МІНЧАНЕ памятаюць незвычайную карціну, якую убачылі летнія раніцай 1977 года.

Макаўна таякой знаёмай усім жыхарам тэлевізійнага раптам адзілілася ад падножжа і... паплыла над горадам. Нёс яе верталёт. Хутка з'явілася новая макаўна, якая нагадвала шырачэзны напялюш-самбэра. Да гэтага моманту тэлевізійная вышыня выканала сваё прызначэнне. Цяпер яна будзе служыць толькі для радыё-тэлефоннай гарадской сувязі.

Пасля таго, як была пабудавана ў Калодзішчах новая магутная тэлевізійная вышка, патрэба ў старой адпала. Але і сёння выява яе на фоне чатырохпавярховага будынка з налонамі ўваходзіць у неафіцыйную сімволіку беларускай сталіцы. У нейкім сэнсе гэта сімвал адраджэння Мінска.

У 1954 годзе побач з плошчай Перамогі выраб будынак будучага тэлецэнтра. А 1 студзеня 1956 года каля чатырох тысяч уладальнікаў першых у рэспубліцы тэлевізараў убачылі на блакітных экранх дыктара Тамару Бастун, якая звярнулася да гледачоў са словамі: «Добры вечар, дарагія таварышы! Віншуем вас з Новым годам! Пачынаем нашы пробныя перадачы...»

Мінскі тэлевізійны цэнтр пачаў працаваць адным з першых у краіне пасля Маскоўскага. Масква яшчэ ў 45-м узняла тэлевізійнае вяршанне.

У 1961 годзе Мінск звязала з Масквой радыёрэлейная лінія, і дзякуючы гэтаму мінчане атрымалі магчымасць убачыць на тэлеэкранах навіны і папярэдняе перадачы ў свеце насмануэта Юрыя Гагарына.

У нашы дні ўжо няма такой выдатнай падзеі, — незалежна ад таго, у якім месцы зямнога шара яна адбываецца, — якую не магло б паказаць сваім гледачам тэлебачанне.

Стыноўка касмічнага карабля з арбітальнай станцыяй, сямікія лыжнікі на Паўночным полюсе, урачыстае адкрыццё Алімпійскіх гульняў — усё гэта бачылі мільёны гледачоў нашай рэспублікі. І мы нават не здзіўляемся гэтаму, бо прывыклі да гэтага. Але ж тэлебачанне было і застаецца сапраўдным «цудам нашага стагоддзя». Гісторыя тэлебачання неад'емная ад гісторыі НТР. Цяжка падлічыць, колькі адкрыццяў у галіне радыётэхнікі і электронікі ўжывае сёння тэлебачанне. Пачынаць прыйшлося з трансмістараў і інтэгральных мікрасхем і скончыцца... касмічнымі спадарожнікамі сувязі.

На пачатку 70-х панаваму, усімі колерамі вясёлкі засвяцілі экраны айчынных тэлепрыёмнікаў. Каларовыя тэлевізары хутка пачалі выпускацца і з маркай «Гарызонт» — мінскага вытворчага аб'яднання. Сёння ў рэспубліцы каларовыя тэлевізары выпускаюць ужо два заводы — у Мінску і ў Віцебску.

Гарызонты тэлевізійнай тэхнікі нясупынна пашыраюцца. У 1978 годзе Беларусіе тэлебачанне атрымала ў падарунак ад мінскай будаўнічай новай апаратна-студыйнай комплекс — АСК-2. Многія тэлегледачы, відаць, памятаюць першую перадачу адтуле, якая называлася «І наваеселле, і прывітанне!»

У новым будынку на вуліцы Валгаградскай размясціліся 3 студыйныя павільёны па 600, 300 і 100 квадратных метраў карыснай плошчы, дыктарскія кабіны, тэхнічныя і рэжысёрскія апаратныя, апаратныя відэазапісу, некалькі артыстычных фае.

Першая чарга комплексу — тэлецэнтр — не толькі адпавядае самым сучасным патрабаванням. Ён створаны з пэўным «запасам сучаснасці». Гэта значыць — адпавядае патрабаванням тэлебачання будучага.

Калектыў беларускага радыё-тэлецэнтра — калектыў творчы. Дастаткова прывесці такі прыклад: некалькі год назад сіламі гэтага калектыўна было створана прыстасаванне пад назвай «Сінтэзатар каларовых структураў». Гэтае прыстасаванне дазваляе атрымаваць самыя незвычайныя «спецэфекты». Вы бачыце іх, калі глядзіце, напрыклад, такія тэлеперадачы, як «Тэледыскатэка» ці «Сустрэнемся пасля адзінаццаці».

Сённяшні дзень рэспубліканскага тэлебачання — гэта частка нашай гісторыі, гісторыя культуры рэспублікі. Тэлебачанне стала неад'емнай часткай нашага штодзённага побыту.

А яшчэ зусім нядаўна — гадоў дваццаць назад — яно лічылася нечым наштальт «хатняга кіно». Не выпадкова ж асноўнае месца ў тагачаснай праграме займалі кінафільмы. І нават замест такіх звычайных для нас сёння перадач, як тэ-

ленавіны, ішлі... кіначасопісы «Навіны дня».

Але ўспомнім, з якой хваляй збіраліся першыя гледачы «на тэлевізар», з якім захапленнем углядаліся ў маленькія экраны недасканалых яшчэ тэлепрыёмнікаў. Сама магчымасць глядзець перадачы ў сваёй хаце здавалася чуда. Ды ўжо ў той час пачало нараджацца новае мастацтва — тэледакументалістыка. З'явіліся першыя зборныя праграмы — тэлечасопісы «Піянерскіх насьцёр», «Мастацтва», «Фізікультура і спорт», «Веды», «Для вас, жанчыны».

А хутка быў паказаны і першы беларускі тэлевізійны спектакль — пастаноўка па п'есе Дастаеўскага «Сяло Сцяпанчынава і яго жыхары».

Сёння ў залатым фондзе беларускай тэлекаласікі таякі спектаклі, як «Людзі на балоце» (па рамана Івана Мележа), які атрымаў Дзяржаўную прэмію БССР, «Соцыі падвёў», «Сымон-музыка» — паводле Я. Коласа, «Калі зліваюцца рэкі» П. Броўкі, спектакль «Завеі, снежань» — таісама паводле твора Івана Мележа. Сучасная беларуская літаратура сёння часты гошч на экране. Мы убачылі за апошнія гады «Плач перапёлкі» паводле рамана І. Чыгрынава, «Крыло цішыні» Я. Сіпанова, шматсерыйную стужку «Атланты і карыльціды» паводле рамана І. Шамякіна і многія іншыя творы беларускай літаратуры.

Папулярнымі сталі перадачы «Вас выклікае Спартландыя» для школьнікаў, «Вечер вандраванняў» для моладзі, праграмы «Сейбіт», «Будаўніні», «Роднае слова», «Памяць», «Акцэнтны».

Паспелі ўжо заваяваць папулярнасць у тэлегледачоў цыклы перадач «У святле рампы», прысвечаныя тэатру; музычныя перадачы «Рэзананс», «Дыска-танэ».

За 25 гадоў дзякуючы тэле-зрану гледачы пазнаёміліся з творчасцю многіх беларускіх паэтаў і пісьменнікаў, дзеячаў культуры і навукі: перад гледачамі неаднойчы выступалі народныя паэты Беларусі Пятро Глебна і Пятрусь Броўка, Пімен Панчанка і Арнадзь Куляшоў, Мансім Танк і Кандрат Крапіва, Іван Мележ, Янка Брыль, Васіль Быкаў, народныя мастакі СССР М. Савіці і З. Азгур, кампазітары Ю. Семіянян, І. Лучанон, Я. Глебаў, выдатныя дзеячы навукі, вядомыя на ўсю рэспубліку рабочыя, калгаснікі.

Тэлезран пазнаёміў нас з сотнямі новых імён, з людзьмі розных прафесій, якія сталі нашымі добрымі дарадчыкамі і суб'яднікамі.

Тэлебачанне і само нарадзіла шэраг новых прафесій: тэлеаператар, аператар відэазапісу, дыктар, тэлеаментатар, тэхнік відэазапісу і інш.

Дзесяткі людзей знайшлі на тэлебачанні сваё прызначэнне, звязалі свой лёс з дзесятай музай. Многія з іх за плённую працу былі адзначаны ганаровымі званнямі. Заслужанымі дзеячамі культуры БССР сталі намеснікі старшын Дзяржтэле-радыё рэспублікі В. Чанін, галоўны рэжысёр галоўнай дырэктарскай праграмы У. Станкевіч, кіраўнік групы кінааператараў М. Юрэвіч, дыктар У. Шапікін. Звання заслужанага дзеяча мастацтваў удасноены рэжысёр В. Карпілаў, заслужанымі работнікамі культуры сталі дыктар Т. Бастун і член калегіі рэспубліканскага тэлебачання В. Данілевіч. Заслужанай артысткай БССР стала дыктар З. Бандарэнка. Званне лаўрэатаў Дзяржаўнай прэміі атрымалі тэлеаператар У. Пранько і рэжысёр А. Гутноўч.

Тэлебачанне як сродок масавай інфармацыі не можа існаваць без сувязі з масамі. У дадзеным выпадку — з тэлегледачом. А кантакт з ім у Беларусі тэлебачання трывалы. Толькі за адзінаццаць месяцаў 1980 года ў аддзел пісем БТ пошта даставіла больш за 50 тысяч лістоў, больш 10 тысяч з іх былі выкарыстаны ў перадачах; некалькі тысяч чалавек выступілі перад тэлекамерамі.

Варта адзначыць, што пісьмы на тэлебачанне прыходзіць і з-за межаў нашай рэспублікі — з Украіны, Літвы, Латвіі, РСФСР і нават з Польшчы.

Пашыраюцца творчыя сувязі супрацоўнікаў БТ з калегамі з Вільнюса, Львова, Кішынёва, а таксама — Варшавы і Будапешта.

З кожным годам усё больш ускладняюцца творчыя задачы работнікаў тэлебачання. Яны пачынаюць вырашаць — мярнуем мы, гледачы. Кожная няўдача альбо поспех фіксуецца не тысячамі — мільёнамі зацікаўленых вачэй. Мы неабяважныя да таго, з чым прыходзіць у наш дом тэлебачанне. Прыходзіць кожны дзень, у любое надвор'е.

«Блакітны агеньчык» — адна з папулярных святочных тэлеперадач. Колькі разоў тэлебачанне запрашала нас на яе! Не злічыць нашых сустрэч на «Блакітным агеньчыку» з выдатнымі людзьмі краіны, касманаўтамі, калгаснікамі, з артыстамі, музыкантамі, кампазітарамі, пісьменнікамі, Колькі творчай фантазіі, нястомнай працы адалі работнікі тэлебачання на тым «Блакітным агеньчыку» — дзеля таго, каб нам, тэлегледачам, было цікава, весела, хараша ля нашых хатніх экрану у святочныя і перадсвяточныя дні. А самі яны — стваральнікі «агеньчыкаў» — заставаліся па-за экранам; усе, акрамя вядучых, акрамя дыктараў. Ды і ва ўсіх астатніх перадачах яны застаюцца па-за экранам, за кадрам — тэлежурналісты, рэжысёры, аператары, людзі іншых тэлевізійных прафесій.

Але сёння святая — у работнікаў Беларускага тэлебачання. Яны святкуюць свой дваццаціпяцігадовы юбілей. І таму сёння яны маюць права на ўласны «Блакітны агеньчык». Нададзілі мы гэты «агеньчык» на старонках штодзённіка — для тэлежурналістаў і іншых «тэлевізійшчыкаў», для ўсіх нашых чытачоў.

Запрашаем, калі ласка! Як водзіцца, на «Блакітным агеньчыку» першае слова бярэ вядучы.

— Какуць, што калі ў любой кампаніі ёсць хоць два тэлевізійшчыкі, размова абавязкова пойдзе пра справы тэлевізійныя і ўцягнутымі ў гэтую размову будуць усе. А калі тут іх сабралася больш за дзесяць...

Было месца і сур'ёзнай спрэчцы, і жарту, і, зразумела (юбілей жа!), успамінам.

Але напачатку, сустракаючы гасцей, вядучая папрасіла іх адказаць на некалькі кароткіх пытанняў.

«БЛАКІТНЫ АГЕНЬЧЫК» РАБОТНІКАУ ТЭЛЕБАЧАННЯ У «ЛІМЕ»

- Калі вы прыйшлі на тэлебачанне?
- Тады я яшчэ і бацькам не быў, а цяпер ужо — дзед!..
- Калі адчулі сябе сапраўдным тэлевізійшчыкам?
- З таго моманту, калі мяне пачалі лаяць на студыйных «лятучках».
- Ці любіце вы сваю работу?
- Сваім дзеям не пажадаю лепшай?
- Як вы ставіцеся да тэлегледачоў?
- Са спачуваннем! (?)
- А яны да вас?
- Лепш гэтага не ведаць!
- Асноўны кодэкс работніка ТБ?
- «Не убій!» (гледача сваёй перадачай)...
- Будзем лічыць, што прывішчы тых, хто адказаў на гэтыя пытанні — называць неабавязкова. Жартавалі ўсе разам.

— Жарты жартамі, — гаворыць адзін са старэйшых работнікаў Мінскай студыі тэлебачання, зараз майстар па асвятленні на рэспубліканскім тэлецэнтры Вацлаў Мар'янавіч Венганоўскі, — але я памятаю, як мінчане яшчэ ўдзень запісаліся ў дзяджурнага вахцёра нашай студыі ў чаргу, каб увечары трапіць «на тэлевізар». Прыходзілі цэлымі сем'ямі. Сядзелі ў халодным памяшканні ўвесь вечар, глядзелі на экран. Я не сцвярджаю, што такія ўжо выдатныя былі тады нашы перадачы — проста тэлевізараў у горадзе было вельмі мала. Гледачана яшчэ лічылася «цудам нашага стагоддзя» і людзі прагнулі убачыць гэты цуд.

Нас, асвятляльнікаў, было тады пяць чалавек. І працавалі мы з чатырма прыборамі, якія называлі «бэбікі». Гэта цяпер у нашым цэху 70 чалавек і 500 адзінак самай рознай асвятляльнай апаратуры. Не трэба рабіць таго, што даводзілася рабіць раней, напрыклад, браць добра надраеную алюмініевую міску, рабіць у ёй дзірку, у дзірку ўстаўляць лямпу, каб атрымаўся рэфлектар. І пры святле такой востра апаратуры тагачасны галоўны рэжысёр студыі Усевалад Кухта амаль з першых дзён існавання студыі ўзяўся за тэлепастаноўкі, нават такія няпростыя, як «Маленькія трагедыі» Пушкіна.

А калі святла не хапала, нас здорава вырвалі мастакі. Памятаю, спатрэбілася рэжысёру, каб за акном відны былі промні святла. Падышлі мы для гэтай мэты лямпы ў кінастудыі. А яны перагарэлі! І тады мастакі намалявалі промні фарбай на папяровым задніку.

А наогул, асвятляльнікі тады рабілі амаль усё: і дэкарацыі ставілі, і мэблю насілі, і аператарам «асціравалі». Відаць, таму многія з іх выйшлі, як кажуць, у людзі — сталі аператарамі, рэжысёрамі, рэдактарамі.

— А я, напрыклад, пачала свой творчы шлях на студыі з пасады касіра бухгалтэры, — уступіла ў размову рэжысёр літаратурна-драматычнай рэдакцыі Беларускага тэлебачання Людміла Лезіна. — Ды я не толькі зарплату выдала. Даводзілася даставаць для тэлепе-

радач розны рэквізіт, падмяняць памочніка рэжысёра і яшчэ шмат каго. Працавалі з раніцы да таго моманту, пакуль дыктар апошняй перадачы не скажа: «Добрай ночы, паважаюныя гледачы!» Толькі тады мы ішлі дамоў. А як радаваліся кожнай знаходцы! Помню, некалькі дзён уся студыя гаварыла пра перадачу, у якой рэжысёру ўпершыню ўдалося выкарыстаць так званую двайную экспазіцыю, калі адно адлюстраванне накладваецца на другое. Гэта было першае наша «адкрыццё».

А вось выпадак з маёй уласнай практыкі. Мне першы раз даручылі работу асістэнта рэжысёра. Перадача была па архітэктуры. Трэба было выдаць у эфір восемдзесят фатаграфій, кожная з якіх ілюстравала адпаведны тэст. І вось у час падрыхтоўкі да перадачы я адхвалывання пераблытала ўсе гэтыя фатаграфіі. А сабраць іх у пэўным парадку не магу. Дзе мне было тады адрозніць «гатычны» стыль ад «карыфскага»? Галоўны рэжысёр Уладзімір Дзмітрэвіч Станкевіч прапанаваў спыніць трактуючы рэпетыцыю. А я вырашыла! Пакуль не разбяруся — нікуды не пайду. Сядзела да глыбокай ночы, але ўсё ж разабралася. Вось тады я зразумела, што гэта такое — асістэнт рэжысёра!

— Такая ўжо наша работа: спачатку сам разбярыся, а потым рэпетыруй, — заўважае галоўны рэжысёр Галоўнай рэдакцыі праграм Беларускага тэлебачання Уладзімір Дзмітрэвіч Станкевіч. — Гэта цяпер мы ўсе спрактыкаваныя, вопытныя. Ды і тэхніка цяпер у нас зусім іншая: тут табе і відэазапіс, і кінастужка, і навіейшы тэлекамеру. А гады... У тыя гады не было ў нас ні кінаплёнкі, ні перасоўнай станцыі. А перадачы трэба было рабіць і хацелася рабіць іх як мага лепш. Працаваў я рэжысёрам у рэдакцыі прапаганды. Рэдактар прапанаваў сінзарый пра перадачы творчасці, рацыяналізатара, які ўдасканаліў станок. Ягоная рацпрапанова значна павялічвала прадукцыйнасць працы. Знялі мы рацыяналізатара на яго рабочым месцы — на фота. Расказаў ён пра сваё винаходніцтва. А як паказаць станок у дзеяніні? Паехалі на завод, паглядзелі — вельмі ўсё гэта эфектна! І вырашылі прывесці станок у студыю. Аформілі розныя даверанасці, далі нам на заводзе пад'ёмны кран, рабочыя. Прывезлі. Занеслі станок у студыю дапамагалі ўсе, хто быў у той дзень на рабоце. Паставілі. Падключылі электрасеткі. І вось пайшла перадача. У адпаведны момант уключылі мы станок — увесь будынак ходырам захадзіў! А мы былі задаволены. І гледачы былі, відаць, удзячныя, для іх паказ гэтага станка быў дапамогай, школай вопыту...

— Тут Люся Лезіна ўспомніла, як рэжысёр хацеў зняць яе з перадачы. Было і са мной такое, — усміхаецца сваёй чароўнай, знаёмай сотням тысяч гледачоў усмешкай Зінаіда Бандарэнка, кіраўнік дыктарскай групы Беларускага тэлебачання. — Рыхтавалі мы наш беларускі «Блакітны агеньчык» з выходам на Цэнтральнае тэлебачанне. Зубрылі тэксты, адпрацоўвалі кожны рух, кожную мізансцэну. Весці «агеньчык» даручылі чатыром жанчынам. Усім нам пашылі аднолькавыя сукенкі. Перад сабым выходам у эфір, калі ўсе занялі сваё месца, нехта сказаў, што сукенка мне не да твару. Я кінулася ў дыктарскую і пераапаруналася. Бо для жанчыны сукенка не да твару, — гэта ж кепскі настрой. Але ўбачыў мяне рэжысёр у маёй будзённай сукенцы і па гучнай сувязі, проста з апаратнай пачуўся яго голас: «Што за самадзейнасць! Пакіньце студыю!» Ды тут запалілася шыльда: «перадача пачалася». І за тыя некалькі хвілін, пакуль ішлі ўступныя акорды музыкі і «шапка» перадачы, я сабрала ўсю сваю волю, усё сваё ўменне і, з вясёлай усмешкай, быццам у мяне ўсё ў парадку, пачала падаваць свае рэплікі, нешта імправізаваць. Як потым пісалі і гаварылі, перадача прайшла добра, што я была, як кажуць, у надзвычайным гуморы.

— Можна, дзякуючы таму, што рэжысёр стварыў для вас экстрэмальныя ўмовы? Яны заўсёды дапамагаюць мабілізавацца, — зазначыла вядучая. — Але, таварышы, мы ўсё пра рэжысёраў, дыктараў, вядучых, асвятляльнікаў, а дзе ж рэдактары? Дзе нашы тэлежурналісты? Што яны снажуць? Ну, вось хоць бы Клара Андрэўна Бембель, пастаянны, даўні рэдактар тэлечасопіса «Здароўе».

— Калі ўжо мяне прадставілі як рэдактара часопіса «Здароўе», хоць мне дзводзіцца рэдагаваць і многія іншыя перадачы, дык я раскажу пра адзін выпадак, звязаны менавіта са здароўем. Выпадак і хвалоючы і просты. Гадоў дваццаць таму назад расказвалі мы пра работы прафесара Гніларыбава, які амаль першым у краіне пачаў займацца вопытамі з гіпофізам, дамагаючыся паскоранага росту асобных органаў. І вось з Краснадарскага краю прыехаў да нас хлопчык (разам з маці), які бачыў нашу перадачу, і папрасіў, каб мы дапамаглі яму... вырасіці. Вядома, прыехаў ён пасля таго, як паміж намі і яго маці завязалася перапіска. Адвляла я хлопчыка да прафесара Гніларыбава, паклаў ён хлопчыка да сябе ў клініку. Праляжаў там хлопчык некалькі месяцаў і паехаў дадому. А праз год атрымалі мы ад яго радасны ліст, у якім ён пісаў, што вырас аж на 12 сантыметраў! А мінулым летам да мяне ў госці з Краснадарскага краю прыехаў разам з маці юнак, сімпатычны, вясёлы. І я ніяк не магла паверыць, што гэта той самы Сярожа Дзянісаў, маленькі-маленечкі ў той час!.. І вельмі прыемна было мне чуць удзячныя словы маці Сярожы: «Вялікае, сардэчнае дзякуй тэлебачанню! Гэта яно зрабіла нас з сынам шчаслівымі».

— Тэлебачанне прыносіць радасць і тым, хто знаходзіцца ў пастаянным пошуку, у творчых пазедках, — зазначае старшы кінааператар ТБ Міхаіл Юрэвіч. — І, безумоўна, з хваляваннем успамінаеш сёння пачатак дарогі. Узіць хоць бы такую падзею, як Сусветны фестываль моладзі і студэнтаў у Маскве ў 1957 годзе. Нашай студыі споўніўся толькі год, аператары мы былі зусім яшчэ малавостныя. А тут такая вялікая і адказная задача!

Кінааператараў з усіх саюзных рэспублік сабралі ў Маскве. Кожны дзень мы здымалі дзесяці розных падзей у дзесяці розных месцах. Плёнка адпраўлялася для праекцыі ў Кіеў, і ў той жа дзень рассылася для паказу на мясцовыя студыі. Для нас тры дні былі школай аператываўнасці, школай майстэрства.

— Так, падзеі фестывалю 1957 года большасць студый краіны паказвала ў асноўным на кінаплёнцы. А Мінская студыя тэлебачання прымала тады з Масквы першыя прамыя рэпартажы, — далучаецца да гаворкі адзін са старэйшых рэдактараў тэлебачання дырэктар распарадкальнай дырэкцыі Дзяржтэлерадыё БССР Рыгор Іванавіч Глухоўскі. — Гэта цяпер звычайнымі сталі рэпартажы нават з космасу. А тады прамы, жывы рэпартаж быў вялікай падзеяй. І ажыццявіць яго было досыць цяжка. Рэтрансляцыйных станцый паміж Масквой і Мінскам яшчэ не было. Таму рэпартаж вёўся з самалётаў тыпу ЛІ-2, належным чынам абсталяваных. Адзін самалёт курсіраваў паміж Мінскам і Барысавам, а другі — паміж Смаленскам і Вязьмай. Сігнал з Масквы, з пляцовак фестывалю, паступаў на самалёт, які знаходзіўся ў паветры паміж Смаленскам і Вязьмай, а той, у сваю чаргу, перадаваў сігнал на самалёт у небе над Барысавам. З яго сігнал ішоў на Мінскую студыю. Былі, само сабой, недасканаласці ў такім рэпартажы, бо калі самалёты рабілі разварот, карцінка скажалася, альбо наогул гублялася, але апошні дзень фестывалю ўдалося паказаць надвычай удала. Студыя атрымала тысячы пісьмаў гледачоў з падзякай за паказ Маскоўскага фестывалю. На тым у той час прамыя рэпартажы і скончыліся — не будзеш жа пастаянна трымаць у паветры самалёты!.. Нам давялося вярнуцца тады да сваіх магчымасцей — у асноўным да фотаздымкаў, паэзіі — да кінаплёнкі.

Прыгадаю, як мы рабілі свой першы кінарэпартаж. Было гэта, праўда, яшчэ раней, 7 лістапада 1956 года. Здымалі ваенны парад. Сваіх вузкаплёначных апаратаў у нас не было, і мы знайшлі аднаго кінааператара, у якога была свая камера. Папрасілі яго зрабіць здымкі. А на студыі пачалі пераабсталяваць шыракаплёначны праектар «Украіна» пад вузкую кінаплёнку. Прыстасавалі, стужку праявілі, таксама амаль уручную, і роўна ў 18.00 у адным з выпускаў тэлеваніні пачалі паказваць рэпартаж. Але як убачылі яго на экране — ахнулі! І камандуючы парадом, і ўсе іншыя военачальнікі бралі пад казырок... левай рукою. Справа ў тым, што ў спешцы стужку зарадзілі ў лосціравым адлюстраванні, таму на экране ўсё правае зрабілася левым.

— І ўсё ж сапраўднае тэлебачанне, уласна тэлебачанне пачынаецца з жывога рэпартажу, — успамінае кіраўнік каментатарскай гру-

пы Беларускага тэлебачання і радыё Леанід Ларуцін. — Памятаю, як на пачатку шасцідзесятых гадоў мы пачалі інтэнсіўна асвойваць перасоўныя станцыі, весці рэпартажы па ПТС. У асноўным рэпартажы такія вяліся з заводскіх цэхаў. Але аднойчы мы вырашылі правесці рэпартаж не з цэха, а з месца адпачынку рабочых — з такога месца, адкуль відаць наша тэлевізійная вежа, бо інакш сігнал не атрымаеш.

Са Ждановіч вежа відна. І вось, як цяпер помню, у нядзелю, 6 жніўня 1961 года, сюды, пад Ждановічы, прывезлі групу рабочых Мінскага радыёзавода. Яны пачалі ўладкоўвацца на адпачынак, а мы з рэжысёрам Леакадзіяй Чыжэўскай рэпэціраваць — да каго падысці, якое пытанне задаць. А калі сказаць, што гэта быў мой першы рэпартаж, дык вы можаце сабе ўявіць, як я хваляваўся. І вось, калі ўсё ўжо было падрыхтавана, калі кожны завучыў свае рэплікі, у аўтобус да рэжысёра пазваніў тагачасны дырэктар студыі Міхаіл Іванавіч Досін і паведаміў, што ў космас паляцеў касманаўт-2 Герман Цітоў. І ў рэпартажы трэба гэта адлюстравана. А мы ўжо, што называецца, у эфіры. І тады я, набраўшы ў лёгкія паветра, паведаміў пра гэтую падзею рабочым. Усе загадзя падрыхтаваныя тэксты не спатрэбіліся — усё пайшло інакш. Але людзі былі так радысна ўсхваляваны палётам Цітова, што знайшлі свае шчырыя, добрыя словы. Адны прапанавалі тут жа залічыць Германа Цітова ў склад іх рабочай брыгады, другія вырашылі назваць сваю брыгаду імям касманаўта. Не помню, што гаварыў я, якія задавалі пытанні, але пасля рэпартажу рэжысёр падзякаваў мне за сапраўдную ўдачу. А потым на «лятуццы» нехта сказаў, што нарадзіўся тэлевізійны каментатар. Потым быў першы «Блакiтны агеньчык», першая «Эстафета навін», першы КВН, якія мне давялося весці на Маскву, але вось найбольш запамнілася тая перадача са Ждановіч...

— А я дагэтуль помню наш першы рэпартаж з Брэсцкай крэпасці, — гаворыць галоўны тэлеаператар ТБ Уладзімір Пранько. — Гэта быў ужо не першы год работы тэлебачання. І не першы раз мы расказвалі пра герояў Брэста, але жывы рэпартаж ішоў упершыню, бо паявілася радыёрэлейная лінія Брэст—Мінск.

У Брэсце сабраліся з усёй краіны абаронцы крэпасці, прыехаў з Масквы пісьменнік Сяргей Сяргеевіч Смірноў, які першым напісаў пра герояў Брэсцкай крэпасці кнігу. Расставілі мы свае цяжкія стацыянарныя камеры, а зрушыць іх з месца не можам — ні цялежак, ні рэйкаў тады ў нас не было, а як пакажаш мемурыял, калі камер замала? Тады нам на дапамогу прыйшла рота салдат — на некалькі чалавек бралі яны камеру і неслі туды, куды паказваў аператар. Такім чынам нам удалося паказаць і падвалы, і казематы крэпасці, і Холмскія вароты, і сустрэчу ветэранаў. Павінен сказаць, што я і сам тады ўпершыню убачыў Брэсцкую крэпасць сваімі вачамі і быў вельмі ўсхваляваны. І, відаць, хваляванне гэтае перадалося гледачам — рэпартаж прайшоў вядучым.

— Сапраўды, тэлебачанню не толькі глядач, але і мы, яго работнікі, абавязаны ўсім тым цікавым і значным, важным, што нам давялося убачыць у жыцці. Убачыць і паказаць людзям, — працягвае думку свайго калегі кінааператар Леанід Броўтман. — Памятаю, як здымалі мы пуск аднаго з першых на Беларусі цукразаводаў — Гарадзейскага. А потым — вялікую хімію Наваполацка, Бярозаўскую ДРЭС, Салігорск. Помню час, калі ў горадзе шахцёраў Салігорску яшчэ не было шахт — стаяў адзін толькі праходчыцкі ствол. А потым — першая шахта, першая соль, якая пайшла на-гара. І ўсё гэта адбывалася на нашых вачах. Усё гэта, дзякуючы тэлебачанню, убачылі сотні тысяч людзей. А сёння — новыя пазедкі, новыя сустрэчы. Зусім нядаўна на Саяна-Шушанскай ГЭС бачыў дарогі з мармуру, на БАМе — азбеставую галерэю ў 150 метраў даўжынёю, саракаметровую сцяну з каменнага вугалю, які там, на БАМе, здабываюць адкрытым спосабам. А наша беларускае Палессе! Якая радасць — кожная сустрэча з яго краявідамі, гнёздамі буслоў, яго рэкамі і азёрамі. Я ўдзячны лёсу, што звязаў мяне з тэлебачаннем. І калі б давялося пачынаць усё спачатку, зноў пайшоў бы аператарам на тэлебачанне.

— Застаецца дадаць, што без таго, пра што тут расказалі госці нашага «Блакiтнага агеньчыка», без учарашняга дня нашага тэлебачання не было б і дня сённяшняга — дня новых пошукаў і здзяйсненняў.

З юбілеем вас, сябры! Новых вам поспехаў і ўдач!

«Блакiтны агеньчык» правяла і запісала
Р. БАКУНОВІЧ.

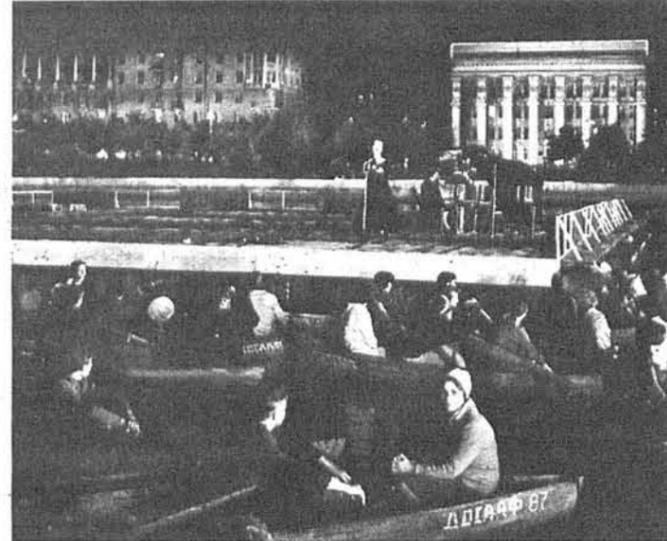
Пятро Глебна выступае па тэлебачанні, 1957 год.

Беларускі «Блакiтны агеньчык». Вядучая З. Бандарэнка і З. Бабій. 1964 год.

Г. Глебна і У. Дзядзюшка паказваюць сцэну з «Паўлінкі».

Трансляцыя сцяточнай «Эстафеты навін» з Мінска на Маскву.

З. Бандарэнка вядзе перадачу з калгаснага поля. 1971 год.

Яўген КРУПЕНЬКА

ГОД ВЯНОК САНЕТАЎ

I

Пад бой курантаў абляціць
І пройдзе ад Курыл да
І перад ім адкрыецца
Ад сонечнай расінкі да планет.
Знікаюць таямніцы сівыя межы;
Ляціць за марай чалавек
І маладзее неабдымны свет —
Куранты лічаць час на
Пад снежнай коўдрай ціха
Дакладна час мянне каравулы.
І скіравалі позірк да Крамля
Пасёлкі, вёскі, гарады, аулы.
Год новы крочыць з добрым
Ён — спадарожнік дум
І спадзяванняў.

II

Ён — спадарожнік дум
І спадзяванняў,
Якімі на планеце мы жывём:
Каб зноў не загрымеў
Каб не было на свеце
Каб мы гасцей віталі
Не ведалі ў жыцці
Каб птушкі пасля доўгіх
Вярнушыся, кружылі над
Выводзілі спакойна птушанят
І нашу ніву не пашкодзіў град.
Цудоўнейшае з лепшых
Узняўшы тост, гаворыць ён
— Увішнаму у працы
Адкрыццяў новых, пошукаў,
Дзяржанняў!

III

Адкрыццяў новых, пошукаў,
Далей ад дамаседскай
Мы сэрцам прагнем новай
Вясёлкавых і сонечных
І цемьне адступіла перад намі,
Развешушы ўсе хмары
Куды ні глянь — нягаснымі
Паходня нашых мірных спраў
Іх ліўнем смертаносным
І наш імклівы поступ
І на Зямлі, і ў небе-звонкі
Дзень нараджэння і добра,
І карабля, які стартуе ў неба,
След перамог, якімі дзівім
свет.

IV

След перамог, якімі дзівім
На ўсёй зямлі, не на малым
Не згубіцца ні ў ліўні,
Заўсёды вечны чалавек след.
Вось след дзядоў, што бралі
Вось след бацькоў у славе
А вась і наш пад небам
У рупных буднях на зямлі
Ніколі не прыстанем
Звяраем думы з Леніным
Мы — верныя сыны твае,
Нашчадкі самай легендарнай
З арлінага ўсе мы пакалення —
Нам па плячу вялікае

V

Нам па плячу вялікае
У сэрцах неспакойных
І кожны год — ударнай працы
А праца — гэта творчасць
Заўсёды мы на баявой
І ты наш, Партыя, надзейны
Любы гатовы вынацаць загад

Па твайму кічу маладыя
Усё па сіле, што ты скажаш
Нам цаліна скарылася, і БАМ
Мы пабудуем. Мы ў тайгу
І трасу пракладзем —
Сваёй адзначым,
Мы — творцы новай эры
на Зямлі.

VI

Мы — творцы новай эры
І поспехі, што робім год
Адзначаны не толькі
Зярнятан тых, што ў глебе
Зямліца-маці! Шчодрая адна
Як маці кляпатлівая дзяцей
Працяг жыцця — надзею ўсіх
Пад чыстым, як анно маё,
І мы — зярняты ў коласе.
Жывым карэннем у зямлю
Стаім на ёй упэўнена і цвёрда.
Расцём вышэй мы з кожным
У космас запускаем караблі.

VII

У космас запускаем караблі —
Ляціць у наша сонечнае
Нягаснучая ланцужок праўды
Вялікай дружбы, міру
Мы перамог нямаюча здабылі
У барацьбе нялёгкай
Упершыню да зораў узнялі
Працягвайся, шчаслівае
І сэрцы, як зямное
Людзей яднае ў сонцы
Гісторыя свой ход назад,
Упэўнены, ніколі не паверне —
Вялікай праўды прарастае

VIII

Вялікай праўды прарастае
Дае нам небывалы ўмалот,
Сустраўшы сонца прамяністы
Ідзем цераз парогі
Няўрымлівае наша
Сваіх бацькоў працягваем
Мінулага паўсюль знікаюць
Нібы сухі чарот каля балот.
Куды ні глянь, бы ў казцы,
Наўсцяг сады у маладым
І жыта узнялося ў поўны рост.
У будучыню сонечную верым,
Ідзем у Заўтра з
Імкліва, не спыняючы паход.

IX

Імкліва, не спыняючы паход,
Праходзіць праз граніцы і
Перадае спакойна эстафету
Працоўнай славы незабыўны
Надзеяй змене — году
І, даючы бацькоўскі свой
Жадае шчыра: — Кроч
Па большаку шырокаму,
Ён повен сілы, маладога гарту,
На ўдарную заступіць хутка
Пануль спакойна робіць свой
А мы здабыткі творчых
Цябе ў дарогу дальнюю
— Будзь тройчы слаўны,
наш мінулы год!

X

Ты тройчы слаўны, наш
Прымі людскую ўдзячнасць
За дружныя куццстыя ўсходы
Ты годам міру на планеце быў,
А мір — жыцця жаданае
У небе жаўруноў не моўне
А на Зямлі — даспелых голас
Прымі паклон наш
З якім прыходзім мы да
Нясём любоў гарачую,
сардэчнасць.

Салдат Радзімы, свету ты
Цябе, як сына, помняць
За дабрату, за шчырасць,
чалавечнасць.

XI

За дабрату, за шчырасць,
Якую мы праносім праз гады,
Ад першае з табою, Год,
Ты ў памяці і ў сэрцы
Не выкрасліць цябе ніхто
Прывалаў ты не ведаў,
А працу па-сапраўднаму
У шахце, ля станна стаяў,
З табою мы, як з доляй,
І сталявар, і сейбіт, і вучоны —
Усе прайшлі нямаюча слаўных
Шумяць жыты, і хвалі б'юць
І зоры віснучы залацістым
Радзімы квецень, небывалы

XII

Радзімы квецень, небывалы
І на граніцы наш надзейны
Блзвоблачная чысціня нябёс.
Буйное на траве зіхненне рос
Дзяцей шчаслівы і заздросны
І калыханка, родная да слёз,
Усё, усё, чым мы жывём
Перададзім у спадчыну мы
Асветленая сонцам панарама —
За мужае дзяржанне, смелы
Мы ўсе ўзнямаем навагодні

XIII

Мы ўсе ўзнямаем навагодні
За наш саюз, адзіны і
За Партыю — малі наш
Мы з ёй навікі свой з'ядналі
З ёй ланцужок здзяйсняем
Цябе, гісторыя, мы самі
Ад залпа легендарнае
Да старту гераічнага ракет.
Да новых нечуваных перамог:
Наперадзе заўсёды камуністы,
І ўсе да ляха раўняюць крок.
Куранты б'юць на Спаскай
Да старту гераічнага ракет.
І мы ідзем дарогай
Да новых нечуваных перамог:
Наперадзе заўсёды камуністы,
І ўсе да ляха раўняюць крок.
Куранты б'юць на Спаскай

XIV

Куранты б'юць на Спаскай
Дваццаты век, лаві іх гульні
Масква заўсёды гутарыць
Яна — твая надзея,
І позіркі, і думы скіраваны,
Масква, як да святні, да цябе:
Хто рве цяжкія
Ты цвёрда верыш: гром вайны
Свабода гримне пралетарскім
Узніме сцяг агністы цэлы
— Хутчэй паўстань
Дрыжыце, рабства чорнага
Пад бой курантаў абляціць

МАГІСТРАЛЬ

Пад бой курантаў абляціць
Ен — спадарожнік дум
Адкрыццяў новых, пошукаў,
След перамог, якімі дзівім
Нам па плячу вялікае
Мы — творцы новай эры
У космас запускаем караблі,
Вялікай праўды прарастае
Імкліва, не спыняючы паход,
Ты тройчы слаўны, наш мінулы
За дабрату, за шчырасць,
Радзімы квецень, небывалы
І мы ўзнямаем навагодні
Куранты б'юць на Спаскай

ЛЁС ЗЯМЛІ — ЛЁС ЛЮДЗЕЙ

На кінастудыі «Беларусь-фільм» завершана работа над новай каларовай двухсерыйнай кінастужкай «Паводна». Аўтары сцэнарыя В. Адамчык, В. Казко, Ф. Коню, рэжысёр В. Чацверыноў, апэратар Ю. Марухін, мастак А. Чартовіч, кампазітар А. Мураўлёў, рэдактар Р. Гармола.

Днямі адбыўся грамадскі прагляд фільма, наладжаны для супрацоўнікаў рэспубліканскіх газет, тэлебачання і радыё.

У ілюмінаторах верталёта таноўны ланцужок хат — нібы самотны човен у блакітным моры. Толькі рэдкія купіны зялёных выспачак ды белыя буслы спрачаюцца з неабсяжным блакітам вады.

А верталёт тым часам кружыць над невялічкай вёсачкай, таксама выспай у блакітнай воднай прасторы. Сюды, у родны Князьбор, верталёт даставіў маладога інжынера-меліяратара, які хоча змяніць лёс сваіх аднавяскоўцаў, «вызваліць» іх ад спрадвечнай улады балот і разбуральных паводак. Энергічны дзелава меліяратар — максімаліст. У яго няма сумненняў у тым, што ён, узброены магутнай сучаснай тэхнікай, без асаблівых цяжкасцей зменіць твар тутэйшай зямлі, дасць людзям хлеб, цудоўныя палыны абсяг... А прырода можа помсціць чалавеку за неагледны максімалізм, за неразумныя атакі на яе. Надзвычай складаны сувязі чалавека з зямлёй, і нельга парушаць іх, не падумаўшы сто разоў: а

КІНО

ЗАХОПЛЕНАСЦЬ СВАІМ ГЕРОЕМ

«Іду шукаць», «Іван Макаравіч», «Вуліца без канца», «Таму што люблю», «Братушка», «Расклад на паслязавтра»... Усе гэтыя кінастужкі непасрэдна звязаны з імем Ігара Дабралюбава, аднаго з вядучых рэжысёраў «Беларусьфільма». Нядаўна на студыі закончылася работа над фільмам «Трэцяга не дадзена». Сцэнарыя А. Асіпенкі, І. Балгарына і М. Пляцігорскай, мастак — У. Дзяменчыў, кампазітар І. Лучанок, апэратар Р. Масальскі. Рэжысёр-пастаноўшчык І. Дабралюбаў. Новую стужку аўтары прысвячаюць XXVI з'езду партыі. Пра фільм расказвае І. Дабралюбаў:

— «Трэцяга не дадзена» — гэта не толькі назва новага фільма. Тут ёсць для нас і

неякі сімвалічны эпіс. Два гады жыцця, два гады цяжкай, напружанай працы.

У эпіграфі да фільма сказана: «Сыну беларускага народа, камуністу Васілю Захаравічу Каржу і ўсім тым, хто на перадавой лініі барацьбы за народнае шчасце, прысвячаецца...» Пра цудоўнага чалавека, пра час пасляваеннага ўзнаўлення гаспадаркі і хацелася расказаць у стужцы. Усё сваё жыццё Корж аддаў партыі, народу, барацьбе за яго шчасце і светлае будучае. Родам ён з невялікай беларускай вёскі Хо-

Іван Казко

Г. С. Асіпенка.

Здаўна славілася Беларусь сваімі пушчамі, лясамі і дубровамі. З тых далёкіх часін дайшло да нашых дзён старадаўняе рамлясто народнае — разба па дрэве, ствараюць і сёння майстры прыгажосць у дрэве, новай разца расказваюць пра свой любы край, дзе нарадзіліся і жылі.

Многія народныя ўмельцы займаюцца гэтым традыцыйным відам народнай творчасці, але ж не так часта можна сустраць сярод майстроў жанчыну. І гэта зразумела: праца разцом і стамескай даволі напружаная, цяжкая. Таму з асаблівай цікавасцю сачу я заўсёды за самабытнай творчасцю народнай майстрыхі, настаўніцы Кашчынскай сярэдняй школы Чашніцкага раёна Ганны Савельёўны Асіпенкай.

што будзе пасля нашага ўмяшання? З болей усведамляе гэтую ісціну герой фільма Мацвей Родда, які, выкарчоўваючы хмызняк і дрэвы, падрэзаючы іх карэні, зачынае і іншыя карані — карані народнага жыцця, ды і свой асабісты лёс падсек таксама...

— Толькі зразумейце мяне правільна, — гаворыць рэжысёр, — я не супраць меліярацыі. Гэта неабходная справа, яе вымагае само жыццё. Але трэба памятаць, што слова «меліярацыя» азначае «паляпшэнне». Бачыце, паляпшэнне! І калі мы ўзяліся за Палессе, дык трэба яго паляпшаць. За кожную справу трэба брацца, як кажуць, з галавой, з розумам. На тое ён і дадзены чалавеку, каб вызначыць межы нашага права ўмяшання ў жыццё прыроды. Зразумела, нельга пабудаваць новае, не рушыць старога. Але мы, людзі, павінны помніць і пра адвечнае, павінны падыходзіць да зямлі і яе пераўтварэння з пашчотай і чуласцю земляроба. Бо, акрамя тэхнікі, чалавек павінен мець і сэрца, і душу, і памяць.

— Ваш фільм якраз і пра гэта? Не толькі пра справы

меліярацыі, але, перш за ўсё, пра лёсы людскія, звязаныя з лёсам палескай зямлі?

— Так... Ведаеце, ёсць такое харошае, ёмістае слова — спадчына. Я маю на ўвазе не матэрыяльную, так сказаць, грашовую рэчавую спадчыну, а спадчыну духоўную, тыя духоўныя каштоўнасці, якія перадаюцца з пакалення ў пакаленне і вызначаюць маральна-этычны, «нравственный» воплік народа. Менавіта трывога за гэтую духоўную спадчыну і кірвала нам у рабоце над фільмам.

— Як ствараўся фільм? Калі глядзіш яго, часам ствараецца ўражанне, што некаторыя сцэны нарадзіліся непасрэдна на здымачнай пляцоўцы, падгледжаны ў навакольным жыцці. Такога не прыдумаеш, сядзячы за сталом.

— Знялі мы фільм хутка, менш як за паўгода, а вывучалі матэрыял разам з аўтарамі сцэнарыя амаль два з паловай гады — вывучалі там, на Палессі, сярод яго людзей. Многія старонкі сцэнарыя пісаліся, як кажуць, літаральна па гарачых слядах тых ці іншых палескіх падзей. Бывала і так, што бачыў я нейкую сцэну

фільма яшчэ да таго, як яна становілася старонкамі сцэнарыя. Нешта нараджалася ў працэсе здымак — акцёры былі настолькі захоплены матэрыялам, палескімі праблемамі, што пачыналі імправізаваць, узбагачаючы мастацкую тканіну карціны сваімі знаходкамі, падгледжанымі ў навакольным жыцці.

— Дарэчы, пра акцёраў. Прыемна было ўбачыць у карціне добра знаёмых глядачам Паўла Кармуніна і Галіну Макараву. Астатніх, здаецца, яшчэ не было на экране?

— Асноўны акцёрскі ансамбль — артысты беларускіх тэатраў. Акрамя тых, каго вы назвалі, гэта У. Куляшоў з Віцебска, С. Юркевіч з Брэста, А. Бірычэўскі з Гродна.

Галоўную ролю ў фільме выконвае артыст Шаўляйскага тэатра Аўрымас Бабкаўскас. Мы наўмысна запрасілі акцёра, мала вядомага нашаму глядачу. У фільме здымаліся таксама артысты абласных расійскіх тэатраў. Ролі дзюх маладых жанчын, чые лёсы ў фільме склаліся драматычна, выконваюць маскоўскія артысткі Н. Ягорава і Н. Вавілава.

— У фільме дакладна пазна-

чаны час дзеяння — год 1967... А геаграфія карціны? Яна — канкрэтная, прывязаная да пэўнай палескай мясцовасці, альбо гэта Палессе наогул?

— Магу назваць дакладны адрас. Дзеянне адбываецца ў старадаўнім Тураве і яго ваколіцах. Той, хто ведае гэты край, пазнае яго па розных прыкметах: па вопратцы тутэйшых людзей, па прадметах хатняга ўжытку тураўцаў, па іх абрадах і песнях, якія мы перанеслі ў сваю карціну. А жыхары Турава, якія вельмі нам дапамагалі, таму што ім блізкая праблема фільма, здымаліся ў масавых сцэнах. Адным словам, і час дзеяння, і месца дзеяння — канкрэтыя, не выдуманія.

— І апошняе. Калі глядачы ўбачаць фільм на экранях?

— Прэм'ера фільма адбудзецца ў Маскве ў другой палове студзеня. Калі фільм паявіцца на экранях Беларусі — залежыць ад кінапракату.

Хачу дадаць, што наш фільм у ліку шаснаццаці кінапрэм'ер розных нацыянальных кінастудый будзе паказвацца ў Маскве ў дні XXVI з'езда КПСС.

Р. ДЗМІТРЫЕВА.

Сяргей Сцяпанавіч ДЗЯРГАЙ

Пасля цяжкай працяглай хваробы, на 74-м годзе жыцця памёр вядомы беларускі паэт, лаўрэат Літаратурнай прэміі імя Я. Купалы Сяргей Сцяпанавіч Дзяргай.

С. Дзяргай нарадзіўся 17 верасня 1907 года ў горадзе Мінску ў сям'і рабочага-чыгуначніка. Скончыў Мінскую чыгуначную сямігадовую школу, затым агульнаадукацыйныя курсы. Сваю працоўную дзейнасць С. Дзяргай пачаў карэктарам у рэдакцыі газеты «Звязда». У час Вялікай Айчыннай вайны прымаў удзел у падпольным і партызанскім руху. Пасля вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў шмат гадоў працаваў у рэдакцыях часопісаў «Полымя» і «Вошчы».

Сваю літаратурную дзейнасць С. Дзяргай пачаў у 1938 годзе. У 1953 годзе выйшла першая кніга «Вачыма будучыні». Выдаў зборнікі вершаў «Крэмень аб крэмень», «Цешча», «Чатыры стыхіі», «Сіята ў будзень», «На вогненнай сцяжыне» і інш. Кніга «Чатыры стыхіі» была адзначана Літаратурнай прэміяй імя Я. Купалы (1964 г.).

Натхнёная, прасякнутая грамадзянскімі і патрыятычнымі матывамі, творчасць С. Дзяргая займае своеасаблівае месца ў беларускай савецкай паэзіі. Яго паэмы і вершы вызначаліся багатай мастацкай палітрай, у іх арганічна спалучаліся лірычная пранікнёнасць і філасофскі роздум. Паэт-наватар, ён быў вельмі чуйным да жыцця народнага слова, трываў выкарыстоўваць фальклорныя выразы.

С. Дзяргай таксама плённа працаваў у галіне мастацкага перакладу. На яго творчым рахунку — пераклады з рускай, украінскай і польскай моў. Нягледзячы на цяжкі стан здароўя, паэт да апошніх дзён з цікавасцю сачыў за літаратурным працэсам і жыццём краіны, шмат увагі аддаваў творчасці маладых пісьменнікаў.

За заслугі перад Радзімай С. Дзяргай быў узнагароджаны ўрадавымі ўзнагародамі.

Светлы вобраз Сяргея Сцяпанавіча Дзяргая, надзвычай сціплага, душэўна чулага чалавека і выдатнага майстра паэтычнага слова назаўсёды застаецца ў сэрцах тых, хто яго ведаў.

САЮЗ ПІСЬМЕННИКАУ БЕЛАРУСІ.

Саюз пісьменнікаў БССР глыбока смутнае з прычыны смерці пісьменніка, лаўрэата Літаратурнай прэміі імя Янкі Купалы Сяргея ДЗЯРГАЯ і выказвае спачуванне родным і блізкім нябожчыка.

раства, што на Палессі. З нараджэння дзяцінства зведзе гэтае жыццё — такім яно было ўсіх аднавяскоўцаў. У 1919 годзе змагаўся з памешчыкамі і жандармерыяй. — быў партызанам атрада легендарнага камандзіра Кірылы Арлоўскага. У 29-м Васіль Захаравіч узначаліў першую камуну. Затым — барацьба ў Іспаніі, цяжкае раненне, Вялікая Айчынная вайна... У стужцы паказана першае пасляваеннае дзесяцігоддзе. Але наш фільм — гэта не біяграфія Каржа. Хацелася стварыць збіральны вобраз камуніста, які сумленна пражыў сваё жыццё. Цяпер слова за глядачамі. Мне хочацца толькі сказаць, што жаданні, творчыя намеры нашы шчырыя і сумленныя...

— Ігар Міхайлавіч, калі ласка, раскажыце пра здымкі

фільма, пра яго акцёрскі ансамбль.

— Здымкі праводзіліся ў павільёнах студыі, на натуре — у Смалявічах і ў Пінску. Людзі, якія былі запрошаны на масавыя здымкі, працавалі вельмі натхнёна, зацікаўлена. Рабілі ўсё магчымае, каб усё было так, «як яно было».

Заняты ў нашым фільме акцёры мінскіх і абласных тэатраў рэспублікі. Побач з такімі вядомымі кінагледачу акцёрамі, як Валянцін Белыхвосцік, Стэфанія Станюта, Павел Кармунін, Галіна Макарава, многія здымаліся ўпершыню. Працавалі акцёры самааддана, сур'ёзна, з нейкім асаблівым пачуццём адказнасці. Як рэжысёр я вельмі задаволены акцёрскім ансамблем.

Асабліва хочацца адзначыць работу Валянціна Белыхвосціка,

выканаўцы галоўнай ролі. За апошні час Валянцін Сяргеевіч у кінематографіі і на сцэне стварыў некалькі яркіх герояў з характарамі. Гэта Руднеў у фільме «Дума пра Каўпака», знятым на кінастудыі імя Даў-жэнькі, Кірыла Арлоўскі — у спектаклі Акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы «Чалавек з легенды». І, нарэшце, Васіль Корж, блізкі сябра Кірылы Арлоўскага. Работа Белыхвосціка ў стужцы «Трэцяга не дадзена» заслугоўвае высокай адзнакі.

Есць у фільме, на мой погляд, і яшчэ добрыя, цікавыя работы: Стэфанія Станюта, Галіны Макаравай, Валерыя Шушкевіча, Уладзіміра Шэлестава. Як першакласны акцёр праявіў сябе Эдуард Гарачы — Данілевіч. Запамінаецца і работа Паўла Кармуніна. Упер-

шыню знялася ў кіно актрыса коласаўскага тэатра Таццяна Мархель, вельмі эмацыянальная, з вялікім кінематаграфічным будучым. Стварыла каларытны вобраз вясковай жанчыны. У многім ёй тут дапамагло яе незвычайнае хобі — народныя песні. Адна з іх праспявана ў фільме.

Калі ўжо загаварылі пра музыку, то абавязкова хацелася б адзначыць і работу кампазітара Ігара Лучанка. На гэты раз ён выступіў у нечаканым для нас амлуа — як сімфаніст. Напісаў цудоўную музыку да фільма.

Хутка стужка «Трэцяга не дадзена» павінна выйсці на экраны. Наша жаданне, каб яна знайшла водгук у сэрцах гледачоў...

Інтэр'ю ўзяла Вераніка КОЗЕЛ.

Вясковыя прыпеўкі.

Кумачкі.

Бражнікі. Фота І. КУРМАНОВІЧА.

вырабу. Нарадзілася Ганна Савельеўна ў вёсцы, непадалёк ад таго месца, дзе сёння настаўнічае. У свайго дзеда атрымала першы ўрок разбы. А дзед яе усё сваё жыццё займаўся гэтым рамствам. Бывала, у доўгі зімовыя вечары сядзела дзядушка побач з дзядулем, сачыла за тым, што ён рабіў.

— Дзядуля выразаў вельмі прыгожыя прадметы хатняга ўжытку, скульптурныя фігуркі і шмат чаго іншага, — успамінае Ганна Савельеўна. — Мне усё гэта вельмі падабалася. Ён заўважыў маё захапленне і дазволіў штоосьці дарабляць у ягоных работах. Вось тады, у дзяцінстве, нарадзілася ў мяне мара навучыцца рэзаць самай.

З таго часу не пакідала яе гэтая захопленасць — і калі вучылася ў інстытуце, і калі прыйшла сюды, у вясковую школу. «Я сама разумею, так і рэжу», — гаворыць майстры-

ха. Цудоўныя вырабы з дрэва, кампазіцыі і асобныя фігуркі дораць радасць кожнаму, хто з імі сустракаецца. Вось яе «Варона і лісіца», «Журавель і воўк», «Дзядуля і ўнучка», «Музыканты», «Па ваду» і многія іншыя творы. А нядаўна Ганна Савельеўна паказала мне вельмі цікавую кампазіцыю «Старасць», дзе адлюстравала сябе і мужа на старасці гадоў. Фасад дома майстрыхі аздоблены цудоўнымі разнамі драўлянымі карункамі і асобнымі фігуркамі з сельскага жыцця.

Пасля заняткаў у школе любіць Ганна Савельеўна разам са сваімі вучнямі пагуляць у лесе. У час гэтых сустрэч з прыродай нараджаюцца новыя кампазіцыі, новыя задумкі. Часта можна ўбачыць вучняў і дома ў настаўніцы. І хто ведае, можа быць, дачыненне да прыгажосці, далучэнне да свету мастацтва выявляе гасосці з іх на дарогу творчасці.

А. КРАСІЧКАВА, метадыст Міжсаюзнага Дома самадзейнай творчасці Белсаўпрофа.

ВІТАННЕ СОНЕЧНАГА КРАЮ

З кожным годам пашыраюцца і мацуюцца творчыя ўзаема-сувязі беларускай літаратуры з братнімі літаратурамі народаў СССР. Сведчанне гэтаму і калектыўныя зборнікі, якія штогод выходзяць у выдавецтве «Мастацкая літаратура». Добры падарунак беларускі чытач атрымаў і напярэдадні чарговай гадавіны Вялікага Кастрычніка: на сваёй роднай мове ён змог пазнаёміцца з лепшымі апаўдненнямі туркменскіх пісьменнікаў. Зборнік «Аксамітная рука» — па сутнасці невялікага анталогія сучаснага туркменскага апаўднення, у якой змешчаны творы дваццаці шасці пісьменнікаў, прадстаўнікоў розных пакаленняў братняй літаратуры: ад яе пачынальнікаў Б. Кербабаева, А. Каўшутава, Н. Сарыханава і іншых да тых, хто пасляхова распрацоўвае жанр навулы сёння — Б. Сейтакава, К. Курбансакхатава, Арапа і Ташлі Курбанавых... Увайшлі ў кнігу і творы маладых пісьменнікаў Ш. Чарыева, Т. Курбанавай, А. Курбансаксэва.

Апаўдненні пераклалі У. Анісковіч, М. Гіль, М. Паслядовіч, В. Рабкевіч і М. Татур. Укладанне зборніка Ц. Дзюмагальдыева, біяграфічныя звесткі пра аўтараў напісаў А. Курбансаксэва. У прадмове «Апаўдненні сонечнага краю», гаворачы пра шылькі развіцця туркменскай прозы і, у прыватнасці, «малага» жанру ў ёй, Г. Куліева заўважае, што «туркменскім аўтарам удаецца паназаць дынаміку жыцця, глыбока і псіхалагічна дакладна раскрыць духоўны свет сваіх сучаснікаў, намалюваць непаўторныя карціны роднага краю, своеасаблівай прыроды; дзюкуючы гэтакую робіцца адчуваць уклад іх у шматнацыянальную савецкую літаратуру».

Варта зазначыць, што зборнік «Аксамітная рука» — далейшы працяг туркмена-беларускіх літаратурных ўзаемасувязей. Як вядома, пачатак ім быў пакладзены яшчэ ў 1941 годзе, калі на туркменскай мове выйшлі «Выбраныя вершы і паэмы» Я. Купалы. У пасляваенны час выдаваліся «Апаўдненні» Я. Брылы, раман П. Броўкі «Калі зліваюцца рэкі». Сёння ў рэспубліцы перакладаюцца і карыстаюцца папулярнасцю таксама творы Я. Коласа, А. Куляшова, І. Шамякіна, М. Танка, В. Быкава, А. Адамовіча і іншых беларускіх пісьменнікаў. «У Беларусі ж асобнымі выданнямі выходзілі назва «Гара самацетаў», зборнік «Туркменскія народныя назкі», апаўдненні Б. Кербабаева, яго аповесць «Вясёлыя Джампані» і іншыя кнігі.

ІСКРЫНКІ

Аб'ява Дзеда Мароза: «Мяню 1980 год на 1981!»
 У адрозненне ад цягнукоў Новы год прыходзіць дакладна па раскладу.
 Рэзалюцыя бюранрата: «Забяспечыць яўну Новага года».
 З пункту гледжання падлізы Новы год, як новы начальнік: заўсёды лепшы за папярэдняга.
 І за святочным сталом падліза прытрымліваецца субардынацыі.

Ю. РЫБНИКАУ.

Пытанні-галаваломкі

Чаму навагодніх ёлак на вуліцы вынідаецца больш, чым пераднавагодніх у продаж?
 Ці вінавата Снежная баба ў тым, што яна ўяўляе сябе Снежнай каралевай?
 Ці быў такім жа новым Новы год да нашай эры?

Г. МАСКВІН.

ТРАПНЫЯ АДКАЗЫ

— Звярні ўвагу, як вырас наш малады паэт за апошні час.
 — Пэўна, напісаў новую кнігу вершаў?
 — Ды не. Набыў модны абутак на высокім аб'ёме.
 — Калі ты пішаш пароды на вершы паэтаў?
 — Калі гэтыя вершы самі нагадваюць пародыю.
 — Упэўнены, што гледачам не патрэбны вашы шэры фільм.
 — Памылцеся: гэта каляровая кінастужка!
 — Што змянілася ў вашым раённым Доме культуры за апошні год?
 — Чатыры загадчыні.

В. ГІЛЕВІЧ.

БЛАКІТНЫ АГЕНЬЧЫК

Ішла ўжо другая гадзіна Новага года. Іван Якімавіч не хацеў ні есці, ні піць. Па-першае, не дазвалялі ўрачы, а па-другое, ён ужо і так сёння выпіў заанада. Ён перасеў на канапу і глядзеў, што паказвалі майстры мастацтваў па тэлевізары.
 Раптам убачыў сябе сярод гасцей «Блакiтнага агеньчыка». Вядучая падыходзіла да яго і сказала, звяртаючыся да ўсіх прысутных:
 — А зараз я вас пазнаёмлю з Іванам Якімавічам, лепшым канструктарам заводу, вынаходнікам і рацыяналізатарам, сумленным і прынцыповым. Акрамя таго, ён яшчэ і любячы муж і бацька семярых дзяцей. Па яго жаданні Валюціна Талкунова выканала яго любімую песню.
 Іван Якімавіч як пачуў, аж рот раскрыў ад здзіўлення. Вось што робіца!

Такія словы аб ім і на ўсю краіну! Усе 250 мільянаў сядзяць зараз перад тэлевізарамі, і нават, можа, хто і за мяккой глядзіць.
 Вынаходнік! Лепшы! Сумленны! А што ён да гэтага чуў ад свайго начальства? Сорамна сказаць! А вось нарэшце ацанілі, заўважылі яго талент!
 І што нават прымецілі — любячы муж! Праўда, пра дзяцей нешта загнулі. На семярых яго, нават любячага, не хопіць.
 Цікава, адкуль гэтыя яны ўсё ўзялі? Іван Якімавіч успомніў, што ў нанцы года ў аддзеле бытаўся нейкі тып з фотаапаратам. Але той, назаці, рабіў здымкі для стэнда «Не праходзьце без увагі».
 Іван Якімавіч расплюшчыў вочы і ўставіўся ў тэлевізар. В. Талкунова спявала яго любімую песню.

А каляровы тэлевізар адкуль? І бурбалкі на экране?
 Падыходзіла жонка, забрала шампанскае, якое стала перад ім, і адразу зніклі бурбалкі і зноў экран зрабіўся чорна-белым.
 Іван Якімавіч паглядзеў у воню. Гасці за сталом весела размаўлялі і, вядома, не заўважылі, што па тэлевізары паказвалі шмат цікавага.
 — Чаго ж вы тэлевізар не глядзіце? — абурўся Іван Якімавіч, углядаючыся ў суседа і намагаючыся ўспомніць, хто такі.
 — А па тэлевізары мяне паказваюць.
 — Цябе пакажуць, чаканай! — сказала жонка. — Ідзі лепш пакаладзі спаць Славіка. І не хістайся перад гасцямі, артыст...
 «А калі б сапраўды я быў любячы муж і ў мяне было сям'ера дзяцей!» — спалохаўся Іван Якімавіч і пайшоў да свайго адзінага Славіка.
 А. АЛЯКСЕЙЧЫК.

Іван МАЛЕЦ

ЖАРТОУНЫЯ ДЫЯЛОГІ

— Чаму ты сёння такі заспаўны? Напэўна, учора дапазна сустракаў Новы год?
 — Не. Такі выгляд у мяне цяпер праз кожныя чацвёра сутак, бо я купіў «Жыгулі».
 — Не разумёў...
 — Што тут разумець? Нас плячэра: цесць, цешча, жонка, сын і я. Дык вось учора была мал чарга вартаваць аўтамабіль.
 — Чаго ты палез пад стол?
 — Ты ж сам казаў, што не звычайна ў час бяседы драмаць за сталом.
 — Ну, як твой Рэкс?
 — А-а... Больш ніколі не буду трымаць сабак.
 — А чаму?
 — Быў у мяне модны кашук. Я яго вывернуў і апрануўся Дзедам Марозам, каб пацешыць дзяцей. Пабачыў бы, што засталася ад гэтага кашука. Дый сам зараз захоўваю ўвесь час вертыкальны стан і сплю толькі на жываце.
 — Ты не ведаеш, куды гэта учора неслася паражная машына?
 — Ды гэта я дома на ёлцы хацеў зрабіць ілюмінацыю.
 — Я сёння, як прагнуўся, паўторна павіншаваў сваю жонку з Новым годам.
 — А я як прагнуўся, дык думаю, што знаходжуся ў лесе, і толькі потым зразумеў, што ляжу пад навагодняй ёлкай.

Мал. Л. ГОРА.

Мал. Н. ДОРАШ.

НА БЛАКІТНЫМ ЭКРАНЕ

Другая рэспубліканская праграма з 5 па 11 студзеня

5 студзеня, 21.35.
ДАРОГА БЕЗ ПРЫВАЛАУ.
 Праграма Брэсцкай студыі тэлебачання расказвае аб дасягненнях працоўных вобласці за гады дзесятай пяцігодкі. У ёй прымае ўдзел першы сакратар Брэсцкага абкома КПБ Я. Я. Сакалоў. Гэта перадача пачынае цыкл, прысвечаны XXVI з'езду КПСС.

8-га студзеня, 13.25.
У СЯМ'І АДЗІНАЙ.
 Канцэрт майстроў мастацтваў і мастацкіх калектываў саюзных рэспублік.

8 студзеня, 19.50.
У ДОБРАЙ ЗГОДЗЕ.
 Знаёмства з кнігай вершаў дэпутата Дзяржаўнай прэміі БССР Ніла Гілевіча.

9 студзеня, 21.35.
ГАДЫ БАРАЦЬБЫ І ЗДЗЯІСНЕННЯ.
 Праграма Віцебскай студыі тэлебачання, прысвечаная XXVI з'езду КПСС. У перадачы прымае ўдзел першы сакратар Віцебскага абкома КПБ С. М. Шабашоў.

10 студзеня, 19.20.
КАНЦЭРТ КАМЕРНАЙ МУЗЫКІ.
 Прагучаць творы беларускіх кампазітараў у выкананні квартэта Саюза кампазітараў БССР, артыстаў Т. Ячынскай, Т. Ялецкай, А. Падгайскага.

10 студзеня, 21.35.
Аўтарскі канцэрт заслужанага дзеяча мастацтваў БССР, кампазітара І. Лучанка.
 Творы кампазітара прагучаць у выкананні аўтара, сімфанічнага аркестра Беларускага тэлебачання і радыё, салістаў А. Падгайскага, З. Бабя, Н. Гайдзі, В. Стральчэні, Я. Еўдакімава, А. Рудкоўскага, М. Пахоменкі.

11 студзеня, 12.20.
ЛІТАРАТУРНАЯ БЕЛАРУСЬ.
 Гэты выпуск прысвечаны праблемам сучаснай беларускай драматургіі. Сваімі думкамі дзеліцца доктар мастацтвазнаўства А. Сібаўскі, драматургі А. Макаёнак, А. Пятрашэвіч і Г. Марчук, галоўны рэжысёр ТЮГа імя Ленінскага камсамола Беларусі В. Рыжы.

11 студзеня, 16.50.
СТАРЭЙШЫНІ БЕЛАРУСКАЯ МУЗЫКІ.
 Перадача падрыхтавана да 80-годдзя дзяі нараджэння старэйшага беларускага кампазітара Р. Пукста. Аб сустрэчах з ім расказваюць народны артыст БССР Г. Цітоніч, заслужаная артыстка БССР Т. Мінсарава. Прагучаць творы кампазітара.

11 студзеня, 18.30.
ПІСЬМЕННІК І ПЯЦІГОДКА.
 У чарговай перадачы цыкла «Даліглядзі творчасці» прымае ўдзел пісьменнік В. Адамчык.

11 студзеня, 21.35.
РЭЗАНАНС.
 Перадача, падрыхтаваная па пісьмах тэлегледачоў, расказвае аб класічнай і эстраднай музыцы. Вы пачуеце творы Шуберта ў выкананні Н. Адзіновай, Тэлемана і д'Андріе ў выкананні ансамбля «Кантэблэ» Беларускай філармоніі. Адын з сюжэтаў знаёміць з рок-операй Грынблата «Фламандская легенда», затым старонка, прысвечаная грэчаскаму спевачу Дамісцу Русасу. У перадачы выступяюць ансамблі «АВВА» і «Спяваючыя гітары».

ВАС ЗАПРАШАЮЦЬ

ДОМ ЛІТАРАТАРА

Дзед Мароз і Снягурка на навагоднюю ёлку, якая адбудзецца 3 студзеня. У цікавай і разнастайнай праграме прымуць удзел клоуны, героі папулярнага мультфільма «Ну, пачкай!» нашы старыя знаёмыя Залц і Воўк.

6 студзеня будзе паказаны кінафільм В. Панамарова «Траліскі конь», пастаўлены па п'есе вядомага беларускага драматурга Міколы Матукоўскага «Амністыя».

ДОМ КІНО

7 студзеня тут адбудзецца творчая канферэнцыя на тэму «Рысы савецкай рэчаіснасці ў мастацкім кінематографі». Рэжысёры, кінарыжытнікі і гледачы абмяркуюць новую работу кінастудыі «Беларусьфільм» — двухсерыйную мастацкую стужку «Паводкі», пастаўленую заслужаным дзеячам мастацтваў БССР В. Чацверакіным па сцэнарыі В. Адамчыка, В. Казько, Ф. Конева.

8 студзеня для гасцей Дома кіно будзе паказаны новы мастацкі фільм Ігара Дабралюбава «Трэцяя не далейна».

ДОМ РАБОТНІКАУ МАСТАЦТВАУ

5 студзеня з творчай спараздачай «Прысвячаецца XXVI з'езду КПСС і XXIX з'езду КПБ» тут выступяе Дзяржаўны акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета БССР.

«Літаратура і искусство» — орган Міністэрства культуры і правлення Саюза пісателёў БССР. Мінск.

Адрас рэдакцыі: 220600, ГСП, Мінск, вул. Захарова, 19.

Галоўны рэдактар Аляксей ЖУК.

«ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Выходзіць па пятніцах на шаснаццаці старонках.

ТЭЛЕФОНЫ: прыёмнай рэдакцыі — 33-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 33-25-25, адказнага сакратара — 33-19-85, аддзела грамадска-палітычнага жыцця — 33-22-04, аддзела прозы і паэзіі — 33-24-62, аддзела крытыкі і бібліяграфіі — 33-24-62, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 33-21-53, аддзела вывучэнчага мастацтва, архітэктуры і вытворчай эстэтыкі — 33-21-53, аддзела культуры — 33-19-65, аддзела інфармацыі, пісем і масавай работы — 33-22-04, аддзела мастацкага афармлення і машынапіснага бюро — 33-44-04, фоталабараторыі — 33-24-62, выдавецтва — 23-52-85, бухгалтэрыі — 23-77-65, карэктарскай — 32-20-64.

Рэдакцыйная калегія:

Заір АЗГУР, Аляксей АСПЕНКА, Ефрасіння БОНДАРАВА, Барыс БУР'ЯН, Мікола ГІЛЬ (намеснік галоўнага рэдактара), Уладзімір ГІЛАМЕДАУ, Канстанцін ГУБАРЭВІЧ, Васіль ІВАШЫН, Віктар КАВАЛЕНКА, Ігар ЛУЧАНОК, Уладзімір НЯФЁД, Нічыпар ПАШКЕВІЧ, Аляксей ПЫСІН, Міхаіл САВІЦКІ, Барыс САЧАНКА, Язеп СЕМЯЖОН, Юрый СЕМЯНЯКА.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.
 Індэкс 63856 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
 АТ 17049 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Рукпісаў рэдакцыя не вяртае.

Адказы сакратар Пятро СУШКО.